

БІБЛІОТЕКА

ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦОВИНСЬКОГО

*історія,
сьогодення,
постаті*

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

*Бібліотека
Вінницького державного педагогічного
університету імені
Михайла Коцюбинського:
історія, сьогодення, постаті*

(до 100-річного ювілею)

*науково-краєзнавче
дослідження*

Вінниця - 2013

УДК 027.7:37 (477.44-25)“1913/2013”

ББК 78.347.61(4УКР-4ВІН)

Б 61

Рекомендовано до друку вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №12 від 26 червня 2013)

Автор та відповідальна за випуск:

В.С. Білоус - директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Редакційна колегія:

О.В. Шестопалюк - доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, (голова);

Л.М. Воробйова - заступник директора бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

І.В. Зарванська - головний бібліотекар відділу комплектування та наукової обробки документів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Рецензенти:

С.Д. Гальчак – доктор історичних наук, доцент, заслужений працівник культури України;

Н.І. Морозова – заслужений працівник культури України, директор ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва.

Б 61 Білоус В.С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодення, постаті (до 100-річного ювілею) : науково-краєзнавче дослідження / В.С. Білоус ; ред. колегія О.В. Шестопалюк (голова), Л.М. Воробйова, І. В. Зарванська. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 102 с.

ISBN

У науково-краєзнавчому дослідженні представлені важливі моменти діяльності наукової бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського у контексті історії держави, освіти, університету та бібліотечної справи, відображені тенденції розвитку, проблеми і перспективи.

Видання пропонується бібліотечним працівникам, освітянам, всім, хто з повагою ставиться до бібліотеки та книги.

ISBN

УДК 027.7:37 (477.44-25)“1913/2013”

ББК 78.347.61(4УКР-4ВІН)

© В.С. Білоус, 2013

© ТОВ фірма «Планер», 2013

Передмова

Без знання своєї минушини немає майбутнього.

Почуття поваги до минулого, історичної причетності та відповідальності за нього притаманне кожній людині. Минуле та сьогодення бібліотеки педуніверситету – це та основа, той фундамент, який дозволяє сучасному поколінню розвиватися, професійно працювати. Споглядаючи прожите, ми дивимося у майбутнє. Історія надихає нас, вселяє віру у наступні звершення, повнить душу відчуттям причетності до потрібного, важливого, вічного. Особливо гостро це відчуває кожен працівник бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського напередодні столітнього ювілею. Адже ювілей бібліотеки – це привід для осмислення вікового досвіду, визначення стратегії та перспектив подальшого розвитку.

Роки минають, час багато стирає з людської пам'яті. Саме тому вивчення та збереження історії бібліотеки, донесення її до прийдешніх поколінь – наш святий обов'язок. На жаль, минушина освітянської книгозбірні, як і загалом бібліотек вищих педагогічних закладів, є одним із малодосліджених питань. Розповісти про становлення та розбудову наукової бібліотеки, показати її досягнення та перспективи подальшого розвитку, розкрити діяльність багатьох поколінь бібліотекарів – основне завдання пропонованого видання.

Досліджуючи історію університетської бібліотеки, безпосередньо пов'язували її з історією університету. Закономірно, що вся столітня історія університетської бібліотеки – це історія університету.

І хоча формування бібліотеки розпочалося вже з перших днів становлення навчального закладу, роком заснування бібліотеки прийнято вважати 1913-ий – наступний після відкриття учительського інституту.

У зв'язку з реорганізацією навчального закладу змінювалася і назва бібліотеки: 1920 р. – бібліотека інституту народної освіти, 1930 р. – бібліотека інституту соціального виховання, 1933 р. – бібліотека педагогічного інституту. Сучасна назва існує з 1998 р.

100 років життя бібліотеки, як і власне навчального закладу, вмістили дуже багато подій: революції, війни, повоєнні відбудови, голодомор, зміни державного устрою, економічні кризи тощо. За цей час книгозбірня пройшла великий та складний шлях становлення та розвитку. Їй доводилося долати чимало труднощів, разом з тим її діяльність була різноманітною і динамічною, з постійним впровадженням нових ідей, розвитком новітніх бібліотечних технологій, реалізацією накреслених планів. У всі роки бібліотека виконувала свою основну функцію – забезпечення інформаційних потреб освітян, допомога навчально-виховному процесу у формуванні майбутнього вчителя, у підготовці

кадрів освітянської галузі. Історичне тло, державна політика, керівництво навчального закладу, викладачі, студенти та самі працівники бібліотеки всіх поколінь мали безпосередній вплив на розбудову освітянської бібліотеки.

Історія бібліотеки Вінницького педуніверситету раніше майже не досліджувалася. Серед науковців-істориків та фахівців бібліотечної справи, які вивчають питання історії освітянських бібліотек на Поділлі (в основному, це період 10-20-х рр. ХХ ст.), – доцент інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету Т. Кароєва, директор наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету, доктор історичних наук В. Прокопчук, директор бібліотеки Хмельницького національного університету О. Айвазян, директор бібліотеки Хмельницького педагогічного університету Л. Дитинник та ін. Тема бібліотечної справи на Поділлі у міжвоєнний період (1920-1939 рр.) є об'єктом вивчення вітчизняних істориків та краєзнавців. Я. Верменич, Г. Касьянов, Л. Новохатько у своїх дисертаційних роботах побіжно розглянули роль бібліотек УСРР та їхніх працівників в українізаційних процесах 1920-х рр. В. Бабюх висвітлив питання про чистки бібліотечних фондів України як форму ствердження тоталітарної влади [3].

Через відсутність комплексу архівних документів з історії бібліотеки педуніверситету матеріал здебільшого ґрунтувався на спогадах працівників бібліотеки, викладачів та випускників навчального закладу.

Мета дослідження – відобразити особливості історичного розвитку та етапи становлення освітянської книгозбірні на Поділлі, донести до сучасників розповідь про діяльність університетської бібліотеки, залишити пам'ять про скромну роботу багатьох поколінь бібліотекарів, висловити побажання новій когорті бібліотечних працівників гідно продовжувати справу з інформаційного та бібліотечно-бібліографічного забезпечення навчально-виховного та науково-дослідного процесів педагогічного університету.

Матеріал систематизовано за хронологічним принципом відповідно до основних віх історії держави, навчального закладу та діяльності освітянської бібліотеки. Текст ілюстровано фотодокументами. Бібліографічна частина видання знайомить читачів з історією бібліотеки та літературою про неї.

Розділи «Про освітянську бібліотеку у публікаціях» та «Видавнича діяльність бібліотеки» систематизовані за хронологією видань, «Використані документи» – за алфавітним порядком.

До підготовки видання доклали зусилля викладачі, студенти, співробітники університету, увесь колектив бібліотеки. Висловлюємо думку, що дане науково-краєзнавче дослідження буде цікаве не лише працівникам бібліотеки, а й викладачам, студентам та випускникам педуніверситету, всім, хто працює на бібліотечній та освітянській ниві, справжнім шанувальникам бібліотеки та книги.

Гривітання ректора

Бібліотеки з давніх-давен були й залишаються найціннішими скарбницями духовних багатств людини, що поєднують минуле, сучасне і майбутнє, ознакою культури та цивілізованості суспільства.

Стрімко летять роки, століття, тисячоліття, спливають епохи, та незмінним лишається повага до людської мудрості, до знань та розуму – друкованого слова. Саме бібліотека була і залишається берегинею вікових надбань людства, важливим інформаційним центром. Де, як не в храмі науки та мудрості, можна відпочити душею, зосередитися та поповнити свою нішу знань? Історія бібліотеки – яскрава сторінка становлення та відродження університету, його досягнень і злетів. Бібліотека – ровесниця університету, тому осмислення історії університету неможливе без дослідження становлення і розвитку університетської бібліотеки.

Родовід університету і бібліотеки сягає початку минулого століття. Вже 100 років бібліотека є важливою структурою педуніверситету, яка здійснює інформаційне забезпечення навчального та науково-дослідного процесів ВНЗ. Про це переконливо свідчить шановане ставлення до бібліотеки, без якої неможливе функціонування навчального закладу.

Які б періоди історії не доводилося переживати нашій державі, бібліотека завжди була творчою лабораторією навчального і наукового процесів навчального закладу.

Працівники бібліотеки дбайливо ставляться до духовної та інтелектуальної спадщини, збагачуючи її, зберігаючи та формуючи у традиційній паперовій формі та на електронних носіях. Університетська бібліотека – хранителька

ШЕСТОПАЛЮК
Олександр Васильович
ректор університету

вікових традицій та активний новатор, центр розповсюдження знань, духовного та інтелектуального спілкування, культури.

Із входженням в еру інформаційного суспільства бібліотека активно розвивається відповідно до нових реалій.

Ректорат докладает чимало зусиль для того, щоб бібліотека зміцнювала і зберігала інформаційний фонд, на належному рівні забезпечувала оперативний та якісний доступ до інформації. Відкриття електронної зали дозволило значно розширити традиційні рамки бібліотечного обслуговування.

Історія університетської книгозбірні – це доля людей, відданих її величності Книзі, справі освіти і виховання студентської молоді, сприяння науковим відкриттям, підтримка творчих особистостей.

Хочу висловити побажання працівникам бібліотеки і надалі зберігати та примножувати фонди книгозбірні, впроваджувати у бібліотечні процеси новації, примножувати вікові традиції освітянської бібліотеки, бережливо ставитися до надбань попередніх поколінь бібліотекарів. Книгозбірні навчального закладу зичу подальшого процвітання, впевненості у завтрашньому дні, а її колективу – щасливої долі, вічної молодості, енергії, життєвих сил, активності, терпіння та міцного здоров'я. Хай кожен день дарує вам радість та задоволення результатами праці, приносить нові мрії й злети у професійному та особистому житті!

О.В. Шестопалюк,

*доктор педагогічних наук, заслужений працівник освіти України,
академік Академії наук вищої школи України, професор, ректор
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

Становлення освітянської книгозбірні

*Бібліотека – джерело мудрості та знань
вищого навчального закладу*

О. Шестопалюк

Розпочинаючи розповідь про столітню історію бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, зробимо короткий екскурс в історію розвитку освіти та бібліотечної справи на кінець XIX – початку XX століття, ознайомимося з історичними умовами, в яких відбувалися становлення та розбудова університетської бібліотеки.

Освітня політика російського царизму щодо Поділля зумовлювалася у значній мірі деякою специфікою. Після приєднання краю до Росії царський уряд у заснуванні освітніх закладів вбачав один із засобів русифікації місцевого населення.

Бібліотеки навчальних закладів підпорядковувалися Міністерству народної освіти. З останньої чверті XIX ст. комплектування бібліотек відбувалося згідно зі списками книг (каталогами) для вчительських бібліотек, затвердженими Міністерством народної освіти Російської імперії, які були досить обмеженими і видавалися кожні п'ять років. Головним завданням книгозбірень було забезпечення відповідною літературою професійної та самоосвітньої діяльності освітян [36, с.83].

Початок XX ст. характеризується бурхливим соціально-економічним розвитком, помітною динамікою науки, реформаційними процесами в освіті й культурі. Виникає гостра необхідність у грамотних людях, відбувається зрушення у свідомості народу, очевидним стає їх потяг до знань, розуміння значення вчителя як духовного наставника нації, а також ролі бібліотеки як невід'ємної складової частини розвитку освіти і культури в державі.

Усі ці фактори мали суттєвий вплив на формування оновленої системи навчальних закладів та поглиблення в них змісту навчально-виховного процесу. У зв'язку з підготовкою до запровадження в Російській імперії загальної початкової освіти органи самоврядування Правобережної України поставили за мету охопити бібліотечним обслуговуванням усе населення. Так, Вінницька земська управа умовно поділила повіт на райони, у кожному з яких було відкрито бібліотеку з фондом. Управа запропонувала ввести між бібліотеками книгообмін [36, с.73].

В Україні виникає потреба у вчителях, тому закономірно збільшується чисельність педагогічних кадрів, кількість навчальних закладів і бібліотек. До революції 1917 р. на українських землях було 6 учительських інститутів і 31

учительська семінарія.

Збільшення кількості вчителів, поглиблення змісту освіти відзначають також і важливість бібліотек як осередків інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу навчального закладу та підвищення кваліфікації вчителів [39].

Відповідно з вимогами Міністерства народної освіти Російської імперії до складу навчального закладу на початку ХХ ст. мала входити бібліотека, фонд якої повинен був складатися з учнівської та фундаментальної частини [41, с. 53]. У бібліотеках вчительських інститутів цілеспрямовано, як зауважував вітчизняний історик освіти і бібліотечної справи С. Сірополко, формують фонди «для тих, хто навчає, і тих, хто вчиться». В усі часи бібліотека при навчальному закладі завжди була і залишається його важливою та потрібною складовою.

На початку ХХ століття виникла потреба у кваліфікованих бібліотечних кадрах, актуальним стало питання визнання бібліотекознавства як науки та створення в країні системи бібліотек. Проблемі становлення і розвитку бібліотек для забезпечення фахових потреб освітян приділяли увагу вчительські та бібліотечні з'їзди. Так на Першому Всеросійському бібліотечному з'їзді (1911 р., м. Санкт-Петербург) стверджувалося, що бібліотекознавство – наука, а бібліотечна справа – самостійна галузь, що потребує специфічних знань та умінь. Бібліотечною спільнотою того часу було закладено комплекс прогресивних ідей – це допуск до набуття фаху осіб обох статей, підвищення окладів через кожні п'ять років вислуги і т. ін. На з'їзді, ідеї якого втілювалися в життя, було «обережно підтримано десяткову систему М. Дьюї», закладено підвалини для створення систематизованої вторинної бібліографії та впроваджено ідею книгообміну між бібліотеками «за неопосередкованими зв'язками бібліотекарів». З'їзд висловився за відмову від нерухомої («кріпосної») системи розстановки книг на користь розташування за форматами у хронологічному порядку. Фахівцями бібліотечної справи було вироблено важливі принципи щодо політики формування і структури фондів. Це стосувалося наявності масивів наукових, прикладних та релігійних видань літературними мовами тих національностей, які мешкають у даній місцевості. Демократизм і просвітницька спрямованість бібліотек підкреслювалася вимогою «не чекати читача, а активно запрошувати». Також у бібліотеках закладалися основи керівництва читанням, культурно-просвітницької роботи [4, с.14].

Справою всенародного та державного значення було запровадження у бібліотечну галузь засад професіоналізму, наукового підходу, правової захищеності та гідного соціального статусу для кваліфікованих спеціалістів.

До професії бібліотекаря на початку минулого століття існували такі вимоги, як наявність вищої або спеціальної бібліотечної освіти, володіння іноземними мовами. Бібліотекарів-фахівців не вистачало, обов'язки бібліотекарів виконували люди, хоча й освічені, але, на жаль, випадкові, без спеціальної бібліотечної освіти. Через відсутність кваліфікованих кадрів книгозбірнями при навчальних закладах опікувалися частіше викладачі, які не знали на бібліотечній справі, виконували швидше технічні функції - опрацювання, зберігання та видачу книг, вважали, що бібліотекою має користуватися обмежена кількість науковців, викладачів і студентів. Платня у працівників бібліотек була дуже низькою, що також не сприяло фаховому удосконаленню працівників і залученню професійно підготовлених спеціалістів до виконання бібліотечних обов'язків.

Бібліотеки навчальних закладів Подільської губернії на початку ХХ ст., до складу якої входило і повітове місто Вінниця, були майже єдиним джерелом знань для переважної більшості населення, мали вагомe значення для забезпечення

інформаційних потреб студентів та викладачів навчального закладу. На Поділлі існувала розгалужена мережа навчальних закладів із бібліотеками при них, які ділилися на фундаментальні та учнівські, що сприяло збереженню фонду, його диференціації та керуванню читанням [1, с.128].

Наказ про створення у місті Вінниці Учительського інституту був виданий 5 червня 1912 р. Керівництво роботою з облаштування інституту було покладено на директора чоловічої гімназії П. Адріанова.

Для приміщення інституту виділено невеликий двоповерховий корпус на Олександрівському проспекті, побудований за проектом архітектора Г. Артінова (нині одне з приміщень будівельного технікуму на проспекті Коцюбинського).

В основу діяльності навчального закладу було покладено «Положення про учительські інститути 1872 р.» та «Правила Московського учительського інституту 1911 р.» [7, с. 13]. І вже з 1 липня 1912 р. міністром народної освіти Російської імперії дозволено відкрити Учительський інститут, що пропонував 3-річне навчання та готував учителів для міських і повітових училищ. Інститут засновано на загальних засадах без поділу на відділення та факультети. Урочисте відкриття інституту відбулося 14 вересня 1912 р.

Директором інституту був призначений випускник Московської духовної академії, статський радник, кандидат богослов'я М. Запольський, який обіймав цю посаду до 1922 р. Директор був головою педагогічної ради і відповідав за навчально-виховну, адміністративну і господарську діяльність. Педагогічна рада виконувала також і управлінські функції, піклуючись про розвиток матеріальної бази, навчально-методичне та наукове забезпечення навчального закладу. На педагогічній раді розглядалися і питання стосовно бібліотеки, зокрема, придбання книг та їх збереження. Загальне фінансування інституту становило 30 тис. руб. щороку.

Перша будівля учительського інституту

Хоча приміщення, як і садиба загалом, було невеликим, але на початковому етапі задовольняло потреби вихованців. Заклад не мав достатньо коштів для нормального забезпечення функціонування інституту. Перших 4 тис. карбованців, виділених із місцевого бюджету, ледве вистачило на обладнання класних кімнат. Це були дві світлі, зручні кімнати на 30-35 осіб. Тут стояли парти, кафедра, дошка, була ікона, географічні карти, навчальні таблиці і, звичайно, книги, необхідні для навчального процесу. На першому поверсі розташовувалися кабінет директора, вчительська та бібліотека, на другому знаходилася актова зала, квартири для директора та економа. У підвальному поверсі були приміщення для нижчих служителів.

Будівля інституту була розташована у гамірному місці – вулиця вела з міста на вокзал. Опалення було місцевим (голландські печі). Денне освітлення відповідало тодішнім нормам, а вечірнє було досить слабким, на перших порах забезпечувалося гасовими лампами (електричне освітлення з'явилося 1913 р.) [7, с.14].

Спочатку в інституті навчалось 20 студентів, а вже 1913-1914 н. р. – 47. У наступні роки контингент зростав, але не сягав більше 100 осіб. Інститут готував учителів для сільських вищих початкових училищ, тому, в основному, до інституту вступали вихідці із селян. До учительського інституту приймали випускників учительських семінарій, гімназій, учителів початкових шкіл і осіб, які закінчили вище початкове училище або мали звання учителя та витримали вступні конкурсні екзамени [35, с. 5].

На право навчатися в учительському інституті абітурієнти здавали іспити, які складалися з двох етапів: письмові та усні. Письмовий етап включав три предмети: арифметику, геометрію, російську мову. Усний етап передбачав 8 предметів – окрім згаданих, ще з історії, географії, фізики, природознавства та Закону Божого. Ще до іспитів абітурієнти подавали у приймальну комісію свідоцтва про хрещення, освіту і політичну благонадійність. Осіб жіночої статі до інституту не приймали.

На перших двох класах (курсах) студенти вивчали церковнослов'янську і російську мови, теорію та історію російської словесності, алгебру, теоретичну арифметику, геометрію, тригонометрію, історію, географію, фізику, природознавство, каліграфію (чистописання), креслення, малювання, гімнастику, гігієну, на третьому курсі – загальну методику викладання, дидактику, психологію, проходили педагогічну практику в базовому училищі. Велика увага приділялася вивченню такої дисципліни, як Закон Божий. Весь виховний процес здійснювався у релігійному дусі та вірності монархії.

У трьох класах Вінницького учительського інституту викладали «вероучение» и «нравоучение» поряд з історією Російської церкви по 2 години на тиждень. У третьому класі штатний викладач, священник-законовчитель російською мовою читав студентам «Православно-християнское нравоучение» та «Частное учение об обязанностях и добродетелях христианина» [45, с. 172].

Навчання проводилося лише російською мовою. Випускник, який закінчував учительський інститут, міг викладати будь-який предмет.

Відповідно з існуючими вимогами Міністерства народної освіти Російської імперії до складу Вінницького вчительського інституту входила бібліотека. Комплектувалася вона на основі «Алфавітних списків творів друку, які повинні бути допущені до використання в публічних та громадських читальнях». Міністерство здійснювало поточне інформування про випуск нових книг і надсило рекомендації щодо вилучення або обмеженого використання деяких книг. Фонди бібліотек складалися з періодичних видань і книг, які допускалися

вченим комітетом Міністерства народної освіти, якщо був дозвіл інспектора. За інструкцією Міністерства народної освіти вчительським інститутам на придбання книг виділялося 500 крб. на рік. Фонди також поповнювалися за кошти губернського земського збору. Книжковий фонд інститутської бібліотеки складався із учнівської бібліотеки, що нараховував 21 назву в 29 томах, та фундаментальної – 98 назв у 117 томах [12]. 1913 р. на комплектування бібліотечного фонду було використано 1056 руб. 32 коп. (фундаментальна бібліотека) та 482 руб. 82 коп. (учнівська бібліотека) [12]. Фонд бібліотеки учительського інституту становив: 902 книги студентської частини та 1136 книг фундаментальної частини [35, с. 7]. 1914 р. на комплектування фонду виділено 980 руб. 24 коп. [12], у наступні роки мали дотримуватися загальноімперських вимог.

Організація та перші кроки становлення бібліотеки Вінницького учительського інституту, формування її книжкового фонду знаходилося у складному стані, як і самого інституту. Проте відсутність регулярного фінансування, планомірності у комплектуванні, початок становлення власне самого учительського інституту як нового закладу негативно впливало на формування бібліотеки, кількісний та якісний склад фонду. У зв'язку з цим стан бібліотеки, включаючи якість та організацію фондів, охоплення читачів, рівень впливу на викладачів і студентів, був дуже низьким.

Головним завданням книгозбірні було забезпечення відповідною літературою професійної та самоосвітньої діяльності викладачів та майбутніх освітян. Закономірним є те, що виконання основної функції бібліотеки протягом всього періоду існування тісно пов'язувалося із освітньою функцією інституту. З цією метою перші бібліотекарі, обов'язки яких виконували викладачі та випускники інституту, брали участь у формуванні фонду, здійснювали інформаційну діяльність, обліковували фонд, створювали каталоги (списки книг), організовували масові заходи на допомогу вихованню студентів, видавали книги для навчання, здійснювали керівництво читанням, несли відповідальність за збереження фонду.

Архівні документи свідчать, що обов'язки першого бібліотекаря Вінницького учительського інституту були покладені на вчителя історії та географії П. Гришкова (1886-?) [12].

Народився Полієвкт Василісович Гришков 9 січня 1886 р. у сім'ї священика, був православної віри. 1910 р. закінчив курс наук історико-філологічного факультету Імператорського Харківського університету. З 1 вересня 1910 р. за розпорядженням Головного управління Київського навчального округу був допущений до виконання обов'язків наставника історії і географії у Велико-Сорочинській учительській семінарії ім. М. Гоголя у Миргородському повіті Полтавської губернії. Завдяки наполегливій праці і відповідальному ставленню до своїх обов'язків він обіймав високі посади у навчальному закладі. Про це свідчить призначення П. Гришкова керівником занять з історії на тимчасових педагогічних курсах для вчителів початкових училищ Полтавської губернії, що проводились у Велико-Сорочинській гімназії. Після закінчення Харківського університету працював у Сорочинській учительській семінарії.

1912 р. Полієвкт Василісович Гришков був запрошений на таку ж посаду до Вінницької учительської семінарії. І, нарешті, за пропозицією Управляючого Київським навчальним округом від 2 серпня 1912 р., переведений на посаду вчителя історії і географії до Вінницького учительського інституту з 1 вересня 1912 р. В листі директора учительського інституту М. Запольського зазначалося: «Маю честь повідомити Вам, що розпорядженням Пана Попечителя Київського

навчального округу від 1 серпня 1912 р. Ви призначені на місце викладача історії і географії ввіреного мені інституту». П. Гришков був класним керівником 1-го класу, вважався цінним працівником, часто виконував обов'язки директора інституту (під час відпустки та звільнення директора інституту М. Запольського). П. Гришков чимало дав вихованцям учительського закладу не лише в плані вивчення історії, а й у розумінні життя і педагогічної майстерності.

Про високий рівень освіченості і майстерності П. Гришкова говорить і той факт, що з його призначенням до Вінниці на адресу дирекції Вінницького учительського інституту почали надходити листи з проханням надати викладачеві можливість проводити заняття і в інших навчальних закладах міста – реальному училищі, приватній жіночій гімназії, комерційному училищі тощо. Ці дані свідчать про те, що Вінницький учительський інститут був на той час фактично єдиним джерелом постачання кваліфікованих викладацьких кадрів для училищ та шкіл міста. Втім за наказом попечителя Київського навчального округу від 1 вересня 1917 р. П. Гришкова призначено вчителем історії та географії до Савранської гімназії (Балтський повіт), згодом у 31 рік він став директором гімназії, посада якого давала можливість отримання особистого дворянства [41, с.55].

Директор учительського інституту визначав конкретні розміри та порядок фінансування, у т. ч. і бібліотеки. Безпосередню участь у комплектуванні фонду бібліотеки брали всі викладачі, які подавали свої пропозиції щодо забезпечення потрібною літературою дисциплін, що викладалися в інституті. Питання діяльності бібліотеки, у тому числі й рішення про придбання тієї чи іншої книги, самостійно вирішувала педагогічна рада інституту, до якої входив і бібліотекар. Бібліотеки навчальних закладів мали комплектуватися за каталогами літератури, дозволеними Міністерством народної освіти. Однак остаточне прийняття рішення про оплату рахунків приймали чиновники міністерства.

Попри увагу до бібліотеки, фінансування було недостатнім, фонди освітянської бібліотеки поповнювалися епізодично. Основні кошти на формування бібліотечного фонду та самі книги надходили від студентів та викладачів, також це були подарунки священників, учителів, поміщиків.

Фонд комплектувався книгами з методики викладання предметів, довідниками для вчителя, літературою з історії зарубіжних країн, історії Росії. Навчальний заклад для забезпечення фахових інформаційних потреб освітян збирав книги, періодичні видання з педагогіки, психології, науково-популярну та художню літературу, довідники, підручники з методики викладання предметів, довідники для вчителя, книги з розвитку освіти, звіти. У фондах бібліотеки знаходилися твори визначних педагогів XIX століття. Книга завжди була основою для підвищення самоосвітнього і фахового рівня вчителів. Ці твори допомагали самоосвіті вчителя, а життя і діяльність видатних педагогів були прикладом учительству для наслідування.

Події Першої світової війни негативно впливали на діяльність інституту та бібліотеки. 1914 р. книжковий фонд становив 2032 прим. Проте військові події та політична ситуація у країні призвели до скорочення і так обмежених витрат на комплектування фундаментального фонду бібліотеки.

У всі роки свого існування основна бібліотечна проблема – фінансова. Вінницький учительський інститут не мав достатньо коштів для забезпечення інститутського життя, у т. ч. на формування інститутської бібліотеки. 1915 р. було придбано книг на суму 269 руб.71 коп. [12]. Вже у наступні 4 роки вдалося сформувати значний фонд наукової та довідкової літератури для викладачів, а також додаткового студіювання навчальних дисциплін студентами, збільшивши

його у 7 разів за назвами та у 8 разів за кількістю томів. Помітним було збільшення фонду учнівської бібліотеки: у 25 разів за назвами та 25,5 разів за кількістю томів. Середній рівень книгозабезпеченості зріс у 10 разів і становив 21 том на студента, що все одно вважалося недостатнім для забезпечення навчального процесу.

Бібліотека у різні історичні періоди поповнювала фонди завдяки меценатській підтримці громадськості, жертвовності приватних осіб та установ, наукових бібліотек, освітянських організацій, дарунків викладачів і студентів. Саме тому серед джерел комплектування переважали дари, книгообмін. Головним завданням книгозбірні учительського інституту було забезпечення відповідною літературою професійної та самоосвітньої діяльності викладачів та майбутніх учителів. При Єпархіальній учительській раді знаходилися склади, де можна було придбати книги за гроші.

Володіючи великими на той час бібліотечними фондами, семінарські бібліотеки та бібліотеки духовних училищ (Тульчинське єпархіальне жіноче училище, чоловічі духовні училища у Кам'янці, Тульчині, Тиврові) надавали послуги інститутській бібліотеці, передавали дублетні книги.

Бібліотека інституту співпрацювала з гуртовими продавцями, здійснювала закупівлю книг через книжкові магазини багатьох міст (Москва, Київ, Одеса, Петроград та ін.). Збереглися архівні матеріали про співпрацю з вінницьким книготорговцем Д. Швахманом, у якого 1915 р. замовлено «Новый энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона» [12].

Бібліотека мала вагоме значення як інформаційний центр для забезпечення навчальних потреб кадрів інституту. Для фундаментальної бібліотеки були придбані універсальні довідники, словники та енциклопедії, наукова література, праці з актуальних проблем провідних фахівців. Комплектували фонд бібліотеки з таких розділів знань: релігія, історія, педагогіка, психологія, географія, математика і фізика, художня та музична література.

Окрім книг, інститут передплачував і періодичні видання з фахових питань, серед яких – часописи «Исторический вестник», «Математический вестник», «Вопросы педагогики и психологи», «Педагогический сборник», «Филологические записки», «Физик-любитель», «Храм и школа», «Русская музыкальная газета» та ін. [12].

Відповідно з існуючими на той час вимогами та бібліотечними правилами фонд бібліотеки підлягав науковому і технічному опрацюванню. Обробка книг передбачала облік (велася інвентарна книга), здійснювалося штемпелювання фонду. Створювався довідковий апарат у вигляді хронологічного каталогу.

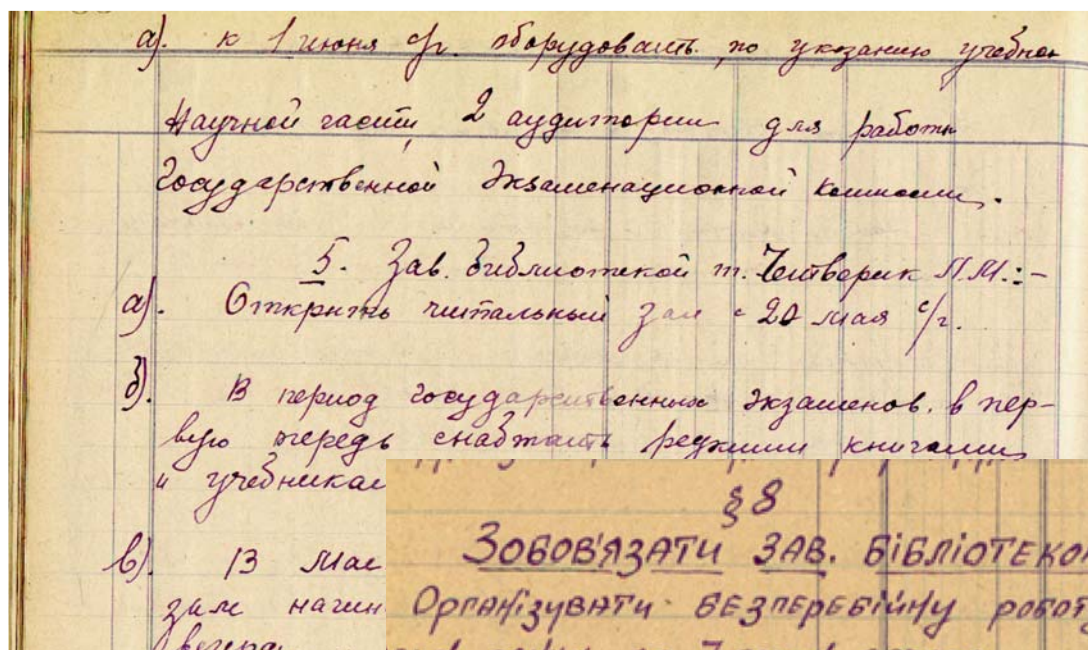
Вивчаючи цінний та рідкісний фонд, який є нині у фонді університетської бібліотеки, хочеться відмітити бережливе ставлення до книг перших студентів освітянського закладу. У книгах відсутні помітки, підкреслення, надписи. Штамп, які проставлені на книгах цінного та рідкісного фонду, говорять про те, що у зв'язку з реорганізацією навчального закладу, фонд потерпав від змін, бібліотека переїздила з місця на місце, фонд розкомплектовувався з тих чи інших причин, потім знову формувався. Серед штампів на книгах (правопис подано в оригіналі) – «Ученическая библиотека Винницкаго учительскаго института», «Фундаментальная библиотека Винницкаго учительскаго института», «Библиотека Винницкой учительской семинарии» (ВУС), «Бібліотека інституту народної освіти імені Леніна», «Полонські 3-х річні педагогічні курси ім. Жовтневої революції», «Бібліотека Вінницького українського педагогічного технікуму імені І. Франка», «Бібліотека Бердичівського учительського училища», «Библиотека московских студ. педагогических курсов» та ін.

Змінювався статус та назва інституту, але бібліотека залишалася обов'язковою структурою навчального закладу. У різні часи існував обмін фонду серед бібліотек різних відомств, книги переобліковувалися, фонд розкомплектовувався та укомплектовувався відповідно до потреб навчального процесу. Незважаючи на численні реорганізації інституту, вдалося зберегти частину фонду перших років становлення освітянської бібліотеки, який сьогодні виокремлено у сектор рідкісної та цінної книги і є окрасою сучасної університетської бібліотеки.

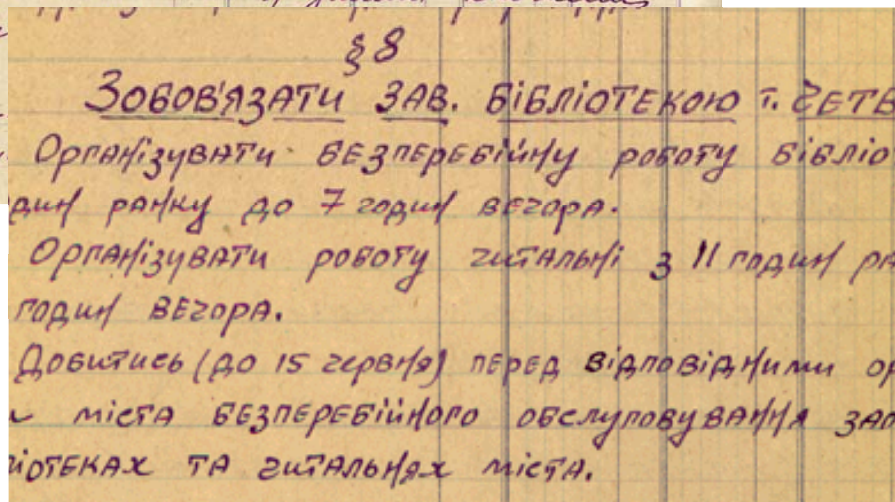
А загалом фонди бібліотек Вінницького учительського інституту в перші роки становлення були невеликими, книги не могли в достатній кількості забезпечити потреби навчального процесу. Тому часто викладачі надавали студентам для підготовки до занять книги зі своїх власних бібліотек.

У січні 1916 р. у фундаментальній бібліотеці нараховувалося 840 назв книг у 1136 томах на суму 2068 руб., у учнівській – 633 назви в 905 томах на суму 1206 руб. Попри великий масив українознавчої літератури, що з'явилася у 1917 р. (747 найменувань), її наукова складова була досить скромною. Значне збільшення фонду учнівської бібліотеки 1916 р. було зумовлено передачею літератури, що залишилася після губернських короткотермінових педагогічних курсів.

За своїм складом фонд бібліотеки був типовим і відповідав міністерським вимогам. Вже у перші роки існування бібліотеці вдалося сформувати значний фонд наукової та довідкової літератури для викладачів. Тут знаходяться праці відомих у всьому світі мовознавців та літературознавців, майстрів художнього слова, мистецтвознавців, математиків, педагогів, які працювали у вчительському інституті і часто дарували бібліотеці власні наукові праці та книги з домашніх бібліотек.

З графіку роботи
бібліотеки

Буремні роки революцій та війн

Подальший розвиток освітянської бібліотеки визначається політичними та економічними подіями революційного періоду. Складним періодом в історії університету були роки Української національної революції та громадянської війни (1917-1921 рр.).

Драматичні події 1917-1919 рр. в Україні не могли не відобразитися на долі інституту й бібліотеки. Відбувається докорінне руйнування старої системи освіти, здійснюється пошук нових форм, що відповідали б характеру й завданням політичних режимів, які встановлювалися у молодій державі. Культурні процеси в Україні на зламі історичних епох відбувалися у складних умовах.

Після Лютневої революції 1917 р. та утворення у березні Української Центральної Ради (далі – УЦР) секретаріат з освіти українського уряду розробив програму реформи, в якій центральне місце займала українізація навчальних закладів. Перехід до викладання та діловодства українською мовою ставив серйозні проблеми перед бібліотекою через відсутність підручників та посібників українською мовою. На вимогу часу 1917 р. у Вінницькому учительському інституті було введено курси української мови, літератури й історії. Книгозбірня інституту намагалася формувати фонд національної книги.

З 1 вересня 1917 р. після від'їзду П. Гришкова функцію бібліотекаря освітянської книгозбірні певний час виконував учитель співів Микола Олексійович Соколов [41, с.55]. Він навчав слухачів хорового співу, був секретарем педагогічної ради та виконував обов'язки економа [7, с.18].

Незважаючи на складну політичну ситуацію, УЦР оголосила «...всі головніші питання освіти: про реформу школи, про всенародне обов'язкове навчання та про забезпечення всіх освітніх закладів і установ книжками, підручниками». У резолюціях Першого і Другого всеукраїнських учительських з'їздів УЦР, які поклали початок організації єдиної школи в Україні, спрямували освітян на організацію освіти шляхом впровадження у навчальних закладах дисциплін з українознавства, національного виховання, забезпечення бібліотек українськими підручниками. В цей час організовувалися осередки Товариства «Просвіти», які надавали велику допомогу у комплектуванні бібліотек національною книгою.

Велику увагу приділяли комплектуванню фонду бібліотеки українською книгою, забезпеченню навчального процесу українськими підручниками й посібниками. Відбувалося цілеспрямоване формування фондів національною науковою літературою, підручниками, періодичними виданнями. У фонді бібліотеки з'являються україномовні видання з історії, права. Але у цей складний історичний період фонди бібліотеки Вінницького учительського інституту не відповідали навчальним потребам студентів та викладачів, не вистачало

потрібної історичної, педагогічної та методичної літератури, національних підручників, посібників. Попри великий масив українознавчої літератури, що з'явилася 1917 р. (747 найменувань), її якісний та науковий склад бажав бути кращим.

За УЦР було започатковано державний орган керівництва бібліотечною справою – Бібліотечно-архівний відділ, метою якого було видання національних підручників, художньої літератури, преси, формування державної мережі бібліотек, до якої входили і спеціальні педагогічні, в т. ч. бібліотеки вищих навчальних закладів, а також розроблення законодавчої бази їхньої діяльності. У складний переломний історичний період забезпечення бібліотек фаховою літературою ставало справою державної ваги.

1918 р. Радою Міністрів Гетьманату були створені сприятливі умови для розвитку видавничої справи. Наприклад, на Поділлі було видано не менше 82 назв книг. 1918 р. більше, ніж удвічі, у порівнянні з 1917 р., зросла чисельність української періодики в губернії. Всього у цей час на Поділлі виходило 31 періодичне видання: 24 газети та 7 журналів, із них 15 українською мовою, 15 – російською, 1 – польською. Проте чи не найбільших успіхів уряд Гетьманату досяг у сфері освіти. Було здійснено українізацію нижчої початкової школи, докладалися великі зусилля для дерусифікації вищої школи [8, с.227-228], продовжувалася підготовка педагогічних кадрів. У Вінницькому учительському інституті були введені розширені й поглиблені навчальні плани, які охоплювали як загальноосвітні, так і спеціальні предмети: загальну історію з історією України, філософію, психологію, історію педагогіки, загальну педагогіку, експериментальну дидактику

І Українська Центральна Рада, і Гетьманат української держави, і Директорія УНР велику увагу приділяли бібліотекам. Проводилася значна робота з урятування книжкових фондів приватних бібліотек поміщиків, що втекли зі своїх маєтків, евакуйованих або розпущених установ та організацій, що залишили цінні книжкові фонди, їх упорядкування і популяризація [8, с. 231]. З метою підвищення кваліфікації педагогічних та наукових кадрів, забезпечення їхніх фахових інформаційних потреб уряд Директорії звернув увагу на роль бібліотек при вищих навчальних закладах, а також комплектування їх педагогічною літературою.

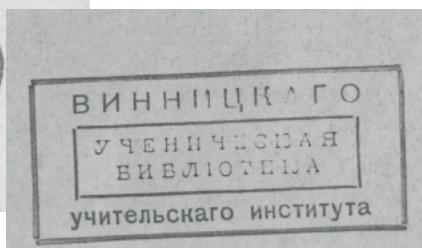
1 січня 1919 р. було ухвалено Закон про державну мову, за яким навчання у закладах освіти в Україні мало здійснюватися українською мовою. Міністерство освіти та мистецтв, яке очолював проф. М. Василенко, затвердило державний план видань підручників. Для забезпечення вищих навчальних закладів відповідною літературою Міністерство народної освіти розробило державний план видавничої діяльності. Активно відбувалося формування фондів книгозбірень згідно з фаховими потребами освітян. На облаштування бібліотек при учительських інститутах та учительських семінаріях державою було асигновано 1 млн. 200 тис. грн.

1917-1920 рр. влада на Східному Поділлі була досить нестійкою, періодично переходила із рук в руки, у різні часи знаходилася під контролем Тимчасового уряду, Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР, німецьких, польських, білогвардійських, радянських військ. Складним виявилось становище у сфері освіти та культури. Часта зміна влади, безперервні революційні та воєнні дії сприяли руйнації культурних цінностей. Нищилися не тільки панські будинки з майном, сільськогосподарським інвентарем, руйнувалися, грабувалися і спалювалися музеї, бібліотеки, школи, вищі навчальні заклади. У воєнний час усім воюючим сторонам було не до культурних і освітніх установ. Очевидним

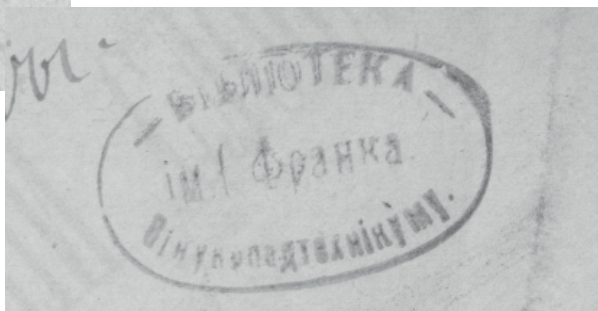
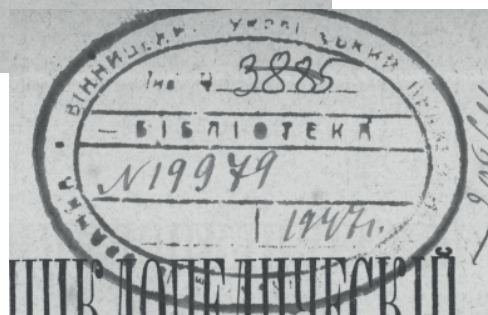
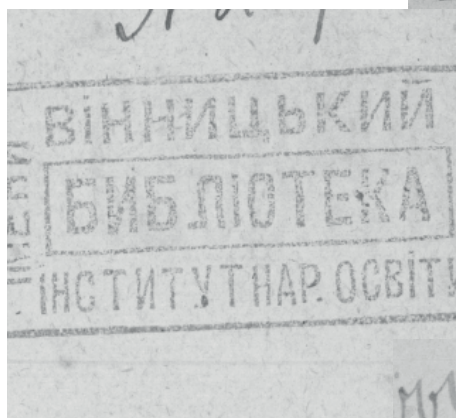
було зменшення шкіл, катастрофічне становище вчительства та працівників закладів культури, до яких належали бібліотекарі.

1918-1919 н. р. значно погіршилося становище інституту та бібліотеки через політичні та військові обставини, брак фінансування, невпевненість у завтрашньому дні. Навесні з приходом радянської влади головною метою учительських інститутів стала підготовка нових радянських педагогічних кадрів, а основним завданням книгозбірень при них – забезпечення фахових інформаційних потреб викладацького складу та студентів. У радянських нормативних документах зазначалося, що бібліотеки є невід'ємною складовою освіти, культурно-освітніми та політико-виховними центрами освітньої системи [36, с.162-167]. За наказом Народного комісара освіти УСРР від 23 березня 1919 р. вчительські інститути отримали статус вищих навчальних закладів. Здійснено було заходи й щодо перебудови Вінницького учительського інституту. За розпорядженням Подільського губревкому для керівництва інститутом створено Раду інституту, до якої входили викладачі, студенти, представники ревкому. Оголошено набір одночасно на два курси трьох відділень: словесно-історичного, фізико-математичного та природничо-географічного. На перший курс прийнято 103 студенти, на другий – 89. Відповідно до навчального плану на всіх відділах запроваджувалося обов'язкове викладання історії України, географії України, української мови і літератури [35, с.8].

8 серпня 1919 р. Вінниця була захоплена військами Денікіна. Інститут перервав роботу до липня 1920 р.

*Злишки бібліотек у
різні роки*

Бібліотека Інституту народної освіти

Із перших років радянської влади в Україні відбувалося реформування системи народної освіти. Освіта проголошувалася безоплатною, загальнодоступною, обов'язковою, світською, з рідною мовою викладання. Вироблена народним комісаріатом освіти, нова її концепція базувалася на ідеї соціального виховання та прискорення професіоналізації. У надзвичайно складних умовах перебудовувалася в Подільській губернії освіта, на якій негативно відбивалася господарська розруха в країні і, як наслідок, – мала кількість державних асигнувань, матеріальна скрута, брак учителів, недостатня кількість підручників. При всіх цих негараздах здійснювався ідеологічний контроль за всім життям у суспільстві, зокрема, бібліотечною та книговидавничою справами [36, с.158].

На початку 1920-х рр. в Україні починається переорієнтація бібліотечної справи на виконання завдань соціалістичного будівництва. Головне завдання бібліотек – активна участь у соціально-економічному житті країни, політична освіта широких трудящих мас. Особлива увага приділялася вдосконаленню роботи бібліотек при вищих навчальних закладах. Головною їхньою функцією визначалася освітньо-виховна, яка мала реалізовуватися через політичне виховання, забезпечення інформаційних потреб працівників закладів освіти. При Довідково-педагогічній бібліотеці Народного комісаріату освіти існував обмінно-резервний відділ, який надавав допомогу педагогічним закладам у комплектуванні фондів фаховою літературою та періодичними виданнями [36, с.157]. Націоналізація книжкових зібрань приватних осіб та різних організацій, здійснена радянською владою, дозволила поповнити фонд інститутської бібліотеки книжковими зібраннями духовної семінарії, бібліотек інших ліквідованих закладів міста. Водночас порушувалося питання у найкоротший строк вилучити з бібліотеки ідеологічно ворожу літературу і поповнити її марксистською.

Згідно з новим проектом системи освіти, запропонованим міністром освіти УСРР Г. Гриньком і прийнятим на Всеукраїнській нараді з питань освіти, у республіці було проведено реформу вищої освіти, яка полягала у руйнуванні старої школи, створенні цільових інститутів, запровадженні системи комплектування вищої школи за розверсткою. Однією з головних ознак освітніх реформ в УСРР даного періоду була чітка орієнтація на робітничо-селянський клас.

Наслідком реформи було розформовування університетів і організація Інститутів народної освіти (ІНО) на базі існуючих педагогічних інститутів, які мали два факультети – професійної освіти та соціального виховання. Головними питаннями того часу були ліквідація неписьменності серед дорослих, дітей

і підлітків, політична освіта мас, їх соціалістичне виховання, реформування вищих шкіл.

Серед низки заходів для ліквідації безграмотності серед простого населення було створення лікнепів – пунктів ліквідації неписьменності й малописьменності, в яких працювали вчителі та бібліотекарі. Час вимагав підготовки нових радянських учителів, нової якості бібліотечного обслуговування.

20 серпня 1920 р. відбулася реорганізація Вінницького учительського інституту і перетворення його в Інститут народної освіти (ІНО) у складі двох відділень – дошкільного та шкільного з словесно-історичним, фізико-математичним і природничо-географічним циклами, об'єднаними факультетом соціального виховання [6, с.6]. У Статуті інституту йшлося про те, що він «є вищим навчальним закладом, який ставить перед собою мету готувати працівників для всіх галузей народної освіти в галузі – дошкільної, шкільної, позашкільної» [17]. Статутом передбачалося поетапне відкриття чотирьох відділів – з підготовки працівників дошкільної, позашкільної ланок, учителів початкових класів, а також фахівців із різних предметів. Інститут готував учителів для шкіл другого ступеня. Крім того, при ньому діяли трирічні педагогічні курси з підготовки вчителів першого ступеня. Це дало змогу за порівняно невеликий час значно поповнити навчальні заклади вчительськими кадрами. Директором інституту залишився М. Запольський, який в інституті працював до 1923 р. [13].

У 1920-ті роки в інституті навчалася невелика кількість студентів: 1920-1921 н. р. – 91, 1921-1922 н. р. – 131, 1922-1923 н. р. – 148, 1923-1924 н. р. – 146. За короткий час свого існування інститут випустив 144 червоних спеціалістів з вищою освітою, сотні вчителів підвищили свою кваліфікацію на курсах, організованих інститутом. У радянській країні доступ до навчання мали, в основному, діти «робочого класу». Набір до вищих шкіл був можливий також для незаможних та демобілізованих червоноармійців. Протягом навчального року контингент змінювався. Через матеріальні труднощі не всі студенти мали змогу навчатися, дехто змушений був працевлаштовуватися. Викладачі вимушені були пропагувати ідеї диктатури пролетаріату. Навчання здійснювалося українською мовою [16].

З метою піднесення політичної свідомості студентства, наукової постановки політичної економії, історії соціалізму 1921 р. створено кафедру суспільних наук [16], до якої входили викладачі політичної економії, історії соціалізму і класової боротьби, історичного матеріалізму, історії матеріальної культури. Рада інституту і кафедра переглянули навчальні плани і запровадили читання на 3-х курсах усіх факультетів таких дисциплін, як історичний матеріалізм (марксознавство), історія соціалізму, історія матеріальної культури і соцвиховання.

Важлива роль у керівництві інститутом належала факультетським комісіям, на які покладалося завдання виробляти правила прийому до інституту, складати навчальні плани, забезпечувати навчальний процес, зокрема функціонування інститутської бібліотеки. Факультетські комісії мала право прийому та звільнення з роботи викладачів та співробітників інституту. В інституті було введено посаду політкомісара, якого призначав Губком КП(б)У.

Педагогічний колектив складався з 20 осіб. Серед викладачів інституту було чимало працівників високої кваліфікації (В. Камінський, етнограф, член Української Академії наук, професор Є. Тимченко, відомий мовознавець, автор підручників з української граматики, перекладач з ряду європейських мов, М. Безбородько, професор природознавства, С. Бабенко, відомий учений-методист, який викладав в інституті фізику, С. Савченко, професор, викладач зарубіжної літератури та ін.).

На третій Всеукраїнській нараді з проблем освіти (15-17 листопада 1921 р.), бібліотеки визначалися як знаряддя комуністичного виховання трудящих. Удосконалення типології бібліотечних закладів привело до виокремлення в окрему групу шкільних бібліотек і бібліотек при вищих навчальних закладах [23]. З 1923 р. у всіх бібліотеках України запровадили десяткову класифікацію. У жовтні 1923 р. відповідно до циркуляру РКП(б) «Про посилення партійного впливу на роботу бібліотек» до закладів відрядили членів партії, які мали посприяти перетворенню бібліотек в опорні пункти «просвіти» мас у дусі комунізму.

Комплектуванням бібліотечного фонду контролювалося з боку влади. Було обмежено право вільного вибору літератури, навчальні заклади зобов'язано замовляти її централізовано, через відділ постачання Народного комісаріату освіти УСРР. Це були лише видання, дозволені радянською цензурою. Запроваджувалися інструкції по вилученню з фонду бібліотек «ідеологічно шкідливих видань» згідно зі списками Головліту. У такий спосіб нова влада підпорядковувала бібліотеки, у т. ч. і при навчальних закладах «єдиній системі політосвіти», викорінюючи в їхній діяльності «національне і дрібнобуржуазне».

Крім ідеологічних, у бібліотеках були складними і матеріальні умови праці. Заробітна плата бібліотечного працівника була низькою. Оплата праці працівників освіти та бібліотекарів суттєво відрізнялася від державних цін на промислові товари і продукти харчування. Всі кошти йшли на харчування [11, с.157]. Зарплатня сплачувалася нерегулярно, нерідко замінювалася натурпродуктом [48]. «Утримання бібліотекарів були мізерні, ледь достатні для того, щоб одинока людина не вмерла з голоду... Служба будь-якої машиністки оплачується краще бібліотечної служби», – писав К. Рубінський, бібліотекар Харківської ЦНБ ім. В. Каразіна. Тому у бібліотеці навчального закладу працювали у більшості викладачі, які мали деяку надбавку за виконання роботи бібліотекаря.

1922-1924 рр. посаду директора Вінницького ІНО обіймав Ф. Кондрацький – член РКП (б), викладач історії, який був і політкомісаром інституту [35, с.12]. З його приходом посилився потенціал створеної кафедри суспільних наук [34, с.58]. Великих зусиль керівник приділяв покращенню навчально-матеріальної бази інституту. Виконуючи обов'язки завгубпрофосвіти, він не раз порушував питання про додаткове фінансування, ремонт двоповерхового приміщення інституту, в якому було обладнано три аудиторії, лекторську і канцелярію, лабораторію, фізико-математичний і природничо-історичний кабінети, зал та бібліотеку з читальнею [34, с.59]. Він дбав про зростання фонду бібліотеки, який 1922-1923 н. р. склав 3805 примірників, запровадив вивчення студентами основ бібліотечної справи [49].

У листопаді 1922 р. – у п'яту річницю Жовтневої соціалістичної революції – Вінницькому ІНО було присвоєно ім'я В. Леніна.

Одним із важливих явищ суспільно-політичного й культурного життя України у 20-х роках ХХ ст. була українізація, яка справила великий вплив на розвиток освіти на Поділлі. Українізація – це вимушений тактичний відступ більшовицької партії від політики воєнного комунізму. Вона вважалася партійно-державним керівництвом тимчасовою відмовою від політики інтернаціоналізму, щоб закріпитися серед корінного населення [26, с.70].

Українізація 20-рр. ХХ ст. залишила значний слід у новітній історії України, українська культура переживала процес швидкого відновлення. Цьому сприяла не тільки політика більшовицького уряду, а й бажання свідомих українців підняти на вищий щабель культуру свого народу. У цей період бібліотеки Поділля мали

стати центром та рупором проведення національної та культурно-освітньої політики керівництва УСРР. Однак ситуація з українізацією бібліотечної сфери була не дуже задовільною. Так, у липні 1924 р. голова Подільської губернської комісії з українізації Воробйов зауважив, що у бібліотеках губернії «немає українських книг» [30]. Тому активно використовуються студентами і викладачами наявні у фонді книги російською мовою, зокрема підручники з фізики та математики.

В інституті у той час діяв літературно-художній гурток ім. Лесі Українки. Гуртківці видавали журнал «Струмки», обговорювали твори сучасних письменників, здійснювали вистави за популярними тоді драматичними творами. У роботі осередку брали участь літератори й актори Вінниці. Інститутська бібліотека була безпосередньо задіяною у діяльності літературно-художнього гуртка, інформувала про нові надходження художніх творів, а студенти ставали її активними читачами.

У зв'язку зі скрутним матеріальним становищем чимало студентів змушені були працювати у школах і різних установах, а тому навчання проходило у вечірній час. Але навіть у таких складних умовах юнаки й дівчата знаходили час для навчання, використовували бібліотечні книги, допізна засиджувалися у бібліотеці. Читальня бібліотеки працювала до 23 години.

Бібліотекарям вищих навчальних закладів було досить складно забезпечувати необхідною літературою навчальний процес. В умовах формування тоталітарного режиму бібліотекарі (частіше вчителі, які виконували обов'язки бібліотекаря) навчального закладу були позбавлені свободи творчості, відбувався утиск громадянських свобод, мінімізація духовних потреб, обмеження у формуванні фонду бібліотеки, запроваджувалася жорстка цензура на наявні книги. Були заборонені для читання Платон, Кант, Шопенгауер, Ніцше, В. Соловйов, Л. Толстой, М. Лесков та ін. 1923 р. при народному комісаріаті освіти почала працювати центральна комісія з вилучення літератури. У червні цього ж року вона видала спеціальну інструкцію про вилучення книг за такими критеріями: ідеологічний напрям (комуністичний), діалектико-матеріалістичний, науковий, методологічний. Кожного наступного року у зв'язку із поглибленням тоталітарних тенденцій у суспільно-політичному житті УСРР кількість «заборонених» видань збільшувалася [30, с.391].

1925 р. ретельно перевіряли бібліотеки вищих навчальних закладів щодо наявності книг контрреволюційного змісту (в т. ч. літературу друку 1800-1890 рр.). Вилученню підлягали книги дорадянського друку. Списки «неблагонадійних книг» направлялися до Харкова, книги проходили спеціальну «експертизу» на предмет їхньої відповідності вимогам соціалістичного «будівництва» та вилучалися із бібліотек. Особливо посилювалося своєрідне «гоніння» на книгу з кінця 1920-х років. Розгром різних партійних опозицій, утвердження диктатури Й. Сталіна призвело до збільшення категорій «антимарксистської, контрреволюційної літератури». До них потрапляли ті праці колишніх працівників ВКП(б), які ще 10-12 років тому вважалися обов'язковими для вивчення у вищих навчальних закладах.

Пізніше, 1935 р., Вінницький обком КП(б)У видав об'ємний список «троцькістсько-зінов'євської літератури», яку потрібно було вилучити з бібліотек. До нього потрапили праці колишніх лідерів партії: Л. Троцького, Л. Каменєва, Г. Зінов'єва, М. Бухаріна. Заборонена була робота А. Луначарського «Революційні силуети», у якій позитивно описувалися тепер вже опальні колишні герої революції [30]. До заборонених творів, які підлягали вилученню з бібліотек, потрапили твори українських радянських поетів та письменників,

репресованих тоталітарною владою: О. Вишні, М. Зерова, М. Куліша, Є. Плужника, В. Підмогильного та ін. [30]. У бібліотеках вищих навчальних закладах відбулися чистки навчальної та наукової літератури. Влаштовувалися навіть показові публічні судові процеси над книгою [30, с. 392].

Значний внесок у розвиток бібліотечної справи було зроблено завдяки реалізації постанов Першого всеукраїнського з'їзду бібліотечних працівників (червень 1926 р., м. Харків). Згідно з його рішеннями бібліотекознавство набуло статусу «спеціальної» наукової дисципліни, по новому осмислювалися його теоретичні та науково-практичні засади, планувалися шляхи розвитку бібліотечної справи. Саме у цей час в Україні активно працював Кабінет вивчення книги й читача (у складі Українського наукового інституту книгознавства), діяльність якого сприяла розвитку вітчизняної бібліотечної думки. На з'їзді ставилося питання вивчення читачівства, читацьких інтересів, піднімалися питання раціоналізації бібліотечної роботи, комплектування бібліотек, робота з науково-популярною та художньою літературою [27, с. 38].

Літературно-наукове і мистецьке життя у Вінниці зосереджувалося навколо кількох закладів: Інституту народної освіти, а згодом педтехнікуму, філії Всенародної бібліотеки України, міської центральної бібліотеки, історико-побутового музею та меморіального музею М. Коцюбинського. Інститутська бібліотека активно співпрацювала з бібліотеками міста, вивчала та втілювала у своїй роботі нові бібліотечні процеси, брала участь у загальноінститутських заходах. Однак розбудова бібліотеки, формування фонду книгозбірні відбувалося, в основному, на ентузіазмі бібліотекарів, викладачів та студентів. Книгозбірня Вінницького ІНО, в якій, відповідно до напрямку підготовки педагогічних кадрів, було акумульовано книги психолого-педагогічної тематики, завжди залишалася важливим та головним інформаційним осередком освітян міста Вінниці та регіону.

Реорганізуючи мережу вищих навчальних закладів України, 15 січня 1924 р. за погодженням із наркоматом освіти Подільський губернський відділ професійної освіти прийняв рішення про ліквідацію Вінницького ІНО. Інститут перевели до Кам'янця-Подільського та об'єднали з місцевим ІНО. Мотивами такого рішення були незадовільна навчально-матеріальна база, недостатня кількість висококваліфікованих викладачів.

Частину фонду бібліотеки Вінницького ІНО було передано до Кам'янця-Подільського, частину – педагогічним курсам [43, с. 305]. Багато книг історичної тематики перейшли до Вінницької центральної бібліотеки (нині Вінницька ОУНБ ім. К. Тімірязєва).

Натомість 1925 р. у Вінниці був створений Український педагогічний технікум ім. І. Франка, книги зі штампами якого й нині зберігаються у фонді сучасної університетської книгозбірні. Тому логічно, що все-таки більша частина фонду залишилася при педагогічному технікумі. Директором педтехнікуму призначено подільського історика, працівника колишнього ІНО М. Шлепакова. 1926 р. Український педтехнікум ім. І. Франка був прирівняний до вищого навчального закладу гуманітарного напрямку, який готував спеціалістів вузького профілю. 1928-1929 н. р. у педтехнікумі навчалось 286 студентів, на підготовчих курсах – 345 [14]. У технікумі працювало 13 викладачів.

Отже, 20-ті роки ХХ ст. позначилися не лише економічними та соціальними зрушеннями в УСРР, а й утворенням власної системи освіти, розвитком педагогічної науки, науково-теоретичного та практичного напрямів в українському бібліотекознавстві.

Передвоєнне десятиріччя та роки фашистської окупації

Події, які відбувалися у країні, безпосередньо впливали на роботу Вінницького навчального закладу, в т. ч. на діяльність бібліотеки, яка у непростих умовах виконувала свою основну функцію – допомога навчально-виховному процесу у формуванні майбутнього вчителя.

На початку 30-х рр. XX ст. в Україні тривало піднесення національно-державної свідомості, значно на новий рівень піднісся розвиток українського книгознавства. У цей період під впливом політики українізації у вітчизняному бібліотекознавстві активізується вивчення читача та його читацьких потреб, велика увага приділялася українізації бібліотечних фондів, бібліотеки вищих навчальних закладів активно комплектувалися українською книгою.

Аналіз архівних документів визначає основне коло проблем у сфері бібліотечної діяльності в цей складний історичний період:

- недостатнє фінансування для комплектування фонду;
- обмеженість кількості літератури з педагогіки та психології, книг з наукової організації праці;
- відсутність системи підвищення кваліфікації бібліотечних працівників;
- гостра потреба у головному координаційному та методичному центрі бібліотек навчальних закладів для надання їм професійної допомоги.

На основі Українського педтехнікуму ім. І. Франка у серпні 1930 р. у м. Вінниці Постановою Ради Народних Комісарів УРСР знову було створено вищий навчальний заклад – Вінницький Інститут соціального виховання, де функціонувало 4 відділення: історико-економічне, агробіологічне, мовно-літературне, технічно-математичне. Директором (1930-1933 рр.) було призначено Я. Гібера, заступником директора з навчальної частини – О. Коцюбу. Перший набір до створеного закладу становив 160 осіб, у т. ч. на денний відділ – 130, на вечірній – 30.

Інститут спочатку знаходився у приміщенні технікуму, а згодом був переведений у будинок по вул. Котовського, 11 (колишній будинок Вінницького окружного суду, нині приміщення міського суду – м. Вінниця, вул. Грушевського, 17). 1932 р. навчання проводилось у триповерховому корпусі колишньої гімназії в «Мурах» по вул. Володарського (тепер приміщення технічного ліцею). Найкращою була матеріальна база агробіологічного відділу.

Зростання мережі шкіл, дитячих шкільних і позашкільних закладів вимагало дальшого розширення і вдосконалення підготовки вчительських кадрів. З цією метою комісія Наркомосу ухвалила запровадити нову систему підготовки вчителів.

10 липня 1933 р. Постановою Ради Народного комісаріату освіти УСРР Вінницький інститут соціального виховання було реорганізовано у Вінницький

педагогічний інститут і визначено номенклатуру профілів підготовки педагогічних кадрів із чотирирічним терміном навчання. Запроваджувалася факультетна структура закладу, було сформовано мовно-літературний та історичний факультети з чотирирічним терміном навчання (фізико-математичний, мовно-літературний, історичний факультети).

Агробіологічний факультет було переведено до Кам'янець-Подільського. При інституті організовано заочний інститут підвищення кваліфікації педагогів.

Партійна організація і дирекція інституту приділяли велику увагу набору до інституту передусім дітей робітників, бідняків і колгоспників. Серед студентів були робітники, батраки, середняки, колгоспники, одноосібники, службовці. Контингент студентів стаціонару 1930-1931 н. р. становив 274, 1934-1935 н. р. – 390 [14].

Голодомор 1932-1933 року, що його пережив народ України, чорною косою пройшовся й Поділлям, зачепив і освітянську галузь. Не оминув він стороною і студентів, викладачів та співробітників (у т. ч. бібліотекарів) Вінницького педагогічного інституту. Викладачі та студенти недоїдали, нерідко студенти змушені були залишати навчання. Про діяльність бібліотеки та про життя і побут бібліотекарів у складні часи голодомору нічого не відомо, архівних документів не збереглося. Можна тільки здогадуватися, що у ті складні часи, в яких опинився український народ, потерпали й бібліотекарі. Ні про які кошти на придбання книг не могло бути мови. Але інститут існував, значить існувала і бібліотека, здійснюючи всі покладені на неї завдання.

Проблеми фінансування, комплектування, збереження фонду відчували працівники книгозбірні всіх поколінь. Вплив ідеології існуючого тоталітарного режиму відображався і на формування фонду, який безпосередньо відповідав навчальним планам закладу. Але попри існуючі проблеми, відповідно до вимог та можливостей навчального закладу бібліотека розвивалася.

У надзвичайно складне становище потрапили у середині 1930-х рр. працівники бібліотеки, які часто не встигали слідкувати за новими списками забороненої літератури, просто фізично не встигали вилучати їх із бібліотечних фондів. А невиконання таких наказів могло мати трагічні наслідки, в тому числі, звинувачення у всіх можливих антирадянських злочинах. Наприкінці 1930-х рр. бібліотеки Поділля, як і всієї Радянської України, втратили свою попередню роль осередку навчально-освітнього та культурницького життя, фактично перетворилися на агітаційну машину тоталітарної влади [30, с. 392].

Складні процеси реорганізації навчального закладу та розподіл бібліотечних книг серед різних навчальних закладів Подільської губернії негативно вплинули на вже сформований фонд, створили з одного боку «білі плями» в історії освітянської бібліотеки, а з іншого загартували бібліотекарів, збагатили досвідом, подіями.

У 1930-х рр. вивченню читача та «читачівських інтересів» приділяється менше уваги. Більшість напрямів вивчення «читачівства», що застосовувалися у радянському бібліотекознавстві, було проголошено «буржуазними». Вказано, що такі методи, як «об'єктивне спостереження» та «опитування» повністю запозичені з буржуазної педагогіки та психології «без відповідного опрацювання та пристосування до особливостей суспільних явищ» [32, с. 22].

Не минули Вінницький інститут безпідставні політичні репресії. Наглядаючи за навчальним процесом у вузі, партійні функціонери вимагали від студентів глибоких знань із курсу марксизму-ленізму. Вільнодумство не допускалося, а переслідувалося й жорстоко каралося [21, с. 33]. Бібліотекарі брали зобов'язання посилити політичну пильність і мобілізувати всі сили на

опанування марксистськими знаннями [35, с. 28].

Сміливі думки та публічне висловлювання опозиційних поглядів щодо офіційної ідеології та курсу у ті важкі для нашого народу часи було незвичайним явищем. Багатьох викладачів, студентів та службовців було репресовано. Але у ті непрості часи колектив інституту в цілому виявився морально здоровим. Свідома трудова дисципліна викладачів та співробітників інституту, студентів, потяг до знань, уміння переживати труднощі створювали належні умови для організації навчально-виховного процесу.

Репресивна політика держави негативно вплинула на формування фондів, якість бібліотечного обслуговування. У цей період відбувалося формування нового покоління бібліотекарів, політичні погляди яких відповідали існуючій владі. Вони поділяли ідеологічні позиції нової влади, навіть при відсутності бібліотечної кваліфікації.

1935 р. у зв'язку з ліквідацією Кам'янець-Подільського інституту наочні посібники були передані до фонду бібліотеки Вінницького інституту.

Існувала велика потреба Вінницької області у педагогічних кадрах. Ряд педагогічних інститутів, у т.ч. і Вінницький було перетворено в державний учительський із 2-річним терміном навчання. Учительський інститут мав два факультети: фізико-математичний і гуманітарний (спеціальності: мова і література, історія). Вже наступного року на базі гуманітарного факультету відкрито два факультети: історичний і мовно-літературний.

1937 р. Вінницький інститут знову став педагогічним, а учительський було залишено як відділ. У педагогічному та учительському інститутах проводилася підготовка вчителів із таких спеціальностей: українська мова і література, російська мова і література, історія, фізика і математика. В інституті (дворічний термін навчання) готували учителів для 5-7 класів. 1938-1939 н. р. в педінституті навчалось 123 студенти, на учительському відділі – 662.

Директором інституту призначено Я. Литвинова, заступником із навчальної роботи – спочатку Д. Міщука, а згодом – М. Буглова. Саме заступники з навчальної роботи, пізніше проректори з навчальної роботи безпосередньо опікувалися діяльністю бібліотеки. Однією з найголовніших проблем, яка вимагала постійної уваги, було забезпечення навчально-виховного процесу кваліфікованими викладачами, створення кафедр, забезпечення студентів та викладачів потрібною літературою. Матеріальна база інституту у цей період історії була невисокою, не вистачало кваліфікованих кадрів.

Постановою ЦВК і Раднаркому УРСР від 4 квітня 1937 р. Вінницькому педінституту присвоєно ім'я Миколи Островського. Постанова уряду викликала велике піднесення серед студентів, викладачів та бібліотекарів інституту.

До завдань бібліотеки 1930-х рр. входило забезпечення студентів книгою, необхідною для навчального процесу того часу. Незважаючи на те, що бібліотеки комплектувалися відповідно з ідеологічними вимогами влади, у фондах з'являлися високоякісні цінні наукові видання, які знаходили свого читача та сіяли в головах студента «розумне, вічне...».

Партійна організація, викладачі інституту проводили велику роботу з ідейного виховання студентів. Особливо велику увагу у вузі на той час приділяли вивченню основ марксизму-ленінізму, виконуючи вказівки Й. Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б) про те, що «... є одна галузь науки, знання якої повинно бути обов'язковим для більшовиків усіх галузей науки – це марксистсько-ленінська наука про суспільство, про закони розвитку суспільства, пролетарської революції, соціалістичного будівництва, про перемогу комунізму» [2, с.2]. Викладачі мали «навчити кожного студента працювати над підручником і першоджерелами

класиків марксизму-ленінізму, систематично допомагати кожному студенту зокрема організовувати консультації, теоретичні конференції, поєднувати вивчення революційної теорії з повсякденною практичною роботою, частіше практикувати бесіди, товариські дискусії [38, с.434]. До цієї діяльності активно долучалися й бібліотекарі. У зв'язку з цим першочерговим завданням бібліотеки була пропаганда творів класиків марксизму-ленінізму, комуністичне виховання молоді [29, с.435].

Під час екзаменаційних сесій студенти активно працювали у читальній залі. Молодь ретельно конспектувала джерела класиків марксизму-ленінізму, підручники з історії стародавнього Сходу, читала нариси з історії західноєвропейської літератури, розв'язувала алгебраїчні задачі. В місцевих газетах періодично з'являлася консультативна інформація для студентів, коментарі і перелік рекомендованої літератури з педагогіки та психології.

Бібліотека на вимогу навчального процесу та політики інституту здійснювала формування фонду літературою даної тематики, організовувала масову роботу на допомогу вихованню студентської молоді в комуністичному дусі, пропагуючи літературу про «могутність великого Радянського Союзу та трудові досягнення радянського народу». У бібліотеці широко використовували твори класиків та матеріали з'їздів, конференцій [24, с.434].

Працівники книгозбірні проводили спільно з викладачами та студентами заходи з вивчення і обговорення матеріалів з'їздів та конференцій, бесіди, читання, інші форми бібліотечної роботи, здійснювали керівництво читанням студентської молоді. У бібліотечному колективі також активно ініціювалося проведення соціалістичного змагання, відзначали кращих працівників бібліотеки за виконання основних бібліотечних показників, сумлінне виконання посадових обов'язків. Кращі відділи отримували перехідний вимпел, нагороджувалися грамотами, їм оголошувалися подяки.

Бібліотека проводила політвиховну та культмасову роботу, брала активну участь у загальноінститутських заходах. Значна увага приділялася клубній роботі. Бібліотека брала участь у культурно-масових вечірках, в оформленні Сталінського куточка у клубі. Активно розвивалися форми масової бібліотечної роботи: голосні читання, вечори книг, усні газети, політтурніри, групові бесіди, атеїстичні вечори, бібліотечні «вівторки», «четверги», літературні читання та ін.

В інституті, як і в державі, урочисто відзначалися роковини Великої Жовтневої соціалістичної революції, Міжнародний день солідарності трудящих, річниця з дня народження вождів революції, соратників та учнів Леніна-Сталіна, в яких брали участь і працівники бібліотеки. Інститутська книгозбірня широко пропагувала ідеї марксизму-ленінізму-сталінізму, організовувала книжкові тематичні виставки, комплектувала фонд відповідною літературою. Важливе місце в її діяльності займає комплектування фонду літературою з педагогіки та з методики викладання предметів.

У житті інституту та бібліотеки у передвоєнне десятиріччя було чимало складного, тривожного, трагічного. Та все ж колектив Вінницького педінституту у тих непростих умовах продовжував роботу, прагнув готувати кваліфікованих спеціалістів-учителів, і не останню роль у цьому відігравала інститутська бібліотека, фонд якої формувався відповідно до політики держави, навчального закладу.

У довоєнні роки в інституті працювали відомі педагоги і науковці: доктор технічних наук, заслужений діяч науки УРСР О. Бируля, математик, член-кореспондент АН УРСР О. Астряб, фізик, член АН УРСР В. Бернацький і доктор наук, співробітник Інституту фізики АН УРСР І. Конозенко, письменник,

лауреат Державної премії УРСР імені Т. Шевченка Г. Кочур та ін. Кафедрою історії завідувала Л. Комірова – досвідчений педагог і науковець, кафедрою політичної економіки – доцент Г. Вержиківський, кафедрою педагогіки – професор Л. Кобелева, кафедрою української літератури – І. Рябенський, кафедрою зарубіжної літератури – Г. Кочур.

За довоєнне десятиріччя інститут закінчило чимало талановитих випускників: майбутні письменники М. Стельмах, К. Гриб, Ю. Назаренко, О. Левада, Т. Одудько, педагог, доктор психологічних наук І. Синиця, академік О. Мазуркевич та інші.

За довоєнні роки значно виросли якісно і кількісно педагогічні кадри інституту. Якщо 1930-1931 н. р. було 14 викладачів і 16 адміністративно-технічного персоналу, то 1939-1940 н. р. було 4 доценти, 54 викладачі, 12 лаборантів, 77 адмінтехпрацівників [35, с. 27].

На книгах викладачів та випускників інституту, відомих науковців, педагогів, знаних як в Україні, так і далеко за її межами людях, виховано не одне покоління студентів, низка книг є у фонді сучасної бібліотеки.

У цей період значно зміцніла матеріальна база Вінницького інституту. Функціонували обладнані кабінети марксизму-ленінізму, історії СРСР, педагогіки, математики, фізики та ін. В інституті були клуб, спортивна зала. Напередодні Великої Вітчизняної війни фонд інститутської бібліотеки нараховував понад 100 тис. примірників, читачів обслуговували на абонементі і в читальній залі на 50 місць. Роботу бібліотеки забезпечували 6 спеціалістів. Очолював колектив бібліотеки П. (Павло) Я. Чупира.

Бібліотека приділяє особливу увагу інформаційному забезпеченню кафедр, викладачів інституту, а також формуванню фонду науковою та довідковою літературою. Попри всі негаразди, бібліотекарі педагогічного інституту ретельно виконували свою основну функцію – формування та збереження фонду. У структурі бібліотеки функціонувала «читальня». Систематично проводився переоблік фонду, про що свідчать відмітки на книгах – «переоблік у 1938 р., 1940. р, 1945 р., 1947 р., 1949 р.».

За період 1930 – 1941 рр. Вінницький педінститут підготував 2405 учителів для середніх, неповних середніх і початкових шкіл, кваліфікованих працівників народної освіти.

Війна увірвалася в інститутські аудиторії зненацька. Завершувалися курсові та державні екзамени. 22 червня 1941 р. у другій половині дня студентів і викладачів покликали на мітинг, на якому йшлося про особисту участь кожного у захисті країни. Багато з них, не чекаючи виклику, самі йшли до військкомату, записувалися у винищувальні батальйони, замінювали на підприємствах тих, хто пішов на фронт. 28 червня 1941 р. 15 студентських бригад виїхали допомагати колгоспам і радгоспам. 18 липня 1941 року інститут припинив діяльність.

Із перших днів війни на фронт пішло близько 20 викладачів і сотні студентів. Загинули в боях з німецько-фашистськими загарбниками директор інституту Я. Литвинов, заступник директора І. Ванін та багато викладачів. Випускники і студенти інституту брали участь в організації підпільного і партизанського руху, вели антифашистську агітацію, саботували економічні й політичні заходи окупаційної влади.

Поява німецьких окупантів сталася 20 липня 1941 р. Невдовзі була створена Вінницька міська управа на чолі з професором О. Севостьяновим (в інших документах Савостіянов) та його заступником Махулько-Горбацевичем. Одночасно із створенням управи організовано міський відділ народної освіти, формування якого було доручено колишньому інспектору обласного

відділу народної освіти Белінському. Був підібраний штат із учителів міста, і міськнаросвіта приступила до роботи [15].

Складний стан освіти був на Вінниччині у період Великої Вітчизняної війни. Нацистські загарбники вважали українське населення рабами, тубільцями, «недолюдами», яких потрібно знищувати фізично непосильною працею. За таких умов не могло бути й мови про його подальший освітній та культурний розвиток, як і про функціонування на окупованій території мережі бібліотек, загальноосвітніх шкіл, середніх спеціальних та вищих навчальних закладів. Правителі Третього рейху не були зацікавлені в освічених українцях, із цього приводу висловлювалися: «Загальна освіта є розкладаючою отрутою... Широкомасштабне надання благодіяння бути неписьменними». «Масова освіта – це ризик для тоталітарних систем, бо, загалом, вона підготовляє людину до критичного мислення, до реальної оцінки власного становища і характеру влади» [9, с. 197, 198]. Завідувачем Вінницьким обласним відділом народної освіти німецьке командування призначило В. Серафимовича (з групи українських націоналістів) [15].

Частина вінницьких освітян, що опинилися на окупованій території, спробували відновити діяльність педінституту. Так, 1941-1942 н. р. педінститут розпочав свою роботу не з 1 вересня, а значно пізніше. Контингент студентів лише денної форми навчання становив 425 осіб, половина з яких здобувала фах вчителя української мови й літератури [31, с. 38].

1 жовтня 1941 р. дирекція інституту оголосила про початок роботи заочного відділення у складі трьох факультетів: мовно-літературного (лінгвістичного), історичного та фізико-математичного [15], з метою надання вчителям районних шкіл можливості підвищити свою кваліфікацію і закінчити курс учительського інституту. Заняття велися за допомогою вчителів середніх шкіл. На середину січня 1942 р. в інституті навчалось 525 студентів (денної, вечірньої та заочної форм навчання). Студентів-заочників було небагато, та й ті, що поступили, поступово стали відпадати через слабкий лекторський склад. Функціонували також курси з підготовки викладачів німецької мови для середньої школи, на яких навчалось понад 100 слухачів [15].

Навчання було платним і часто переривалося, тому що окупаційна влада час від часу забирала молодь на примусові роботи до Німеччини. Студенти заочної форми навчання педінституту платили 30 марок (300 крб.) за навчальний рік [22, с. 134].

За розпорядженням німецької фельдкомендатури міськнаросвіта скликала комісію з перегляду радянських підручників з метою виправлення всього, що стосувалося комунізму. Стосовно радянських підручників з німецької мови, то комісія старанно переглядала й обговорювала кожний параграф, кожне слово. Ретельного фільтрування зазнав фонд бібліотеки педагогічного інституту.

Але відновлення мережі вузів для підготовки кваліфікованих спеціалістів з місцевого населення не входило в плани окупантів. Розпорядження «Про політику щодо вищої школи в рейхскомісаріаті «Україна» вимагало закриття всіх вузів. Наприкінці 1942 р. політика німецької окупаційної влади стосовно розвитку освіти на загарбаних територіях різко змінилася. Заборонялося навчання молоді віком від 15 років та старших. Всі юнаки та дівчата підлягали загальному трудовому обов'язку і могли бути відправлені до Німеччини [47].

У лютому 1943 р. педінститут знову припинив свою діяльність аж до визволення міста від окупантів.

Повоєнна відбудова та становлення бібліотеки

20 березня 1944 р. бійці Першого Українського фронту звільнили Вінницю. Місто під час фашистської окупації зазнало руйнувань і пожеж.

Почалася відбудова. У першу чергу відновлювалися життєво важливі підприємства та заклади. Попри великі матеріальні труднощі, значна увага приділялася відновленню культурного життя міста.

Поновлювалася робота навчальних закладів, культурно-освітніх установ, відновлювалися приміщення бібліотеки, забезпечувався своєчасний завіз підручників.

Під час фашистської окупації навчальний корпус інституту було спалено, пограбовано устаткування лабораторій і кабінетів, фонд бібліотеки був розграбований і знищений. 1944 р., після відновлення навчання, розпочалася робота інститутської бібліотеки. Роботу доводилося починати у важких умовах, приміщення вимагало ремонту, не було меблів, обладнання. Студенти і викладачі, виявляючи наполегливість і витримку, на ентузіазмі, власними руками, день за днем відбудовували інститут та бібліотеку.

Роботу з відновлення діяльності інститутської бібліотеки у складні повоєнні роки очолила бібліотекар О. Домбровська (її батько завідував кадрами в інституті). Ольгою Іванівною було проведено облік збереженого фонду, розставлено книги за розділами. Саме вона зробила перший запис в інвентарній книзі – це була книга Я. Коменського «Велика дидактика». У наступні роки увага приділялася формуванню книжкових фондів, упорядкуванню, переобліку.

У післявоєнні роки почався період активного розвитку бібліотеки: змінилася структура, збільшився штат, регулярно поповнювався фонд.

Викладацько-професорський склад інституту докладав чималих зусиль до формування фонду бібліотеки, багато книг передавали з домашніх бібліотек. До фонду бібліотеки були передані книги з Вінницької обласної колегії адвокатів, надходили книги від фізичних осіб із власних бібліотек. Так, відомо, що інженер-механік І. Цвігун (про що свідчить екслібрис на книгах, наявних у фонді бібліотеки) передав до бібліотеки енциклопедію Брокгауза й Ефрона та ряд цінних наукових видань.

Книги до бібліотеки Вінницького педагогічного інституту надходили зі всіх регіонів країни як пожертви. Виділяли їх і вцілілі бібліотеки міста. Але першим, хто прийшов на допомогу, був учитель математики з Літинщини – Волошинюк (ініціали невідомі). Колекція книг та брошур, які він подарував, стала основою розділу математики. Викладачі надавали можливість студентам користуватися літературою зі своїх бібліотек.

Одразу після визволення Вінниці педагогічний інститут відновив свою діяльність у приміщенні середньої школи №7 (тимчасово), а незабаром у середній школі № 4, по вул. Гоголя. Також у тимчасовому користуванні перебувала будівля колишньої школи № 11 по вул. Свердлова.

Згідно Постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 24 червня 1944 р. у Вінницькому педагогічному інституті було відкрито три факультети: історичний, мовно-літературний, фізико-математичний, а також заочний відділ.

На кінець 1944-1945 н. р. інститут нараховував 604 студентів на денному і 1143 на заочному відділенні. Навчання проходило у складних умовах.

Цінний фонд бібліотеки

Не було жодного стола, навіть чорнильниці. Бригада викладачів на чолі з професором Самаріним збивала столи і лави. Студенти сиділи на дошках, покладених між стільцями, а в деяких аудиторіях слухали лекції стоячи. Приміщення потребувало капітального ремонту. Не вистачало обладнання, дуже бідною була інститутська бібліотека. З часом вдалося придбати трохи книжок, обладнати кілька кабінетів, організувати лекторський університет вихідного дня.

Директором інституту призначили П. Пацея, але вже 1945 р. директором став О. Ткаченко (з 1961 р. він працював уже на посаді ректора інституту).

Саме за керівництва О. Ткаченка 4 жовтня 1946 р. при педагогічному інституті офіційно зареєстрована у міському відділі культурно-освітньої роботи під № 5 «Бібліотека Педагогічного Інституту», видано «Реєстраційне свідоцтво, затверджене заступником голови комітету в справах культосвітніх установ при Раді Міністрів УРСР Р. Швайко та заступником начальника Статистичного управління УРСР Віхерпуль».

Відновилося регулярне комплектування фонду через обласний бібліотечний колектор, місцеві книжкові магазини, через книгообмін та передплату. Особливу увагу звертали на комплектування бібліотеки навчальною, науковою та науково-популярною літературою з педагогіки, психології, суспільно-політичних, філологічних та фізико-математичних наук.

Як і в довоєнні роки, тривало списання «ідеологічно шкідливої» літератури. Щороку до бібліотеки надходили циркуляри Головліту про списання, знищення або передачу до спецфондів окремих авторів або видань.

Зокрема, начальником Головліту УРСР К. Полонником був виданий наказ про «Изъятие из библиотек общественного пользования и книготорговой сети»: «Рильський Максим. Чаша дружби. – К. : Держлітвидав України, 1946 р.», «внести виправлення» у видання В. Сосюри, П. Тичини та інших. Відповідні накази надходили і до інститутської бібліотеки.

У післявоєнний період збільшувався контингент студентів, відкривалися нові відділення, факультети. 1947-1948 н. р. існувало 12 кафедр [35, с. 37].

1949 р. за розпорядженням Міністерства освіти УРСР відкрито факультет іноземних мов (1956 р. ліквідовано, студентів переведено до Ніжинського та Одеського педагогічних інститутів).

Комітет в справах культурно-освітніх установ при Раді Міністрів УРСР

Затверджую.
Заст. Голови комітету в справах
культурно-освітніх установ при
Раді Міністрів УРСР

Р. ШВАЙКО.

серпня 1946 року

Затверджую.
Заст. Начальника
Статистичного Управління УРСР
ВІХЕРПУЛЬ.

Форма № 2.

Реєстраційне свідоцтво

Бібліотека Педагогического Института
(назва бібліотеки)

що знаходиться при Педагогическом Институте.

зарєєстрована 4 октябрі 1946 року в Город-
ском відділі культурно-освітньої роботи під № 5

Завідувач відділом
культурно-освітньої роботи

1946 року

Горюхін

1960-50 г.

Реєстраційне свідоцтво

Часи «хрущовської відлиги»

Значний підйом інституту та, зокрема, бібліотеки розпочався в часи «хрущовської відлиги». 1953 р. інститут перейшов у нове просторе приміщення по вул. Червонопрапорній, 32 (тепер вул. К. Острозького, будинок колишнього управління Південно-Західної залізниці). З 1945 до 1958 рр. Вінницький педагогічний інститут підготував на стаціонарному та заочному відділеннях понад 6,5 тис. учителів різних профілів.

До 1955 р. в інституті функціонували три факультети: фізико-математичний, історико-філологічний та іноземних мов. Особливо гостро постало питання про створення кафедр та укомплектування їх викладацькими кадрами. Тоді в інституті було 35 викладачів, у т. ч. 3 кандидати наук. Підвищення наукової та професійної кваліфікації професорсько-викладацького складу постійно стояло на порядку денному діяльності інституту. На кінець 1950-х років контингент студентів становив 3400 осіб, у тому числі за денною формою навчання – 1430.

Необхідність забезпечення учительськими кадрами сільських шкіл, зокрема малокомплектних, а також підвищення престижу вчителя, його соціального захисту зумовила підготовку спеціалістів широкого профілю: математика і фізика, російська мова і література та українська мова і література, англійська мова, німецька мова, педагогіка і методики початкового навчання і психологія, фізична культура та методика спортивно-масової роботи, допризовна і фізична підготовка, музика і хореографія, музика і ансамблева гра, праця і технічна творчість, географія і біологія. Відкрилися нові факультети (історичний, музично-педагогічний, загально-технічних дисциплін, природничо-географічний, підготовки та перепідготовки організаторів народної освіти), спеціальності, кафедри.

Це сприяло розширенню навчально-матеріальної бази, передусім фізико-математичного факультету. Створено нові лабораторії: механіки, молекулярної фізики, електрики, оптики, спеціального фізичного практикуму, електро- і радіотехніки. Обладнано кабінети кафедр, навчальну майстерню, простору читальну залу. Якщо на початку 1950-х років фонд бібліотеки нараховував 50 тис. видань, то вже 1955 р. він становив біля 110 тис. примірників. Працювали абонемент та читальний зал на 110 місць [35, с. 40].

Процес «десталінізації» суспільства викликав істотне пожвавлення національно-культурного життя. Створилися сприятливі умови для піднесення творчої та громадянської активності населення. Критика культу особи Сталіна відкрила можливість оновлення і лібералізації суспільства, сприяла громадському пробудженню й національному відродженню в Україні. Зріс

інтерес до української мови і культури, до історії українського народу [5, с. 4].

З'явилися нові періодичні видання, такі як журнал «Дніпро» (1956 р.), відновився вихід журналу «Всесвіт» (1958 р.). Почалося видання «Українського історичного журналу» та першої «Української радянської енциклопедії».

Лібералізація суспільства мала позитивне значення для розвитку української літератури. У цей час написані поеми В. Сосюри «Мазепа», «Розстріляне безсмертя», автобіографічна повість «Третя рота»; романи М. Стельмаха «Кров людська – не водиця», «Хліб і сіль»; твори О. Довженка «Зачарована Десна», «Поема про море»; П. Панча «Гомоніла Україна» та Г. Тютюнника «Вир»; поетичні збірки М. Рильського, В. Сосюри та ін.

Свіжий подих в українську культуру внесли молоді митці. Покоління поетів і письменників, натхненних вірою в оновлення суспільства, в торжество свободи та демократії, отримало назву шестидесятників. У цій славній когорті – поети В. Симоненко, Л. Костенко, І. Драч, Д. Павличко, В. Коротич, М. Вінграновський, І. Калинець, В. Стус; прозаїки Г. Тютюнник, В. Шевчук, Є. Гуцало, Р. Іваничук; критики І. Дзюба, І. Світличний, В. Чорновіл та ін. У своїх прозових і поетичних творах вони таврували пропаганду класової ненависті, підносили загальнолюдські ідеали, зверталися до традицій та історії українського народу.

Все це впливало на діяльність інститутської бібліотеки, працівники якої приділяли велику увагу інформуванню викладачів, інформаційному забезпеченню науково-дослідницького процесу інституту. Це був період значного підйому бібліотечної справи в історії нашої країни.

Зросла кількість викладачів, які працювали над кандидатськими дисертаціями. Під кінець 1950-х років в інституті було 220 викладачів, у тому числі 32 кандидати наук, з них 21 захистив дисертацію, працюючи у Вінницькому педінституті. Почалося видання «Наукових записок» інституту, ввійшло у практику проведення щорічних звітних наукових конференцій викладачів і студентів, на всіх кафедрах працювали студентські наукові гуртки.

З 1952-1957 рр. заступник директора інституту з науково-навчальної роботи, пізніше – проректор з навчальної роботи інституту І. Пшук (1918-2003) приділяв велику увагу становленню навчально-виховної, наукової роботи інституту, опікувався роботою інститутської бібліотеки. І. Пшук був активним читачем бібліотеки, постійно відвідував її абонементи та читальні зали.

Почали зменшуватися набори на історичний факультет. Протягом 1953-1956 рр. історичний факультет було об'єднано з філологічним (мовно-літературним) і створено один – історико-філологічний факультет. 1956 р. студентів-істориків перевели до Одеського державного університету імені І. Мечникова і факультет припинив своє існування [22, с. 34].

З жовтня 1956 р. відокремлений від історичного, філологічний факультет розпочав підготовку вчителів-словесників широкого профілю – української мови і літератури та іноземної мови, російської мови та літератури й іноземної мови. Крім того, 1956 р. було створено факультет підготовки вчителів, який у 1960 році випустив 48 молодих спеціалістів.

У 1950-ті роки здійснюються заходи з ліквідації відставання бібліотечної науки. З 1951 р. на Державну бібліотеку СРСР ім. В. Леніна покладені функції центрального науково-методичного закладу. 1954-1955 рр. бібліотечні інститути почали готувати бібліотекарів-бібліографів для масових та наукових бібліотек. Відновили свою діяльність Ленінградський та Харківський бібліотечні інститути.

Серед працівників бібліотеки Вінницького педінституту – випускники бібліотечних інститутів, також бібліотекарі із середньою освітою здобувають вищу спеціальну освіту на заочній формі навчання. Наявність кваліфікованих

спеціалістів значно підвищило рівень роботи інститутської бібліотеки.

1956-1957 рр. до бібліотеки прийнято фонди ліквідованого на той час Вінницького педагогічного училища, на початку 1960-х років – фонди Бердичівського учительського інституту.

У зв'язку з переходом на обов'язкову середню загальну освіту виникла проблема забезпечення шкіл учительськими кадрами. На базі педагогічного інституту діяв учительський інститут із прискореним терміном навчання.

1959 р. учительський інститут, що працював на базі педагогічного, припинив свою діяльність, а студентів, які тут навчалися, перевели на відповідні курси педінституту [44, с. 213].

Реорганізація інституту та, зокрема, факультетів, негативно впливала на якість формування фонду, бібліотеці потрібно було оперативно реагувати на зміни й забезпечувати необхідною літературою навчальний процес. Діяльність інститутської бібліотеки планували відповідно до завдань навчального закладу.

Початок перебудови роботи бібліотек відповідно до нових історичних завдань поклала постанова ЦК КПРС «Про стан і заходи щодо покращення бібліотечної справи в країні» (вересень, 1959 р.), яка мала вплив на організацію роботи бібліотек, у т. ч. і бібліотек вищих навчальних закладів. Відзначаючи успіхи у бібліотечній справі, у постанові вказувалося, що рівень роботи бібліотек не відповідає сучасним вимогам, бібліотечні фонди застарілі, незадовільний стан матеріально-технічної бази бібліотек, на низькому рівні робота з відбору і підготовки бібліотечних кадрів.

1960 р. був роком видатних перемог радянського народу у здійсненні історичних рішень XXI з'їзду КПРС. Це був рік перевиконання планів семирічки у галузі промисловості та сільського господарства, значних наукових та технічних відкриттів. Ці успіхи сприяли подальшому піднесенню добробуту й культурного рівня народу [5, с. 5].

У 1960 р. на базі Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти створено республіканську комісію з бібліотечно-бібліографічної роботи, яка надавала допомогу бібліотекам, координувала діяльність бібліотек із різних питань.

Колектив бібліотеки Вінницького педінституту керувався у своїй діяльності матеріалами з'їзду та постановами Пленумів ЦК КПРС з ідеологічних питань. У цей період бібліотека активно вивчала читацькі запити, здійснювала керівництво читанням, проводила різноманітні масові заходи: літературні конференції, обговорення книг тощо.

Використовуються традиційні та впроваджуються нові різноманітні форми та методи бібліотечної роботи: читацькі конференції, літературні і тематичні вечори, усні журнали тощо. Широко пропагувалася література про будівництво комуністичного суспільства, видатних діячів Комуністичної партії і Радянської держави.

В цілому колектив бібліотеки був сповнений патріотизму, вся діяльність бібліотеки спрямовувалась на виконання програми «...во имя светлого будущего человечества – коммунизма!».

У 1960-ті роки читальна зала бібліотеки знаходилася у цокольному напівпідвальному приміщенні (де нині розташований фонд відділу книгозберігання). Читальна зала була просторою, гарною, світлою. На підлозі були розстелені килими, в університеті у той час ходили зі змінним взуттям. На першому поверсі був розташований абонемент наукової та художньої літератури, а поряд – абонемент навчальної літератури. Існуючий раніше термін «столи видачі» замінено «кафедри видачі», де обслуговували читачів бібліотеки. Оскільки фонд інститутської бібліотеки, на жаль, не повністю задовольняв

читацькі потреби студентів, активно використовувалися фонди місцевих бібліотек, в основному наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва.

1961 р. ознаменувався для країни польотом Ю. Гагаріна у космос. На XXII з'їзді КПРС прийнято нову розгорнуту Програму побудови комуністичного суспільства, яка проголошувала можливість побудови комунізму за 20 років. Відоме свого часу гасло, яке оголосив Хрущов: «...Нинішнє покоління людей буде жити при комунізмі!».

З 1963 р. філологічний факультет здійснював підготовку вчителів російської мови і літератури для шкіл Узбекистану та Казахстану. 1978 р. на перший курс філологічного факультету було набрано дві групи з підготовки вчителів української мови та шість – російської, з яких дві групи – молодь із Казахстану й Узбекистану [7, с. 178]. Значно пізніше (1985 – 1991 рр.) факультет забезпечував роботу курсів підвищення кваліфікації учителів російської мови та літератури з Таджикистану й Молдови. Відповідно до даного контингенту читачів фонд бібліотеки активно формується необхідною літературою, особливо навчально-методичними виданнями. Студентам із союзних республік приділяється особлива увага, даній категорії видаються повні комплекти навчально-методичної літератури, проводяться масові заходи з пропаганди та вивчення російської мови та літератури. Працівники бібліотеки з особливою увагою ставились до відповідної категорії читачів, прагнули задовольнити у повному обсязі їх читацькі потреби, проводили індивідуальні бесіди, організовували заходи з пропаганди кращих творів російських письменників.

1965-1966 н. р. розширено матеріальну базу інституту, збільшився фонд бібліотеки, який становив 350 тис. прим. [35, с. 46].

Працівники бібліотеки проводять велику масову роботу з комуністичного виховання студентів. Складовою частиною комуністичного виховання було естетичне виховання. З метою підвищення естетичного виховання майбутнього вчителя 1959-1960 рр. вводиться курс «Основи марксистсько-ленінської естетики». Естетичне виховання займає важливе місце і в роботі бібліотеки. Велика увага звертається на комплектування фонду для забезпечення нового курсу. Організуються заходи з метою пропаганди літератури з історії музики, живопису, радянського кіно.

1968-1969 та 1969-1970 навчальні роки були подальшим кроком у розвитку інституту й бібліотеки. На потребу часу створено читальну залу суспільно-політичних наук. У цей період історії бібліотеки значна увага приділялася формуванню фонду книгозбірні, покращенню організації довідкового апарату, модернізації матеріально-технічної бази, розширенню структури закладу. Активно пропагувалися джерела марксизму-ленінізму, матеріали КПРС та КПУ, документи з'їздів, пленумів ЦК, постанови та інша ідеологічна продукція, як вимагалось у ті часи. Відповідна література надходила до бібліотеки у великій кількості (інколи понад 200 прим. однієї назви). Всі звіти і плани, вся робота бібліотеки виконувалася «У світлі рішень... з'їзду». Діловодство у бібліотеці здійснювалося російською мовою.

Стабілізація і вдосконалення діяльності наукової бібліотеки

У період розгорнутого будівництва комуністичного суспільства перед радянською школою і вищим навчальним закладом постали нові історичні завдання, які були сформульовані у Програмі КПРС та полягали в тому, щоб готувати і виховувати «комуністично-свідомих і високоосвічених людей, здатних до активної діяльності у різних галузях громадського і державного життя, науки і культури, виховувати всебічно розвинених членів комуністичного суспільства» [35, с. 45].

Завідувачами бібліотеки у ті роки були Лідія Михайлівна Четверик, Зінаїда Михайлівна Шелягова (працювала завідувачем бібліотеки, потім – бібліотекарем).

70-ті роки ХХ ст. в інститутській бібліотеці пройшли під гаслами 100-річчя від дня народження В. Леніна, 150-річчя від дня народження Ф. Енгельса, втілення в життя рішень XXIV та XXV з'їздів КПРС.

Працівники наукової бібліотеки спільно з кафедрами проводили різноманітні заходи, організовували виставки про роль В. Леніна у розвитку фізики, астрономії, мови, літератури, мистецтва, зокрема виставки «В. Ленін і Україна», «В. Ленін і народна освіта на Україні» та інші [35, с. 69].

1971 р. у зв'язку з нестачею на Вінниччині вчителів історії було відновлено набір на історичний факультет, спочатку як відділення філологічного, а з вересня 1973 р. історичний факультет став самостійним [31, с. 34]. У радянські часи історичний факультет був важливою «кузнею партійних кадрів», а студенти-історики в усі часи свого існування ставали активними читачами наукової бібліотеки, зокрема, читальної зали суспільно-політичних наук, пізніше – загальної читальної зали, де зосереджувалися видання історичної тематики.

Підвищенню рівня роботи бібліотеки сприяли певні зміни у бібліотечних технологіях та наукова організація праці. За велінням часу створювалася дворівнева система обслуговування читачів, змінювалася структура бібліотеки, організовувалися нові сектори, спеціалізовані читальні зали, частина фонду передавалася у кабінети при факультетах. Зміни супроводжувалися розробкою нових схем планування та звітів, нової регламентуючої документації.

Наукова бібліотека педінституту у своїй роботі керувалася Постановами ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» (1974 р.), «Про подальше покращення ідеологічної, політико-виховної роботи» (1979 р.), рішеннями Пленумів ЦК КПРС із питань розвитку культури, розпорядженнями Міністерства культури

та Міністерства освіти УРСР, наказами та розпорядженнями інституту.

Важливою складовою внутрішнього життя бібліотеки, попри офіційний заполітизований характер її діяльності, було захоплення вільнодумною літературою. Дух шістдесятництва проникав у настрої бібліотечних працівників.

У 1970-ті роки бібліотеку очолювала Г. Янківська, яка розпочала працювати на посаді завідувача бібліотеки за діяльності ректора І. Грущенка і виконувала ці обов'язки до 1977 р. Дружні особисті стосунки Ганни Павлівни з родиною ректора позитивно впливали і на ставлення ректорату до бібліотеки. Бібліотечні проблеми вирішувалися легко, ректор завжди йшов назустріч завідувачу бібліотеки. Про Г. Янківську (з комсомольських діячів із великим досвідом роботи в обласній дитячій бібліотеці імені І. Франка) колеги згадують як про справедливого та вимогливого керівника.

Вродлива, статна жінка, завжди підтягнута, з гарною, модною на той час зачіскою. Від бібліотекарів відділу обслуговування Ганна Павлівна вимагала бути окрасою бібліотеки, звертати увагу на свій зовнішній вигляд. Чудовий організатор масових заходів, Г. Янківська приділяла велику увагу культурно-просвітницькій роботі бібліотеки. На заходи, які проводила інститутська бібліотека (часто захід вела сама Ганна Павлівна), приходили гості з міста. Тоді в читальних залах відділу обслуговування працювали молоді спеціалісти: випускники Київського інституту культури – Світлана Іванівна Пелимська (Масленікова), Валентина Іллівна Соколова (пізніше – головний методист методичного об'єднання бібліотек ВНЗ м. Вінниці), випускниця філологічного факультету Вінницького педінституту – Ірина Василівна Ахтьоркіна.

І. Ахтьоркіна (15.03.1949-30.12.1999) прийшла працювати до бібліотеки педінституту у січні 1975 р., завідувала читальним залом, організовувала масову роботу серед студентської молоді, а також керувала групою політінформаторів бібліотеки, була членом оперативної групи цивільної оборони інституту.

Молоді, гарні, активні, працівники відділу обслуговування організовували на високому рівні масову роботу серед студентської молоді.

Ідейно-виховна робота здійснювалася за основними напрямками комуністичного виховання: ідейно-політичне, інтернаціональне, патріотичне, трудове та ін. Бібліотека проводила багато заходів. Зміст ідейно-виховної роботи визначався пропагандою літератури про життя та діяльність Леніна, матеріалів та рішень з'їздів партії, матеріалів Продовольчої програми тощо. Наукова бібліотека включалася у соціалістичні змагання, відзначення річниць Великого Жовтня і дня народження В. Леніна, річниць утворення СРСР. Бібліотека завжди була підпорядкована тій ідеології, що й держава, проводила політику вищого навчального закладу, держави. Виконуючи ідеологічну функцію, бібліотека активно пропагувала літературу з патріотичного та естетичного виховання.

Перед бібліотекою стояло завдання шукати нові форми і методи роботи, вдосконалювати комплексний підхід до справи виховання студентської молоді. Для його реалізації використовувалися ефективні форми масової роботи: дні спеціаліста, дні інформації, дні бібліографії, читацькі конференції, організовувалися цикли книжкових виставок, бібліографічні огляди тощо.

З часом значно розширилася площа бібліотеки. З цокольного приміщення читальну залу було перенесено на 2-й поверх (де раніше були аудиторії, лінгафонні кабінети факультету іноземних мов). На місці колишнього читального залу розпочалося формування відділу зберігання, (напівпідвальне приміщення, яке було зовсім не пристосоване для збереження фонду, не відповідало санітарним нормам). Але на той час це було значне досягнення, що дало можливість зосередити основну частину фонду в одному місці, зберігати дублетні видання,

акумулювати літературу в одному примірнику та маловикористовувані примірники, якими користувалися наукові працівники навчального закладу.

Серйозною проблемою 70-х років минулого століття стала перебудова систематичного каталогу за новою системою бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК). 1975 р. розпочато переведення каталогів на буквені таблиці ББК.

Спочатку було прийнято рішення модернізувати існуючі у бібліотеці таблиці класифікації для обласних бібліотек, використовуючи нові таблиці ББК (для розділу 3К26 «Жизнь и деятельность В. Ленина»). Але цього виявилось недостатньо, тому було прийнято рішення перевести систематичний каталог на ББК. Таку роботу здійснювали завідувач відділу комплектування та старший бібліотекар-систематизатор. Після детального вивчення таблиці, розділів та типових ділень приступили до роботи з каталогом. Відповідно до відмічених рубрик у таблицях назви рубрик були переведені на українську мову. Для працівників наукової бібліотеки організовували заняття із вивчення нової класифікації.

Відзначимо, що кадрові навчання із питань методики і систематизації літератури за таблицями ББК були проведені в Москві, Києві та Вінниці. Робота зі впровадження нової класифікації здійснювалася при методичній і практичній підтримці ВОУНБ ім. К. Тімірязєва, на базі якої спеціалісти інститутської наукової бібліотеки проходили навчання. Було розроблено перехідні таблиці для декласифікації фондів і каталогів вузівських бібліотек. Працівники відділів комплектування та бібліографії бібліотеки педінституту включилися в роботу із впровадження нових таблиць. На базі бібліотеки інституту 1983 р. відбувся Всеукраїнський науково-практичний семінар працівників бібліотек педінститутів із питань бібліотечно-бібліографічної класифікації.

Активному впровадженню ББК сприяв наказ Міністерства культури УРСР (№1232) від 04.12.1985 року про впровадження у практику роботи бібліотеки ББК. Відповідно до наказу каталоги інститутської бібліотеки було переведено на нові таблиці ББК, а фонд залишився зашифрованим за таблицями класифікації для масових бібліотек. Із того часу шифрування фонду здійснюється за двома таблицями, що значно ускладнює наукове опрацювання фонду.

Слід відмітити, що заідеологізованість цих таблиць у майбутньому (у 1990-ті рр.) призвела до реорганізації (консервації, потім видалення) окремих розділів каталогу.

Також за діяльності Г. Янківської було розпочато видання бібліографічного покажчика наукових праць викладачів педагогічного інституту. Це видання було першим значним кроком до зібрання та систематичного упорядкування праць наукових працівників інституту. Перше видання «Бібліографічний покажчик наукових праць викладачів педагогічного інституту» (ротапринтне), де було зібрано публікації наукових працівників педінституту станом на 1967 р., вийшло 1970 р.

Роботу над випуском покажчиків розпочинали бібліографи А. Пшенична, Л. Шаповал, Н. Кравець, пізніше К. Чернега. Його випуск став традиційним. Наступні видання виходили 1972, 1991, 2002 рр. Останній п'ятий випуск видано 2011 р. у паперовому та електронному вигляді, де були зібрані бібліографічні описи праць наукових працівників університету за 2002-2006 рр. 2013 р. планується до випуску шосте видання покажчика, який охоплює опубліковані праці професорсько-викладацького складу університету за 2007-2011 рр.

У 70-ті роки ХХ ст. довідково-бібліографічна діяльність займала одне з провідних місць у роботі бібліотеки. В інформаційну діяльність книгозбірні

впровадили вибірково-розповсюджувальне інформування (ВРІ). Ця форма інформування давала можливість оперативного і систематичного доведення до споживачів інформації про нові надходження. Форма активно використовується й сьогодні. У системі ВРІ обслуговуються кафедри університету за темами: «Історія України та зарубіжної культури», «Нові надходження з педагогіки та психології». У системі диференційованого обслуговування керівників (ДОК) інформують керівників вищого навчального закладу про нові надходження з питань вищої освіти.

В кінці 1970-х років активізувалася краєзнавча діяльність в Україні. Краєзнавча робота набувала особливої ваги у діяльності бібліотек Вінниччини, яку забезпечував створений 1976 р. краєзнавчий сектор ВОУНБ ім. К. Тімірязєва. Бібліотека Вінницького педінституту також долучилася до формування зведеного краєзнавчого каталогу, систематично подаючи до обласної бібліотеки картки з описами краєзнавчих документів, які надходили до її фонду. В бібліотеці було виділено краєзнавчий фонд, велися краєзнавчі картотеки, тривала велика робота з пропаганди краєзнавчих матеріалів.

Працівники відділу бібліографії спрямовували свою діяльність на поліпшення змісту каталогів, розкриття й удосконалення їх побудови, розширення пошукового апарату до каталогів, створення нових каталогів і картотек. Значний внесок у розбудову освітянської книгозбірні здійснили працівники довідково-бібліографічного відділу.

1976-2003 рр. на посаді ректора – доктор педагогічних наук Н. Шунда, який у різні часи обіймав посади заступника декана і декана фізико-математичного факультету, завідувача кафедри, проректора з навчальної роботи, ректора інституту. Він добре розумів значення бібліотеки у навчальному процесі, переймався проблемами бібліотеки та, у міру фінансових можливостей, їх вирішував.

З 1977 р., після смерті Г. Янківської, завідувачем бібліотеки стала Д. Псенюк (1924-2012 рр.), яка раніше працювала завідувачем відділу обслуговування.

Дар'я Іларіонівна Псенюк – чарівна жінка, людина з м'яким характером, якій був притаманний демократичний стиль керівництва. Приймаючи будь-які рішення, вона часто радилася з працівниками, прислуховувалася до думок колективу. Дар'я Іларіонівна і на заслуженому відпочинку цікавилася новинами бібліотеки, брала участь у святкуванні ювілейних дат бібліотеки, частенько запрошувала та гостинно частувала колишніх колег у себе дома.

Заступником завідувача бібліотеки була О. Бородавка, яка до того працювала у відділі комплектування.

З 1977 р. в Україні стала обов'язковою середня освіта. Велика увага приділялася підготовці учительських кадрів, підвищувався престиж педагогічних навчальних закладів і професії вчителя. Випускники шкіл мріяли стати вчителями, помітно зріс конкурс на вступ до інституту, збільшився контингент студентів.

Закономірно, зросла і кількість читачів бібліотеки педінституту. Велике значення у цей період приділялося формуванню фонду бібліотеки, книгозабезпеченню навчального процесу.

З 1978 р. завідувачем відділу комплектування та наукової обробки літератури була Розалія Юліївна Капітанська (Роза Юліївна, яка з 1970 р. працювала в бібліотеці педінституту). Відділ комплектування знаходився біля кабінету завідувача бібліотеки та абонементу (нинішній корпус №1).

У відділі впроваджуються наукові методи організації праці, здійснюється раціональна побудова технологічних процесів наукової і технічної обробки

літератури. Технічну обробку літератури здійснювала Г. Бондар, а облік фонду в інвентарних книгах – В. Жовмір. 1983 р. до відділу комплектування перейшла І. Ахтьоркіна, яка виконувала обов'язки завідувача сектору комплектування фонду.

Врадянський період існувала цілісна упорядкована система книгопостачання бібліотек різних типів та видів, у рамках якої і фонди регіональних вузівських бібліотек планомірно комплектувалися профільними виданнями. Провідним джерелом комплектування фондів бібліотеки був обласний бібліотечний колектор, який регулярно доставляв основну книжкову друковану продукцію. Позитивними елементами такої системи комплектування фонду, що відповідало особливостям того часу, були стабільність і чіткість функціонування, які дозволяли планомірно поповнювати фонд бібліотеки новими виданнями, своєчасно ліквідовувати лакуни. В цілому це позитивно впливало на якість комплектування інститутської наукової бібліотеки.

Також використовували книжкові магазини «Політкнига», «Перший магазин» (закуповували книги за перерахунком). Книги замовлялися за тематичними планами видавництва. Навчальна література надходила до бібліотеки за попереднім замовленням Міністерства освіти, яке опікувалося цим питанням та здійснювало розсилку навчальної літератури відповідно до тематичних планів випуску навчально-методичної літератури. Згідно з темпланами видавництва здійснювалося замовлення літератури з різних галузей знань. Відсоток книгозабезпеченості навчальною та методичною літературою відповідав встановленим міністерським нормам. Це були роки активного комплектування фонду освітянської книгозбірні. Питання формування та використання фонду бібліотеки мало велике значення у навчально-виховному процесі інституту.

Фонди комплектувалися різноманітною типологічною літературою: науковою, науково-популярною, виробничою, художньою, методичною, довідковою. Особлива увага зверталася на комплектування фонду суспільно-політичною та психолого-педагогічною літературою. Інститут фінансував комплектування бібліотеки із бюджетних асигнувань регулярно та у повному обсязі. Вартість книжкової продукції була стабільною (фіксованою) та помірною, так само, як і вартість поштових послуг. Книги замовлялися за попереднім та поточним замовленням, в основному за безготівковим розрахунком.

У практику роботи інституту впровадили факультативний курс «Основи бібліотечно-бібліографічних знань і роботи з книгою», який погодинно читали працівники відділу бібліографії. Функціонували спеціалізовані читальні зали – фізико-математичних та філологічних наук. У ці роки також активно формувався довідковий апарат бібліотеки.

70-80-ті рр. ХХ ст. можна охарактеризувати як роки стабілізації та вдосконалення бібліотечних процесів. У той же час в освіті скорочується сфера застосування української мови, діловодство в інституті та у бібліотеці ведеться російською мовою, до бібліотеки надходять методичні рекомендації та вказівки з Москви, до наукової бібліотеки Московського державного університету ім. М. Ломоносова та наукової бібліотеки Київського державного університету надсилаються статистичні таблиці основних показників діяльності бібліотеки.

У зв'язку зі значним збільшенням контингенту студентів та необхідністю забезпечення навчального процесу підручниками у 1970-ті р. було впроваджено масову та групову видачу навчальної літератури, що давало можливість оперативно видавати комплекти навчальної літератури студентам. Пріоритети надавалися студентам першого курсу, які до початку навчального року (до

І вересня) вже були забезпечені необхідними підручниками. Масова видача навчальної літератури, в якій були задіяні всі працівники відділу обслуговування, проходила за один день.

Із 1978 р. працювала на посаді завідувача відділу обслуговування Н. Кравець, яка 1983 р. очолила довідково-бібліографічний відділ.

1979 р. Вінницький державний педагогічний інститут став четвертим в Україні вищим педагогічним закладом першої категорії.

1982-2006 рр. завідувачем, а потім директором бібліотеки була О. Бойван.

Вродлива струнка жінка, мудра, оптимістична людина, фахівець високого рівня, яка все своє трудове життя присвятила бібліотечній справі. Зміна структури бібліотеки, переїзд у новий корпус, впровадження нових технологій – все це випало на її долю.

Заступником завідувача бібліотеки, пізніше директора бібліотеки, була О. Бородавка Велику увагу заступник приділяла нормуванню бібліотечних процесів.

1983 р. бібліотеці виділено додатково 153 м² (5 кімнат), а вже 1984 р. бібліотека займала площу 1561 м². Структура бібліотеки складалася з 2 абонементів і 3 читальних залів на 300 посадкових місць, бібліотечного пункту, всіма структурними підрозділами протягом року обслуговувалося 12642 читачі.

З метою виявлення внутрішніх резервів і покращення продуктивності праці в бібліотеці на основі розроблених норм складалися розрахунки бюджету робочого часу. Запровадження наукової організації праці (НОП) значно покращувало організацію робочих місць та умови праці, були обладнані кафедри видачі, придбані нові стелажі. НОП передбачала раціоналізацію й спрощення багатьох бібліотечних процесів. Книгозбірня вивчала і впроваджувала у своїй діяльності нові технічні засоби та малу механізацію. Для бібліотеки були придбані друкарські машинки, нумератор, програвачі, магнітофон. Для наукового абонементу та кабінету фізичного виховання закуплено лічильну машинку та прилад, який забезпечував часткову автоматизацію облікових операцій: кількість відвідувань бібліотеки, виданих книг із різних галузей знань, довідок, відмов та кількість читачів.

Велика робота проводилася з наукової організації праці, удосконалювалося нормування, планування та звітність структурних підрозділів бібліотеки. Скорочені таблиці основних статистичних показників роботи бібліотеки (форму № 6-нк), складені відповідно до нових рекомендацій Центрального методичного кабінету Наукової бібліотеки Московського державного університету, подавали до методичного об'єднання (у бібліотеку Вінницького медінституту), надсилали у наукові бібліотеки Київського державного університету та Київського державного педагогічного інституту, у відділ культури Вінницького міськвиконкому. Бібліотеки вищих навчальних закладів були підпорядковані Міністерству народної освіти УРСР та Міністерству культури УРСР.

На початку 1980-х рр. зростає загальний фонд бібліотеки становив до 450 тис. одиниць зберігання, майже 50% якого припадало на суспільно-політичну літературу. У ці роки бібліотека отримувала близько 30 тис. нових надходжень за рік. 1980 р. фонд нараховував 451762 прим., 1981 р. – 460629, 1982 р. – 475228. У зв'язку із збільшенням фонду для відділу книгозберігання було придбано 85 стелажів. У наступні два роки проведено відповідну роботу з переобліку фонду, здійснено списання зношеної та застарілої літератури.

1983 р. до бібліотеки надійшло 7190 назв, 33711 примірників книг. Понад 10 тис. примірників – це суспільно-політична література: твори класиків марксизму-ленінізму, матеріали чергових з'їздів та пленумів партії. 1983 фонд

становив 471974 прим., на 1 січня 1984 р. – 467874 прим., 1985 р. – 465770 прим.

Книгозабезпеченість навчально-методичною літературою здійснювалася відповідно до «Положення про формування фондів бібліотек вузів». 1984 р. із 185 дисциплін 112 забезпечено 1:1, 20 дисциплін – 1:2, 10 – 1:3 і лише 19 дисциплін (краєзнавство, спортивні споруди, військова підготовка та ін.) не мали достатнього забезпечення навчальною літературою.

За єдиним читацьким квитком нараховувався 5981 читач, обслуговано на всіх пунктах видачі понад 20 тис. читачів, що майже вдвічі більше у порівнянні з попереднім роком. Бібліотека функціонувала з 10.00 до 22.00, без обідньої перерви, з одним вихідним. Під час сесій читальні зали працювали без вихідних.

Бібліотека педінституту продовжувала активну реалізацію постанови ЦК КПРС «Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі» (1974 р.), матеріалів Пленумів ЦК КПРС, з'їздів партії, нового «Положення про бібліотечну справу в СРСР» (1984 р.). Велике значення для поліпшення роботи бібліотеки мала постанова ЦК КПРС «Про подальше покращення ідеологічної, політико-виховної роботи» (1979 р.).

80-ті роки минулого століття ознаменувалися важливими подіями у житті країни: 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні; 70-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції; 60-річчя утворення СРСР. В умовах однопартійності та панування комуністичної ідеології в державі важливим змістом роботи інститутської наукової бібліотеки у першій половині 80-х років ХХ ст. були пропаганда ідей марксизму-ленінізму, формування у студентів комуністичного та матеріалістичного світогляду. Велика увага приділялась масовій роботі, організованій відповідно до комплексного плану ідейно-виховної роботи та наказу Міністерства освіти УРСР «Про актуальні питання ідейно-виховної роботи бібліотек педвузів».

1984 – 1986 рр. відділом обслуговування завідувала Т. Пастухова. Вимоги до роботи відділу були високими, працювати було нелегко. Обслуговування читачів концентрувалося на системі організації читальних залів. Із метою підвищення ефективності обслуговування, скорочення шляху книги до читача функціонують спеціалізовані читальні зали: фізико-математичних наук (у підвальному приміщенні студентського гуртожитку), читальна зала музично-педагогічного факультету (у навчальному корпусі № 2). Пізніше на потребу часу та навчального процесу замість читальної зали філологічних наук створено читальну залу суспільно-політичних наук (у навчальному корпусі № 1). Відбулася реорганізація традиційних систем обслуговування, виділення нових підрозділів, секторів, виокремлено два відділи обслуговування: навчально-методичної літератури та науково-популярної й художньої літератури. Спочатку обов'язки завідувача абонементу виконувала Н. Іщук, потім І. Зайченко.

У листопаді 1984 р. було прийнято спочатку на посаду бібліотекаря, а потім переведено на посаду завідувача сектору абонементу навчальної літератури молодого спеціаліста Людмилу Іванівну Михальчук, яка закінчила заочний відділ бібліотечного факультету Тульчинського культосвітнього училища та мала практичний досвід роботи у Сальницькій бібліотеці-філіалі Калинівської ЦБС.

У цей час на абонементі навчальної літератури працювали Т. Сидельнікова, А. Будякіна, М. Оленевич, С. Ігліньська. Свій внесок у роботу абонементу навчально-методичної літератури того часу здійснили також Л. Денисик, Л. Дровозюк, Л. Чернецька та інші.

У 1984 р. штат становив 36 бібліотечних працівників, 11 з яких – із бібліотечною освітою, 13 – із вищою педагогічною, 5 – із середньою спеціальною.

Бібліотека укомплектована штатом відповідно до третьої категорії з оплати праці.

Матеріально-технічне забезпечення книгозбірні вимагало значного покращення. Приміщення бібліотеки потерпало від тісноти, на абонементних створювалися величезні черги читачів. Фонд бібліотеки через відсутність достатньої кількості книжкових стелажів та місця складали на підлозі «колодязями» («колодцами»). Деякі «колодязі» сягали висотою майже до стелі. До початку навчального року студенти отримували комплекти підручників. Методика проведення масової та групової видачі зберігається до нашого часу.

Багато професіоналів розпочинали свою трудову діяльність із відділу обслуговування. Бібліотека завжди працювала і працює для читача, якому потрібно швидко і якісно, в комфортних умовах надати інформацію. Тому саме від спеціалістів цього відділу, їхнього професіоналізму, володіння мистецтвом доброзичливого спілкування, сумлінності залежить і ставлення читачів до бібліотеки, саме вони у всі роки існування освітянської бібліотеки створювали імідж бібліотеки та власне бібліотекаря.

Центральний корпус інституту в 80-90 роках

Роки перебудови

За часи Генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова в СРСР відбувається «перебудова» (квітень 1985 р. – серпень 1991 р.). Країна взяла курс на докорінну зміну всіх сфер життя радянського суспільства. Відповідно до цієї політики було засуджено вияви тоталітаризму в радянській історії, відмінено цензуру. З тюрем випущено політв'язнів і дисидентів. Для широкого загалу читачів було відкрито спецфонди бібліотек, які раніше мали заборону для використання. Велику роль у пробудженні суспільства відігравала періодична преса, на сторінках якої друкувалися заборонені раніше твори А. Рибаківа «Діти Арбату», В. Гроссмана «Життя і доля», А. Ахматової «Реквієм», О. Солженіцина «Архіпелаг ГУЛАГ» та інші. У фондах бібліотек з'явилися колись заборонені імена М. Грушевського, М. Хвильового, В. Винниченка, І. Огієнка та інших.

Важливою подією для українського народу стало проголошення 24 серпня 1991 р. Акту про незалежність України. 1990-ті рр – це роки глобальних перетворень у молодій незалежній Українській державі, часи руйнації тоталітарної політичної системи і перші кроки розбудови нової незалежної держави.

На захист української культури, за відродження правдивої історії України виступали українські письменники О. Гончар, І. Дзюба, І. Драч, В. Яворівський, Ю. Щербак, Б. Олійник та інші.

Відбувалися відродження й розбудова вищої школи, відстоювання вікових традицій попередніх поколінь Вінницького педагогічного, становлення і впровадження нового, прогресивного.

В педінституті впроваджувалися ефективні загальноінститутські заходи з виховання студентів, активним учасником яких була й бібліотека: щорічне Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій», відзначення ювілеїв письменників, посвята в студенти, тижні факультетів, дні кафедр у студентському гуртожитку, зустрічі «за круглим столом», огляди художньої самодіяльності, клуби та студії за інтересами тощо.

Події в країні диктували основні напрями роботи інститутської бібліотеки, вносили значні корективи у її діяльність. Наступні роки контингент студентів педінституту збільшується, закономірно, збільшується й кількість читачів бібліотеки та основні її показники – відвідування, книговидача.

1986 р. до бібліотеки надійшло близько 29460 прим. (4772 назви) документів, у т. ч. 10201 – навчальної літератури, 11445 – суспільно-політичної. Література надходила у великій кількості примірників (інколи до 200 прим. однієї назви). Навчальну літературу замовляли за тематичними планами Міністерства освіти, наукову – за тематичними планами видавництва.

У цей період значна увага приділялася інформаційно-бібліографічному

обслуговуванню читачів. Довідково-бібліографічний відділ проводив «Дні інформації», «Дні дипломника», «Дні кафедри». Наукова бібліотека протягом року організовувала понад 200 масових інформаційних заходів. Активна увага приділялася міжбібліотечному абонементу (МБА), яким користувалося до 100 абонентів.

У серпні 1988 р. почав виходити інститутський часопис «Корчагінець», який 1990 р. перейменовано на «Педагог». На шпальтах часопису відображалися і бібліотечні події, подавалася інформація про цікаві масові заходи серед студентської молоді.

У середині 80-х років минулого століття значно розширено навчально-матеріальну базу інституту. Для навчальних цілей обладнано корпус № 2 загальною площею 3223 м², де розміщені музично-педагогічний та педагогічно-індустріальний факультети, читальна зала музичного мистецтва, адміністративно-господарська частина, редакція інститутської газети тощо.

Побудовано і введено в дію новий навчально-лабораторний корпус №3 загальною площею 15775 м². У ньому розміщені чотири факультети (фізико-математичний, природничо-географічний, історичний, іноземних мов), наукова частина, бухгалтерія, відділ кадрів, студентський профком, архів, бібліотека тощо. Для бібліотеки у корпусі № 3 на першому поверсі під актову залу було виділено 1250 м².

1987 р. частину відділів бібліотеки переведено у корпус №3, де розташувалися довідково-бібліографічний відділ з кімнатою каталогів, відділ обслуговування навчально-методичною літературою (абонемент та новостворена читальна зала навчально-методичної літератури, читальна зала періодичних видань), відділ комплектування та наукової обробки літератури.

Важка справа – переїзд. Працівники абонементу з допомогою колег з інших відділів бібліотеки пакували літературу, нумерували пачки, потім за домовленістю із факультетом фізичного виховання та початкової військової підготовки студенти вантажили на автомобіль книги, у новому корпусі розвантажували та згідно нумерації розставляли пачки на полицях. Все це здійснювалося під керівництвом О. Бойван, яка пліч-о-пліч працювала зі своїм колективом. Під час переїзду було спаковано 6400 пакунків книг (146 тис. прим.). Активну участь брали Л. Михальчук, Н. Радер, О. Бородавка, С. Ревган, Р. Капітанська, О. Кисельова, Н. Кравець та інші.

На переїзд витратили всього три дні, що майже не вплинуло на обслуговування читачів (квітень – початок сесії, здача підручників, державні екзамени). Для оформлення стелажів було написано 500 нових поличних роздільників.

У зв'язку зі збільшенням площі бібліотеки та об'єму роботи відбулися зміни і в структурі та штатному розписі бібліотеки. Значно збільшилися штати у відділі обслуговування, з'явилися нові працівники: Н. Князева (з 1986 р.), В. Гонта, С. Корніло, В. Іванюк, А. Паридуха (з 1987 р.), Г. Островська, Н. Білявська, О. Орел, Л. Мельничук, Н. Ханська (з 1988 р.), І. Харчун (з 1989 р.), Д. Мордвінцева (з 1989 р.) та ін.

Це були часи розквіту освітянської бібліотеки, збільшення її матеріально-технічної бази. Для кращого забезпечення бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів у новому корпусі було створено читальні зали навчально-методичної літератури та періодичних видань. Планувалося ще створити читальну залу для викладачів, але не вистачало бібліотечних працівників, тому була виділена лише кімната у загальній читальній залі.

З вересня 1987 р. у новому корпусі № 3 почали функціонувати для читачів

обидві зали, які працювали до 20 години вечора. У читальній залі періодичних видань (ЧЗП) були зібрані всі періодичні видання, найбільш використовувані – у 2 прим. Всього фонд періодичних видань на цей момент становив 30 тис. прим. Приблизно до 5000 прим. газет та журналів було представлено на відкритому доступі. Перші працівники ЧЗП – В. Іванюк, С. Смітюк (з 1987 р.), Є. Журко (з 1990 р.).

У різні часи роботу важливого у бібліотечній системі відділу обслуговування очолювали віддані бібліотечній справі люди, які користувалися повагою серед колег та читачів, любили свою роботу та читачів. 1987 р. відділом обслуговування завідувала В. Козак (Іванчук), спеціаліст із вищою бібліотечною освітою, з досвідом роботи методиста у ВОУНБ імені К. Тимірязєва. 1989 р. відділ обслуговування очолювала Н. Радер, яка працювала у бібліотеці педінституту з 1975 р. Саме відділ обслуговування забезпечував бібліотечне обслуговування навчального процесу, організовував масові заходи, мав найближчий зв'язок між інформацією та читачем, брав безпосередню участь у формуванні іміджу бібліотеки.

Обслуговувати читачів та працювати у нових умовах стало набагато легше: було здійснено чіткий поділ фонду навчально-методичної літератури для абонементу та читальної зали, виокремлення відділення кафедри видачі випускників, ставтіснішим зв'язок із відділом книгозберігання (згідно з вимогами студентів та потребами навчального процесу в читальній залі навчально-методичної літератури видавали книги із основного фонду книгозберігання). Крім того, відділення кафедри випускників дало можливість більш детально працювати з кожним із випускників та з їх читацькими формулярами, що сприяло відсутності черг. А в нових просторах читальних залах були створені кращі умови для самостійної роботи студентів.

Також набагато оперативніше почала проходити фронтальна видача навчальної літератури студентам, чому сприяли просторе приміщення, достатня кількість навчальної літератури, збільшення штату працівників. До 1989 р. здійснювалася індивідуальна видача навчальної літератури студентам 4-го курсу (випускників), а у зв'язку з переїздом у нове приміщення з'явилася можливість охопити груповою видачею і 4-й курс. Крім того, до формування комплектів літератури активно залучались старости груп.

Щоб удосконалити диференційне обслуговування користувачів та ліквідувати черги під час масової та групової видачі, обслуговування проводилося за попередньо складеним графіком. Почасовий графік обслуговування за групами, курсами, факультетами працівники бібліотеки складали сумісно зі старостами академічних груп. Комплекти видавались за один день (31.08). Масова та групова видача підручників студентам була завжди організована чітко, оперативно. Ефективність методу полягала у тому, що час на одержання літератури студентами скоротився майже вдвічі. Така форма видачі практикувалася до 2009 року (наразі масова видача комплектів літератури студентам першого курсу проходить від 2 до 3 днів у зв'язку з відсутністю посадкових місць).

Значно збільшився контингент студентів у педінституті, що закономірно призвело до збільшення кількості читачів та основних показників діяльності бібліотеки. За єдиним реєстраційним обліком 1989 р. нараховувалося до 10 тис. читачів, пройшли обслуговування у всіх структурних підрозділах 29027 студентів, кількість відвідувань становила 411891, книговидача – 787006.

Створення довідкового апарату бібліотеки та забезпечення інформаційного обслуговування читачів здійснювали працівники довідково-бібліографічного відділу.

Переломні 1990-ті

Незважаючи на складну економічну ситуацію, показники бібліотечної роботи зростали. На початку 1990 р. бібліотека нараховувала понад 11 тис. читачів за єдиним обліком, більше 30 тис. читачів обслуговувалися всіма структурними підрозділами, документовидача становила майже 1 млн.

Переломні 1990-ті роки були складними в житті держави, інституту, наукової бібліотеки. Зміни, спричинені розпадом СРСР, становленням нової держави, негативно відобразилися на усіх, без винятку, бібліотеках, які опинилися у зовсім іншій економічній ситуації.

Бібліотека Вінницького педінституту, як і інші книгозбірні, переживала труднощі, викликані соціально-економічними перетвореннями у країні, в умовах кризового стану економіки повною мірою відчула вплив «епохи змін». Негативні процеси цього періоду торкнулися і нашого підрозділу. Мізерність фінансування безперечно позначилася як на якісному, так і на кількісному наповненні бібліотечного фонду.

Заробітна платня бібліотекарів була низькою, що негативно впливало на формування кадрового складу, на імідж бібліотеки та її працівників. Це викликало велику плінність кадрів. Багато бібліотекарів, щоб вижити, змушені були йти «на базар», «крутитися». У бібліотеці залишалися найбільш віддані бібліотечній справі люди, які в складних економічних умовах, коли по кілька місяців не виплачували зарплату, всю свою силу і енергію віддавали розбудові освітянської бібліотеки.

У різні часи головним гальмом освітянської бібліотеки була правова незахищеність, незадовільне службове та матеріальне становище бібліотекаря, невисокі вимоги до працівника бібліотеки як до професіонала (до бібліотеки приймали людей без відповідної освіти, часто за проханням керівництва). Дехто вважав, що це – тиха, спокійна професія, бібліотекарі «нічого не роблять, а тільки читають книги», що з роботою бібліотекаря може справитися будь-хто, без спеціальної освіти. Професія бібліотекаря вважалася непрестижною, за оплатою прирівнювалась до обслуговуючого технічного персоналу.

Попри складні економічні умови діяльність бібліотек отримала законодавче регулювання. Вагоме значення у цьому відіграли ряд документів: «Основи законодавства України про культуру» (1992 р.), Закон «Про мови в Українській РСР» (1989 р.). Закон «Про інформацію» (1992 р.) закріпив право особи на отримання інформації, а бібліотеки визнав одним із важливих суб'єктів інформаційних відносин, її документальні фонди – важливим джерелом інформації. Перебудова політичної, соціальної та інших сфер життя країни висунули на передній план необхідність підвищення культурного рівня суспільства.

1995 р. українські бібліотекарі вперше за всю історію бібліотечної справи одержали Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», де чітко було визначено статус бібліотеки, бібліотекарів і користувачів, введено термін «документ», що означав матеріальну форму одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на паперовому, електронному, магнітному та інших носіях. Закон дав наукове трактування деяким бібліотечним термінам, поставив юридичну засторогу вилученню друкованих видань із бібліотечних фондів за політичними чи ідеологічними міркуваннями.

Економічні умови в країні негативно впливали на діяльність бібліотеки. До книгозбірні надходило все менше навчальної літератури, порівняно із попередніми роками, хоча ще існувало замовлення за тематичними планами Міністерства освіти.

Серед проректорів, які були кураторами бібліотеки та опікувалися безпосередньо питаннями бібліотеки, у ті роки – П. Гороль, І. Рокіцький, А. Томусяк.

Структура бібліотеки у 1990-ті рр. складалася з 4 основних відділів: відділ комплектування та наукової обробки літератури з сектором комплектування та обліку, довідково-бібліографічний відділ з кімнатою каталогів і картотек, відділ книгозберігання із сектором обмінно-резервного фонду, відділ обслуговування. 1989 – 1993 рр. заступником директора бібліотеки була Н. Князева. Забезпечували діяльність бібліотеки 45 працівників. З 1990 р. справочинство у бібліотеці ведеться українською мовою.

Відділ обслуговування у 1990-ті рр. складався із абонементів суспільно-політичної, наукової та художньої літератури, навчально-методичної літератури та читальних залів на 450 посадкових місць: загального (універсального), філологічних наук, фізико-математичних наук, навчально-методичної літератури, періодичних видань, музично-педагогічного факультету. В основу організації фондів та створення структурних підрозділів відділу обслуговування було покладено спеціальності факультетів, галузі знань та види видань. Використовували різні форми і методи обслуговування та пропаганди літератури. Існував частково відкритий доступ до фонду в читальних залах бібліотеки, що представляв близько 30 тис. видань із педагогіки, психології, суспільних, природничих та фізико-математичних наук. Активно використовувалася групова видача навчально-методичної літератури. З метою поліпшення обслуговування студентів найбільшого на той час філологічного факультету у січні 1990 р. організовано читальну залу філологічних наук. Читальну залу суспільно-політичних наук було ліквідовано, фонд якої, звільнений від застарілої та багатопримірникової літератури, передано до загальної читальної зали.

У цей період значно збільшуються основні показники роботи бібліотеки (кількість обслугованих читачів, відвідування, документовидача), що дало можливість перейти 1993 р. на 2-гу категорію з оплати праці. Це вимагало покращення якості бібліотечно-бібліографічного обслуговування.

1993 р. з метою покращення обслуговування читачів у структурі бібліотеки відбуваються суттєві зміни, у відділі обслуговування виокремлюються два відділи. Відділ обслуговування навчально-методичною літературою, у складі якого були абонемент, читальна зала навчально-методичної літератури, читальна зала періодичних видань) очолила Л. Мельничук. Відділом обслуговування науковою та художньою літературою, до якого входили абонемент наукової та художньої літератури, загальна читальна зала, читальна зала психолого-педагогічних наук, завідувала В. Іванчук.

Поступово приходять у колектив відділу обслуговування нові працівники.

На абонементі та в читальній залі відділу обслуговування навчально-методичною літературою працювали: О. Терешенкова (з 1990 р.), Т. Кобзар, О. Собчук (з 1991 р.), Г. Базиліук (з 1992 р.), Л. Булига, А. Заболотна, В. Єрмакова, Т. Шандрук, М. Шпаковська (з 1993 р.), Л. Штельмах (з 1996 р.) та інші; у читальному залі періодичних видань (ЧЗП) – З. Фещенко (з 1992 р.), М. Куриленко, Л. Немірова, Л. Гаврилюк (1993 р.), І. Смітюк, С. Покровська (з 1994 р.) та інші. Бібліотекарі створюють затишок на робочих місцях, у читальних залах та абонементах. З часом з'являються «зелені куточки» у читальних залах, створюються умови для відпочинку працівників. 1996-2003 рр. очолювала відділ Н. Князева.

Праця у відділі обслуговування навчально-методичною літературою завжди вимагала від бібліотекарів не лише професійних знань і навичок, а й уміння спілкуватися, надзвичайної витримки, поваги до користувачів та колег. Іноді за робочий день один працівник книгозбірні обслуговував до 190 читачів. На посаді бібліотекаря люди випадкові довго не затримувалися, важкі умови праці, велика завантаженість, відсутність достатнього комплектування сприяло створенню конфліктних ситуацій, нарікань з боку відвідувачів та великої плинності кадрів. Але саме цей відділ був «справжньою кузницею бібліотечних кадрів», які на часі забезпечують діяльність на важливих ділянках роботи у різних відділах бібліотеки.

Зі всіх структурних підрозділів відділу обслуговування була передана навчально-методична література та періодичні видання для поповнення фонду абонементу навчально-методичної літератури та організації читальних залів навчально-методичної літератури і періодичних видань. Обмежено закупівлю основної бланкової продукції, вимушені були відмовитися від бланків «вимоги замовлення на книги». У бібліотеці прийняті облікові форми основних бібліотечних процесів – контрольні аркуші, контрольні дні. 1995 р. почали працювати без бланків вимог на абонементі та у читальних залах бібліотеки. Так, у читальній залі періодичних видань використовувався звичайний шкільний зошит.

Навчальний заклад не мав можливості фінансувати палітурні роботи, тому з метою збереження фонду робота з ремонту та оправи літератури, періодичних видань проводилася силами працівників: В. Іванюк, З. Фещенко, В. Гонти, М. Куриленко, Л. Немірової, В. Єрмакової та інших. У цей час з'явилася ідея маркування журналів по роках кольоровим папером та щомісячне нумерування. Робота, розпочата у складні 1990-ті рр., продовжується й нині.

Кожен новий працівник вніс щось нове у роботу бібліотеки. Яскравий слід у роботі бібліотеки залишила З. Фещенко – людина педантична, кваліфікована, безмежно віддана бібліотечній справі, наполеглива, з любов'ю ставилася як до книги, так і до людей. Із приходом молодих випускників філологічного факультету І. Смітюк, С. Покровської в інтер'єр читальної зали періодики органічно вписуються тематичні виставки, проводяться бібліографічні огляди періодичних видань. Гарне приміщення читальної зали прикрашали безліч різноманітних кімнатних квітів.

Працівники читальної зали періодичних видань протягом дня обслуговували до 400 студентів, у читальних залах стояли черги, особливо це було помітно під час сесії студентів заочної форми навчання. Вважалося, що велика черга – це коли вона досягала дверей читальної зали. Це приблизно 7-8 метрів, 25-30 користувачів. Читальна зала о другій половині дня була повністю заповнена, іноді доставляли стільці біля столів бібліотекарів. До 2000 р. у читальній залі періодичних видань щоденна статистика не велась, проводились тільки контрольні дні: 6-7 днів на місяць, тому робочий день починався з

розкладки періодичних видань.

Доводиться констатувати, що в бібліотеці не вистачало кадрів із спеціальною бібліотечною освітою. Часто тут працювали ті, хто не вступив до вузу, влаштувався до інститутської бібліотеки випадково або за рекомендацією знайомих. У силу певних обставин до бібліотеки приймали дівчат після закінчення середньої школи, без спеціальної бібліотечної освіти. Однак дуже приємно, що з таких «випадкових кадрів» бібліотека навчального закладу виростила справжніх професіоналів, а бібліотечна справа стала для них справою життя. У різні часи в бібліотеці працювало багато дружин офіцерів («воєндам») – Є. Журко, Л. Мельничук, Г. Островська, Т. Заруднева, М. Куриленко, Л. Булига та багато інших, які внесли чимало позитивного, чогось нового, «європейського» у діяльність бібліотеки, у формування корпоративної культури освітянської книгозбірні. Вони були чудовими спеціалістами, організаторами, володіли неабиякими управлінськими якостями, дисциплінували колектив та вимагали чіткого виконання бібліотечних процесів.

Різні життєві ситуації призводили до плінності кадрів, що загалом негативно відображалося на роботі бібліотеки. Важливою проблемою, яка, безпосередньо, впливала на формування кадрів, залишалася низька матеріально-технічна база бібліотеки, невисокий статус професії бібліотекаря. 1995 р. бібліотечних працівників було переведено на бригадну форму організації оплати праці, існували доплати за знання іноземної мови. Комісія з атестації робочих місць, створена наказом № 17 від 29.01.1998 р., призначила доплату до основного окладу працівникам відділу книгозберігання за несприятливі умови праці.

До складу відділу обслуговування науковою та художньою літературою, створеного 1993 р., входив абонемент наукової та художньої літератури, загальна читальна зала, читальна зала психолого-педагогічних наук та зала музично-педагогічного факультету. Відділ відіграв важливу роль в інформаційному забезпеченні навчально-виховного та науково-дослідного процесу в усі часи історії бібліотеки. Очолила відділ В. Іванчук. Серед працівників відділу, які залишили помітний слід в історії освітянської бібліотеки та про яких згадує сьогоденне покоління, – С. Валах, Н. Шевчук, В. Михайлишин, В. Білоус, Н. Ханська, Н. Радер, Л. Дровозюк, В. Гонта, А. Паридуха, С. Іглінська (Ревган), Д. Мордвинцева, Г. Островська, Д. Черниш, О. Пісна, С. Медведева, О. Масленікова, В. Сіроштан, С. Пелимська, Л. Веретельнік та інші.

Серед ветеранів бібліотеки, які багато років свого життя віддали бібліотеці, – Н. Радер та В. Сіроштан (1975 – 2011 рр.).

Особливо хочеться відмітити Н. Радер, яка за роки діяльності в бібліотеці займала різні посади: завідувала читальною залою, виконувала обов'язки заступника директора бібліотеки, керувала відділом обслуговування, довгий час очолювала важливу ділянку з організації культурно-просвітницької роботи.

З метою пропаганди літератури та виховання студентської молоді у бібліотеці значну увагу приділяли культурно-просвітницькій діяльності, за рік проводили близько 200 масових заходів, використовуючи різноманітні форми і методи пропаганди книг: книжкові виставки, перегляди, бібліографічні огляди, читацькі конференції, літературні вечори та ін.

1996 р. у структуру бібліотеки до складу відділу обслуговування науковою літературою було введено читальний зал музично-педагогічного факультету, діяльність якого забезпечували бібліотекар С. Медведева та лаборант Л. Міневич. Раніше це був кабінет із фондом музично-педагогічної літератури, а працівники бібліотеки періодично надавали допомогу в організації фонду та обслуговуванні читачів. Величезний внесок у формування та розбудову читальної зали внесла

Л. Міневич, про яку з великою вдячністю та любов'ю згадують студенти, працівники музично-педагогічного факультету, бібліотекарі.

Довідково-бібліографічний відділ забезпечував бібліографічне та довідково-інформаційне обслуговування. До послуг читачів – система довідково-бібліографічного апарату: алфавітний та систематичний каталоги, систематична картотека статей, картотеки нових надходжень, картотеки цитат, назв художніх творів тощо. У зв'язку з політичними подіями в країні особлива увага зверталася на редагування розділів систематичної картотеки та каталогу «Історія. Історичні науки», «Політика. Політичні науки». Бібліографи відділу надавали читачам консультації, довідки, інформували про нові надходження через бюлетень нових надходжень, який подавали на кафедри та вивішували на стенді «Педагогічне товариство ВДП». З успіхом проходили на факультетах «Дні бібліотеки», що були на той час однією з активних форм пропаганди книги.

1991-1995 рр. активізувалася робота щодо пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань серед студентів перших курсів, для яких провідні фахівці бібліотеки продовжували проводити заняття з основ бібліотечно-бібліографічної грамотності (працівники довідково-бібліографічного відділу – гол. бібліограф Л. Шаповал, зав. відділу – Н. Кравець).

Важливу роль в організації роботи бібліотеки в усі часи належала відділу зберігання. У 1980-ті рр. відділом завідували Т. Ніколенко, О. Кисельова, 1989-1995 рр. – Т. Заблоцька (Хмельченко), вчитель фізкультури, 1995-1998 рр. – О. Бородавка, з 1998 р. і дотепер – М. Марченко.

Бібліотека приділяла велику увагу покращенню умов збереження фонду. Ці питання порушувалися на засіданнях ректорату та, при можливості, вирішувалися. Великий і складний об'єм робіт було проведено 1990 р. працівниками бібліотеки з підготовки приміщення у відділі книгозберігання (300 м²) до капітального ремонту. Майже три роки тривав ремонт: здійснено штукатурні, малярні роботи, замінено підлогу.

1992 р. проведено реформування основного фонду. Було здійснено значну роботу із вивільнення фонду від морально застарілої та дублетної літератури. Переглянуто і вивчено фонди всіх структурних підрозділів бібліотеки. З метою збереження фонду методична рада бібліотеки прийняла рішення: одиничні примірники наукових видань та по два примірники підручників передавати у фонд відділу книгозберігання. Ці заходи збагатили основний фонд бібліотеки, що дало можливість краще задовольнити запити читачів у читальних залах.

Введення оплати за освітні послуги, руйнація державної мережі книгорозповсюдження, закриття бібліотечного колектора, що служив джерелом централізованого комплектування бібліотечних фондів – все це внесло відповідні зміни у бібліотечну діяльність, призвело до значних змін у комплектуванні фондів: розвалено цілісну, стабільно функціонуючу систему документопостачання, зникло багато державних видавництв та, відповідно, державне планування видання літератури. Книготорговельні організації ввели вільне ціноутворення на друковану продукцію, ліквідовано централізовану систему джерел комплектування фондів бібліотек, різко скоротилися бюджетні фінансування на комплектування фонду та на розвиток бібліотеки загалом. У складному стані знаходилося формування фонду інститутської бібліотеки.

У структурі бібліотеки одне із чільних місць займав відділ комплектування та наукової обробки літератури, де бере початок технологічний бібліотечний цикл «Шлях документа».

Комплектування фондів проводилося на основі тематичного плану, в який щорічно вносилися необхідні зміни. 1990 р. різко скоротилося надходження

видань Московського державного заочного педагогічного інституту та літератури «Книга-поштою».

На відміну від раніше існуючої все-таки якоїсь систематичності та плановності у комплектуванні фондів цей період характеризується випадковістю, хаотичністю, нестабільністю. Все це призвело до скорочення бібліотечного фонду та зменшення основних бібліотечних показників (книговидачі, кількості відвідувань).

Значно зменшено було передплату періодичних видань. Через недофінансування навчального закладу бували випадки передплати лише на півріччя, надходження до бібліотеки неповних комплектів періодичних видань. Але саме в ці роки діяльність бібліотеки позначилася багатьма починаннями. Тимчасові труднощі змусили колектив бібліотеки шукати інноваційні форми роботи, адаптуватися до нових вимог часу. У результаті наполегливої праці поступово визначаються основні пріоритети розвитку бібліотеки у сучасних економічних умовах. Бібліотека прагне до гармонійного використання традиційних і впровадження інноваційних форм діяльності.

У зв'язку з розвалом державної системи комплектування довелося встановлювати прямі зв'язки з книжковими магазинами, видавництвами, приватними підприємцями.

Також фонд бібліотеки систематично поповнювався значною кількістю власної друкованої продукції, яка виготовлялася ротапринтним способом в інститутській майстерні (80% видань, надрукованих за кошти інституту, та 15% - за кошти авторів - передавали до бібліотеки). Така друкована продукція активно використовувалася у навчальному процесі. В основному це були методичні матеріали, навчальні програми та курси лекцій.

Однак через певні економічні обставини фінансування бібліотеки було несистематичним, існувало на залишковому принципі. Про необхідність придбання літератури відповідно до ліцензованих норм забезпечення навчального процесу доводилося «доводити» ректору. Кошти, які виділяв університет на комплектування фонду, акумулювали в основному на придбання навчально-методичної літератури, наукову та художню літературу майже не закуповували.

У складному становищі знаходилося книговидання в Україні, багато солідних наукових видавництв взагалі припинили діяльність. Існуюче тематико-типологічне планування втратило свою доцільність, до бібліотеки перестали надходити плани видавництв, комплектування фонду набуло стихійного, непланового характеру. Лише МОН України ще надсидало тематичні плани видань навчальної літератури, за якими до бібліотеки продовжували безкоштовно надходити підручники та посібники для вищої школи. На жаль, надходження не завжди відповідало попередньо надісланим замовленням. Недоукомплектування фонду викликало низький відсоток забезпечення навчального процесу, створювало лакуни у формуванні фонду з деяких важливих розділів знань.

Але поряд із цим нова система комплектування мала і позитивні моменти: широке коло комерційних каналів комплектування, можливість самостійного вибору джерел, що базувалося на економічній доцільності та ефективності співпраці. Змінилася кількість надходжень до бібліотеки, порівняно із попередніми роками, підвищилася роль у комплектуванні таких додаткових джерел, як різноманітні організації та приватні особи, які дарували книги. Активно використовували благодійні фонди, цільові програми підтримки бібліотек. Велике значення у комплектуванні відігравали книжкові магазини, що

пропонували різноманітний репертуар книжкової продукції. З часом бібліотеки закуповували книги безпосередньо у видавництвах, що також було економічно вигідно.

Попри існуючі проблеми, у тогочасних умовах обмеженого фінансування бібліотека удосконалювала систему комплектування, вирішувала завдання формування та збереження бібліотечного фонду як частини національної пам'яті України. В такій складній економічній ситуації вона змогла не тільки зберегти фонд, а й збільшити його. Особлива увага зверталася на поповнення фонду навчально-методичною літературою та україномовними виданнями.

Велику увагу книгозбірня приділяла організації довідково-бібліографічного апарату, науковому опрацюванню документів. Таблиці бібліотечно-бібліографічної класифікації не задовольняли потреб сучасного систематизування та індексування. Виникали нові терміни в галузі науки, техніки, освіти. Систематизатору бібліотеки, функції якого виконувала Н. Шпильова, доводилося складно працювати у такій ситуації. У зв'язку з цим методична рада бібліотеки прийняла рішення законсервувати розділ каталогу «Класики марксизму-ленінізму» та переглянути фонд на предмет доцільності використання і необхідності списання.

Тривалий час завідувала відділом комплектування та наукової обробки літератури Наталя Мстиславівна Шпильова.

Питанням комплектування фондів у різні періоди займалися Г. Воробйова, І. Ахтьоркіна, Н. Ханська, В. Білоус. Залишили «свій слід в історії» – вели інвентарні книги О. Домбровська, В. Жовмір. Ведення пошукового апарату бібліотеки, створення бібліографічних записів та передачу документів до інших підрозділів забезпечували у різні роки С. Павлик (Ізерінська) і В. Парфененко. Технічну обробку літератури здійснювали Л. Михальчук та Г. Бондар, яка понад 30 років свого життя присвятила бібліотечній справі.

До фонду бібліотеки 1990 р. надійшло 22166 примірників книг (3884 назв), 1992 р. – 18032 прим. (3333 назв), 1993 р. – 17451 прим. (2311 назв). Це були останні роки високих показників нових надходжень до бібліотеки. Вже 1994 р. до бібліотеки надійшло лише 8334 прим. (1335 назв), 1996 р. – 9513 прим. (1176 назв), 1999 р. – 6308 прим. (2156 назв). У ці роки надходження до бібліотеки становило невелику кількість примірників, але з широкого спектру знань. Отже, в період кризи видавничої справи, безгрошів'я бібліотека зуміла зберегти якість фонду на належному рівні.

Періодично до бібліотеки ще надходила навчальна література за тематичними планами МОН України, але основним джерелом комплектування були подарунки. Книгозбірня проводила фандрейзингову діяльність щодо залучення додаткових ресурсів для розвитку, формування фонду, шукала нові нетрадиційні шляхи комплектування через благодійників, меценатів, спонсорів, брала участь у благодійних акціях. Залучалися до формування фонду викладачі та студенти. Бібліотечний фонд значно поповнився за рахунок книжкових надходжень, переданих родинами покійних викладачів інституту. Сформовано колекції викладача кафедри психології Ж. Істошиної (790 назв / 897 прим. книг), завідувача кафедри української літератури В. Борщевського (453 прим.), кандидата історичних наук, професора В. Воловика (105 прим.) та ін.

На початку 1990-х рр. поповнюється фонд документами англійською, німецькою, іспанською, польською та ін. мовами народів світу. 1991 р. до фонду книгозбірні надходить література із зарубіжних країн, від української діаспори (Канада), за рахунок коштів благодійних організацій: Міжнародні фонди «Відродження», «Сейбр-Світло» та ін. За сприяння доброчинного фонду

«Сейбр-світло» отримано 35-томне видання енциклопедії «Британіка», велику кількість підручників із математики та монографій із різних галузей науки, виданих у США.

Від перших записів чорнилом до електронного каталогу пройшов шлях відділ комплектування та наукової обробки документів. Змінювалися бібліотечні процеси та фахівці, які їх виконували, з'явилися нові носії інформації (електронні документи), незмінним залишається любов і шана до книги, дух інтересу до нових надходжень, що знайомо пахнуть друкарською фарбою.

Перед університетською бібліотекою у складних економічних умовах того часу постають важливі проблеми забезпечення інформацією навчального та наукового процесу університету.

В університеті відбувається набір студентів на комерційних засадах, формується спеціальний фонд (спецрахунок), 15 % з якого за рекомендацією МОН мало використовуватися на формування бібліотечного фонду. Зазвичай, цієї рекомендації керівництво інституту не дотримувалося (існували більш важливі статті використання коштів), але частина не бюджетних коштів все ж таки виділялася на комплектування фонду.

Працівники бібліотеки, безпосередньо комплектатор, шукали додаткові джерела комплектування. Так, бібліотека педуніверситету 1998 р. стала учасником масштабного Міжнародного проекту «Відкрите суспільство. Пушкінська бібліотека», фінансованого фондом Сороса. За семи каталогами до бібліотеки протягом декількох років надійшло 2110 назв / 2931 примірник унікальних видань.

1999 р. фонд бібліотеки становив 497834 одиниці зберігання. Бібліотекою обслуговано 32894 читачів, книговидача становила 86681. Забезпечували роботу бібліотеки 44,5 штатних одиниць, із вищою освітою – 33 працівники, в т. ч. з бібліотечною – 22.

Для подальшого розвитку інформаційної інфраструктури активно розвивалася співпраця з недержавними громадськими організаціями, бізнесовими структурами, міжнародними та вітчизняними благодійними фондами. У зв'язку з ідеологічними змінами в суспільстві особливого значення набула культурно-просвітницька діяльність бібліотеки. Бібліотека брала активну участь в загальноуніверситетських заходах.

Велика увага приділялася підвищенню престижу та іміджу професії бібліотекаря та бібліотеки. Попри економічні негаразди університетська бібліотека розвивалася, відстоювала своє значення у навчальному та науковому процесах університету, підвищувала свій статус.

Значною подією для бібліотечної спільноти України стало відзначення 30 вересня Всеукраїнського дня бібліотек. Професійне свято бібліотекарів було запроваджене Указом Президента України від 14.05.1998 № 471 / 98. Цим документом визнається великий внесок бібліотек України у розвиток вітчизняної освіти, науки і культури, необхідності підвищення ролі бібліотек.

Двадцять перше ст. – нові сторінки у житті книгозбірні

Нашому поколінню випала доля бути свідками не лише зміни століть, а й тисячоліть. Розпочаті кардинальні перетворення – глобалізація економіки, демократизація та інформатизація суспільства, впровадження інноваційних технологій – зумовили зростання ролі освіти, її реформування та модернізації. Нова ера відзначена перебудовою освіти та подальшим її розвитком відповідно до Болонського процесу, вимог ринкової економіки.

Для більш раціональної організації навчального процесу були внесені зміни у структуру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: частину факультетів реорганізовано в інститути (інститут іноземних мов, інститут історії, етнології і права, інститут філології й журналістики, інститут перспективних технологій, економіки і фундаментальних наук (нині – інститут математики, фізики і технологічної освіти), інститут фізичного виховання і спорту, інститут педагогіки, психології і мистецтв), створювалися нові кафедри.

Модернізація освіти охопила весь освітній простір, зокрема й бібліотеки вищих навчальних закладів, що вимагало від них більш високого рівня забезпечення навчально-виховного та наукового процесів повною, оперативною та якісною інформацією. Інформаційна ера призвела до кардинальних змін і в книгозбірні Вінницького педуніверситету.

У третє тисячоліття наукова бібліотека увійшла із планами подальшого розвитку через впровадження новітніх інформаційних технологій, створення оптимальних умов для забезпечення інформаційних потреб користувачів.

На початку XXI ст. фонд бібліотеки становив понад 500 тис. примірників, у сумарних книгах почали виділяти літературу українською мовою та надавати особливої уваги забезпеченню навчального процесу українською книгою.

Фінансування бібліотеки було несистематичним, недостатнім. На придбання фонду 2000 р. використано 72 тис. грн., 2002 р. – 176 тис. грн. Більш помітнішими у структурі річного комплектування бібліотек на фоні зменшення загального потоку документів стали періодичні видання, періодика залишається важливим, а деколи й основним джерелом інформації.

Значно зменшується надходження нових видань до бібліотеки. 2000р. до бібліотечного фонду надійшло всього близько 6 тис. нових видань. За єдиною читацькою картотекою було біля 11 тис. читачів, обслуговано всіма структурними підрозділами більше 33 тис.

Контингент студентів 2002 р. становив 11105, у т. ч. заочної форми навчання – 4840. Основні показники бібліотеки: за єдиною читацькою картотекою – 12050, обслугованих – 35427 читачів, у т.ч. заочної форми навчання – 8850; відвідування – 540715; книговидача – 908002.

Збільшення контингенту студентів та у зв'язку з цим основних бібліотечних показників – кількості читачів і книговидач, підвищення професійного рівня співробітників, вдосконалення процесів бібліотечно-бібліографічного обслуговування – все це дозволило 2002 р. присвоїти бібліотеці I-у категорію з оплати праці та збільшення штату. Штатний розпис становив 53,5 одиниць, 39 працівників бібліотеки мали вищу бібліотечну освіту.

2002 р. бібліотека була підпорядкована проректору з навчальної роботи, пізніше першому проректору з науково-педагогічної роботи А. Ткаченку та заступнику першого проректора з навчальної роботи І. Мельничуку. Безумовно, глибокої поваги заслуговує А. Ткаченко, який віддавав роботу на посаді проректора свою енергію й знання. Багато різних питань щодо реформування бібліотеки, впровадження новітніх технологій, комплектування фонду, затвердження регламентуючих документів було вирішено під його кураторством.

З 2003 р. університет очолює заслужений працівник освіти України, професор, доктор педагогічних наук О. Шестопалюк – людина нової формації, генератор прогресивних ідей, досвідчений педагог, талановитий організатор, мудрий керівник, всебічно обдарована особистість.

Зі зміною керівництва у ВНЗ розпочато масштабну роботу з реформування усіх сфер університетського життя: реорганізовується структура ВНЗ, вдосконалюється навчально-виховний процес, відкриваються нові спеціальності, активізується наукова робота викладачів і студентів, оновлюється зміст діяльності органів самоврядування, профспілки, змінюється матеріально-технічна база, проводиться значна робота з упорядкування й озеленення території університетського містечка, змінюється вигляд і діяльність університетської бібліотеки.

2003-2004 н. р. колективу довелося працювати у складних умовах, зумовлених як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Серед найважливіших проблем того часу – фінансування університету з фондів Державного бюджету менш ніж на 50 % від потреби, застаріле обладнання, відсутність протягом тривалого часу ремонтних робіт, без яких неможливе функціонування навчального закладу [10, с. 11].

2004-2005 н. р. здійснюється організація навчально-методичної роботи університету відповідно до Болонської конвенції, впроваджується кредитно-модульна система, підвищується роль самостійної роботи студентів. У цей час в університеті навчалося 5295 студентів денної та 4316 заочної форми навчання, понад 200 магістрантів. Забезпечували навчальний процес 564 науково-педагогічних працівників.

Упродовж 2007-2009 рр. колектив педагогічного університету вивчає кредитно-модульну систему організації навчального процесу, впроваджує інноваційні технології навчання, вдосконалює науково-дослідну роботу, поглиблює ефективність виховної роботи.

Результативність навчально-виховного процесу в університеті значною мірою також залежала від ефективної роботи бібліотеки.

Сучасний рівень отримання інформації вніс певні корективи в діяльність книгозбірні. Бібліотека активно формує свої ресурсні масиви відповідно до нових вимог суспільства й нових навчальних програм. Значно розширилися інформаційні послуги бібліотеки, радикально модернізувалася її діяльність

шляхом широкого впровадження в практику обслуговування користувачів сучасних інформаційних технологій. Процес інформатизації бібліотеки характеризується позитивною динамікою.

Важливе значення приділяється діяльності бібліотеки щодо інформаційного забезпечення навчально-виховного та науково-дослідного процесу університету. Впродовж року читачам видано понад 1 млн. документів, організовано та проведено більше 200 культурно-просвітницьких заходів. Бібліотека намагається всіма засобами та формами бібліотечної роботи розвивати і підтримувати інтерес студентів до книги, читання, знань: розкриває та пропагує свої фонди на книжкових виставках, тематичних переглядах, бібліографічних оглядах. Велику кількість користувачів збирали традиційні перегляди літератури «Нові надходження бібліотеки», на яких презентовано всі документи, що надійшли до фонду книгозбірні протягом року.

Основне завдання бібліотеки – інформаційне забезпечення навчального процесу. Закономірно, що найскладніший і найвідповідальніший відділ у бібліотеці вищого навчального закладу – відділ обслуговування.

З 2000 р. очолює відділ обслуговування навчально-методичною літературою В. Руцька – кваліфікований спеціаліст, яка, не маючи бібліотечної освіти, набула бібліотечних знань на практиці. В. Руцька поставила роботу відділу на значно вищий рівень, організувала колектив на якісне та оперативне бібліотечне обслуговування навчальною літературою, забезпечила дотримання толерантного ставлення до читачів і поваги до бібліотекаря.

Після 2000 р. поповнюється новими працівниками відділ обслуговування навчально-методичною літературою, серед бібліотекарів, які пройшли «школу обслуговування навчально-методичною літературою», – В. Руцька, О. Войцицька, Н. Шилько, Л. Мельнікова, Т. Позднякова, І. Стопа, Т. Грищук, Н. Рекуляк, О. Пісна, С. Гуцалюк, І. Харламова, Л. Дубова, Т. Прокопчук, І. Остапчук, Н. Чуженкова (Волошина), Л. Медведєва (Швець), Л. Киричок, І. Тищук (Безкоровайна), С. Ревган та багато інших.

Відділ обслуговування навчально-методичною літературою за ініціативи декількох кафедр університету запроваджує групову форму видачі літератури, умовно названу «на пари», фонду читальної зали для опрацювання на заняттях. Ця форма обслуговування дозволила зняти деякі незручності через недостатню кількість підручників, які найчастіше використовуються студентами. Крім того, з'явилася така форма роботи, як видача певної кількості підручників однієї назви викладачам на читацький формуляр для користування протягом року.

2002 р. вперше за десятиліття у читальній залі періодичних видань проводиться списання газет та журналів, застарілих за терміном зберігання і змістом (початок 90-х років XX ст.).

2003 р. після переїзду абонементу навчально-методичної літератури у новий корпус було проведено переоблік (9 відділ – 13 тис. книг). Переоблік фонду проводився під керівництвом завідувача відділу В. Руцької вперше, тому трохи хвилювалися і від нового, ще не відомого процесу, і від результатів переобліку. Цей переоблік у відділі обслуговування навчально-методичною літературою розпочинали урочисто, з розрізання червоної стрічки.

У переобліку брали участь всі працівники відділу, разом відпрацьовували техніку переобліку, тому що, крім літератури з інвентарними номерами, у фонді знаходилися книги без інвентарного обліку (б/о). Спочатку підготували книжковий фонд: книги були розділені на дві категорії (з інв. № та б/о), підраховано кількість б/о, проведено звірку цієї категорії за роками та ціною, здійснено перевірку кожного читацького формуляра, вставлено закладки

і тільки потім розпочато перевірку фонду спільно з працівниками відділу книгозберігання. Вже наступні переобліки проходили теж за такою схемою, бо вона повністю виправдала себе. Надалі у кожному переобліку брали участь всі працівники відділу обслуговування навчально-методичною літературою. Працюють всі спільно, дружно, з ентузіазмом, тому переоблік займає 7 – 10 днів. За 10 років було перевірено весь книжковий фонд відділу (майже 180 тис. прим.).

Велика увага приділялася організації та проведенню працівниками відділу бібліотечно-бібліографічних та інформаційних заходів, серед яких – книжкові виставки, бібліографічні огляди підручників з методики викладання окремих предметів, перегляди літератури, участь у наукових конференціях із педагогічної практики.

2003 р. через недостатню кількість навчально-методичної літератури студенти 1-го курсу музично-педагогічного факультету у період масової видачі не отримали комплектів літератури, а були запрошені для ознайомлення з бібліотекою та отримання тільки читацьких квитків.

Навесні 2004 р. вперше відбувся інформаційний перегляд «Нові надходження до бібліотеки 2003 – 2004 рр.», на якому було презентовано навчально-методичну літературу, праці викладачів та молодих наукових працівників, аспірантів університету та книги з міжнародного мегапроекту «Пушкінська бібліотека» (всього 858 прим.). Із того часу стало традицією щорічно проводити такі перегляди, крім нових надходжень, представляли цікаві видання із ретрофонду та наявні в бібліотеці електронні документи (диски).

З метою збереження фонду та кращого інформування про новинки структурного підрозділу з'явилася необхідність створення службової картотеки нових надходжень. 2004 р. бібліотека працювала без картотеки обслугованих читачів (відсутність реєстраційних карток через фінансові проблеми). Облік користувачів був простішим, але не завжди точним.

Для покращення бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів працівники відділів налагоджували співпрацю з викладачами університету. 2004 р. розпочався набір студентів на спеціальність «німецька мова та англійська мова». Відразу завідувач кафедри німецької філології Н. Кочетова потурбувалася про комплекти літератури для студентів першого набору.

2006 р. порадував працівників читальної зали періодичних видань значним збільшенням як книговидачі, так і відвідування. Це було зумовлено введенням кредитно-модульної системи, яка передбачала збільшення об'єму тематики на самостійне опрацювання. Завідувач сектору бібліотеки Т. Грищук підготувала виступ на науковому семінарі мовознавців Вінниччини «Кредитно-модульна система підготовки фахівців: проблеми, попит, досвід, перспективи». Потім цей огляд на прохання викладачів було проведено 11 разів.

Складним для всієї бібліотеки був 2008 р., але бібліотекарів та читачів чекали позитивні зміни. Пройшов капітальний ремонт у читальних залах та приміщенні абонементу відділу обслуговування навчально-методичною літературою (хол, місце розташування кафедр видачі та стелажів із читацькими формулярами, книжковий фонд читальної зали навчально-методичної літератури, фонд ЧЗП). Треба було повністю все звільнити за короткий час, переїхати в інше приміщення, перемістити фонди двох залів, стелажі, столи, звільнити кімнату книгосховища читальної зали періодичних видань. Переїзд закінчили за три дні, причому, продовжували обслуговувати читачів, користувачі могли взяти підручники на абонементі додому, а із фонду читальної зали – «на ксерокс».

Протягом року, поки тривав ремонт, обслуговування проходило через

зapasний вихід фонду абонементу навчально-методичної літератури. Ремонтні роботи не стали на заваді традиційній груповій видачі комплектів підручників студентам. Тимчасово особливо дефіцитна література була передана у загальну читальну залу для використання на заняттях. Весь цей час читальна зала періодичних видань знаходилася в одній із аудиторій університету. Колектив ЧЗП (Т. Грищук, Л. Медведєва, Л. Немірова, І. Остапчук, Т. Прокопчук, Н. Волошина) пережили потім ще один переїзд на інше місце розташування – у корпус № 1.

Колектив «періодики» молодий, енергійний, новаторський, дружній. Т. Грищук, завідувач ЧЗП на той час, показала вміння працювати в умовах, які потребують проявлення ініціативи, разом із колегами оперативно приймала рішення, швидко реагувала на зміни. Врівноваженість І. Остапчук, Т. Прокопчук, швидкість та моторність Н. Волошиної, Л. Медведєвої, активність та молодість духу Л. Немірової допомагали виконувати покладені завдання. Працівники зали самі збирали стелажі, сортували літературу, розкладали на полицях. Для фонду читальної зали періодичних видань пристосовано приміщення наукового абонементу (у корпусі № 1). Через тиждень після переїзду вже було налагоджено обслуговування читачів та видачу періодичних видань. І хоча читачі ЧЗП дещо втратили, бібліотекарі також змушені пристосовуватися до створених умов, однак вдалося зберегти відокремлений фонд періодичних видань у структурі бібліотеки. Наразі фонд читальної зали періодичних видань нараховує понад 45 тис. одиниць зберігання, в т. ч. більше 43 тис. журналів та майже 2 тис. річних комплектів газет. На майбутнє будуються плани й плекаються мрії про створення сучасної зали періодики з використанням комп'ютерів, електронних баз бібліотеки та світових ресурсів.

2009 р. читачі отримали оновлену читальну залу навчально-методичної літератури, обладнану новими меблями. Кожний відвідувач читальної зали має окреме місце з настільною лампою. Затишок створюють теплі кольори стін, гарно оформлені вікна, картини на стінах. Спокій і тиша зали сприяють індивідуальній роботі студента і викладача, бажанню відвідувати бібліотеку. У холі – м'які дивани, журнальні столики.

Комфортно й приємно працювати і бібліотекарям у спеціально обладнаних приміщеннях, де є кафедри видачі для абонементу навчально-методичної літератури та читальної зали, зручні стелажі для читацьких формулярів та для книг фонду читальної зали, кондиціонери у читальній залі та фонді.

До бібліотеки прийшло нове покоління користувачів, добре обізнаних із комп'ютерною технікою, роботою в Інтернеті. Перед персоналом освітянської книгозбірні постало завдання шукати нові форми роботи, вносити зміни у традиційне життя бібліотеки.

Працівники відділу обслуговування також беруть активну участь у створенні електронного каталогу, активно займаються ретроконверсією фонду.

Життя та навчальні програми постійно вносять корективи у діяльність бібліотеки, змінюється її структура, з'являються нові процеси, впроваджуються інноваційні технології. Та неодмінним залишається виконання поставленого перед бібліотекою завдання – інформаційне забезпечення навчального та наукового процесів університету.

2011 р. відповідно до типових структур відбулися зміни у структурі бібліотеки педуніверситету. До складу відділу обслуговування навчально-методичною літературою увійшла читальна зала музичного мистецтва, а читальна зала періодичних видань відійшла до складу відділу обслуговування науковою й художньою літературою.

Працівники читальної зали музичного мистецтва, бібліотекарі з музичною

освітою С. Пелимська, Н. Волошина, Т. Чернелівська дбають про те, щоб обслуговування користувачів було на належному рівні. Цьому невеличкому колективу притаманні мобільність, креативність, уміння мислити творчо, нешаблонно, схильність до пошуку сміливих та оригінальних рішень. За короткий час ці працівники провели переоблік фонду, оновили полицні роздільники, розставили фонд читальної зали згідно таблиць бібліотечної класифікації та ін.

Протягом 2012 р. у відділі вперше було проведено моніторинг «Комп'ютер або книга». Його результатом став висновок, що більшість користувачів надають перевагу комп'ютеру, хоча не заперечують і ролі книги у їх житті.

Робота у відділі обслуговування навчально-методичною літературою завжди потребувала великої працездатності. Кожна людина безмежно віддана своїй справі, працівники володіють професійними знаннями і навичками, уміють і люблять працювати за обставин, які потребують прояву ініціативи, ніколи не залишаються байдужими до читачів, життя бібліотеки.

Н. Князева – одна з перших завідувачів відділу, кваліфікований бібліотекар, щедра людина, яка й зараз цікавиться життям відділу та бібліотеки. О. Собчук – безкорислива, за будь-яких обставин порядна і чесна, працювала у відділі обслуговування навчально-методичною літературою більше 20 років.

Понад 20 років трудової діяльності віддали відділу В. Іванюк та В. Гонта.

Валентину Олександрівну Іванюк згадує кожен працівник бібліотеки як невтомного працівника, вдумливу, добросовісну, емоційну людину, яка для багатьох молодих спеціалістів бібліотеки була наставником. Запам'ятало її і не одне покоління читачів.

Валентина Федорівна Гонта, як ніхто, радувала нас своїм вмінням знайти спільну мову з кожним читачем. Ерудована, ввічлива, віруюча людина, вона залишила нам на згадку таке побажання: «Нехай у відділі вашим будуть і любов, і шана! Бо любов і щирість ваша – то Любов від Бога!»

С. Гуцалюк вирізняється оригінальністю мислення, спілкування, зацікавленістю у роботі. Неможливо забути віртуозність в оформленні тематичних виставок Г. Базилюк. Урівноваженість, спокій, розсудливість – це головні риси характеру Л. Булиги, Т. Кобзар, Л. Штельмах, яких щиро любили читачі. Надзвичайно витримані та працездатні, завжди зберігають присутність духу, життєрадісність, оптимізм та гумор Н. Шилько, Л. Киричок, І. Безкоровайна.

Дисциплінована, кропітка у роботі, бере активну участь у житті колективу О. Войцицька (член профгрупи бібліотеки). Вимоглива до себе, завжди чітко і зрозуміло висловлює свої думки Л. Мельнікова (наш позаштатний кореспондент). С. Ревган – уважна до людей, завжди готова прийти на допомогу, фотомайстер, любить та займається спортом, показує чудові результати у змаганнях із настільного тенісу. Креативна, ініціативна, наполеглива, легко переносить інтенсивні навантаження, ерудована та талановита людина – В. Єрмакова.

Хочеться підкреслити, що кожен працівник відділу обслуговування дорожить честю й гідністю свого робочого колективу, дбає про те, щоб обслуговування користувачів здійснювалося на належному рівні.

Згадують сьогоденне покоління працівників наукового абонементу: Г. Островську, С. Валах, С. Корніло, М. Оліневич, Н. Радер, Л. Веретельнік, Д. Мордвінцеву, Д. Черниш, О. Орел і багатьох інших.

Наразі роботу відділу обслуговування науковою й художньою літературою забезпечують грамотні спеціалісти, віддані бібліотечній справі люди, які люблять книгу та читача: А. Будякіна, Н. Поліщук, Н. Гриневська, Б. Федорук, Н. Грідіна та інші.

2012 р. до структури відділу обслуговування науковою та художньою літературою увійшла читальна зала періодичних видань. Новий імпульс внесли у роботу відділу її працівники Т. Кудраш, Н. Юнаш, Т. Грищук, Т. Прокопчук.

Активно функціонує та надає інформацію з питань педагогіки та психології читальна зала психолого-педагогічних наук, діяльність якої забезпечують О. П'ятак, В. Беринда, С. Гуцалюк.

Молоді, креативні, вродливі дівчата є окрасою бібліотеки, користуються повагою серед студентів, позиціонують бібліотеку на культурно-просвітницький заходах, на професійному рівні здійснюють бібліотечно-бібліографічне обслуговування викладачів та студентів педуніверситету. Це молоде покоління – наше майбутнє.

У колективі панує атмосфера вдячності, взаєморозуміння, прагнення пізнавати нове і втілювати його в роботу бібліотеки, в життя, де завжди присутні молоді й енергійні студенти. Велика увага приділяється інноваційним аспектам розвитку бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування, вивченню потреб читача бібліотеки. З метою пропаганди фонду та залучення читачів до бібліотеки значно розширюється спектр культурно-просвітницької діяльності. Багато років очолювала культурно-просвітницьку роботу бібліотеки Н. Радер – філолог за освітою, яка користувалася великим авторитетом серед викладачів, студентів університету, бібліотекарів. Протягом року бібліотекарі організовували близько 400 різних масових заходів, серед яких літературні вечори, зустрічі, презентації книг та нова форма – презентація кафедри, її науковців, наукових видань. Потрібно відмітити, що Н. Радер підготувала когорту молодих спеціалістів-бібліотекарів, які на професійному рівні організовують та проводять серед студентів цікаві змістовні заходи, знайомлять користувачів бібліотеки з її фондом, інформаційними та бібліотечно-бібліографічними послугами. Створено сектор культурно-просвітницької діяльності, який наразі очолює Т. Грищук. Перейнявши досвід Н. Радер, організовують та проводять цікаві масові заходи серед студентської молоді працівники відділів обслуговування О. П'ятак, Т. Кудраш, Т. Чернелівська, Н. Волошина та інші.

На високому рівні проводять культурно-просвітницьку діяльність серед студентської молоді працівники читальних залів бібліотеки. Творчо до організації книжкових виставок підходять Н. Гриневська, Н. Грідіна, О. П'ятак, Т. Кудраш, Т. Чернелівська, Н. Волошина, Л. Мельнікова та інші.

Демографічні кризові явища в країні, збільшення навчальних закладів призвело до зменшення контингенту студентів педуніверситету та зменшення читачів бібліотеки. На початок 2010-2011 н. р. контингент студентів становив 7745, з них заочної форми навчання – 2916 осіб. 2011 р. проведено повторну акредитацію за 12 напрямками підготовки відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів, уперше ліцензовано напрям підготовки «Журналістика» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст».

У складі педуніверситету – 6 інститутів (інститут математики, фізики і технологічної освіти; інститут педагогіки, психології і музичного мистецтва; інститут іноземних мов; інститут історії, етнології і права; інститут філології й журналістики; інститут фізичного виховання і спорту) та природничо-географічний факультет. Продовжується інформатизація та впровадження новітніх технологій і методик навчання у навчальний процес.

Діє спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій за спеціальностями 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. 2011 р. розпочала роботу нова спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних

наук зі спеціальності «Теорія і методика виховання». До університетської бібліотеки надходять обов'язкові примірники авторефератів та дисертацій, що забезпечує формування спецфонду та створення відповідної електронної БД «Автореферати та дисертації».

Також до бібліотеки систематично надходять чергові випуски «Наукових записок Вінницького державного педагогічного університету» у серіях «Педагогіка і психологія», «Філологія», «Історія», збірники наукових праць «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Фізична культура, спорт та здоров'я нації».

У наступні роки в університеті відбувається подальше реформування, вдосконалюється організація навчального процесу, розробляються навчальні плани, важлива увага приділяється самостійній роботі студентів. Вступні кампанії 2011-2012 рр. проходили під знаком зменшення кількості випускників середніх шкіл, зменшення ліцензійних обсягів та кількості місць державного замовлення. Все це суттєво вплинуло на зменшення контингенту студентів та кількість читачів бібліотеки навчального закладу.

Глобальна інформатизація, нові вимоги суспільства до знань та реформування вищої освіти вимагають також і від бібліотеки навчального закладу якісного й оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування, формування інформаційного поля та швидкого доступу до інформації користувачів освітньої галузі, готовності до змін і впровадження інноваційних технологій у бібліотечну діяльність. У бібліотеках ВНЗ відбуваються трансформаційні зміни, перетворення бібліотек зі сховищ знань на бази знань, інтегрування до глобальних інформаційних та наукових комунікацій.

Статус бібліотеки визначається не лише кількістю фонду друкованих видань, обсягом передплати, а й тим, яким електронним ресурсом вона володіє, наскільки готова надати доступ до світових інформаційних ресурсів.

Сучасний рівень отримання та подання інформації вносить певні корективи у діяльність освітньої книгозбірні. Студент і викладач вищого навчального закладу стають вимогливішими щодо отримання якісної, оперативної, необхідної та цінної інформації. Для задоволення потреб користувача, забезпечення оперативного доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних наукова бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського освоює й застосовує сучасні досягнення в галузі інформаційних, комунікаційних і мультимедійних технологій, активно впроваджує їх у бібліотечні процеси. Інноваційний клімат стає умовою розвитку бібліотеки.

2006 р. бібліотеку очолила В. Білоус. Основна концепція розвитку університетської бібліотеки – створення потужної електронної бібліотеки. Права рука директора – її заступник Л. Воробйова.

Спільно з дирекцією організовують діяльність бібліотеки завідувачі відділів: І. Стопа, С. Наугольних, В. Іванчук, В. Руцька, М. Марченко, Т. Мірохіна. Колектив бібліотеки – це команда однодумців, яка добросовісно, на високому професійному рівні виконує основну місію освітньої книгозбірні.

З 2007 р. відділ комплектування та наукової обробки документів очолює Ірина Олександрівна Стопа. Розпочавши свою трудову діяльність бібліотекарем відділу обслуговування навчальною літературою, працювала на різних ділянках бібліотечної ниви. І. Стопа поступово шліфує професійні навички й уміння, поєднуючи традиційні та інноваційні форми роботи.

Нині у штаті відділу шість досвідчених фахівців (І. Стопа, І. Зарванська,

Л. Волошина, Л. Михальчук, Т. Позднякова, І. Кравцова). Більшість із них – представники зникаючої сьогодні професії – бібліотекар. Безпомилково веде бібліотечну «бухгалтерію» Л. Михальчук. Активно впроваджують працівники систему автоматизації бібліотек ІРБІС, на основі якої ведуться облік, наукова обробка документів, передплата періодичних видань. Створенням автоматизованих баз даних «Книги» займаються фахівці з питань систематизації і складання бібліографічних записів Л. Волошина, І. Зарванська, БД «Автореферати і дисертації» формує Т. Позднякова. Опановує нові процеси технічної обробки документів, здійснює реєстрацію газет та журналів у БД «Періодичні видання» І. Кравцова. З великою відповідальністю співробітники створюють, організовують і ведуть пошуково-бібліографічний апарат бібліотеки в електронному та традиційному варіантах. Постійно у полі зору фахівців відділу питання формування, використання та відповідності читацьким запитам документальних ресурсів бібліотеки. Формуванням фондів на різних носіях інформації займається І. Стопа.

Сьогодні відділ продовжує динамічно розвиватись. Перспективи розвитку пов'язані з опануванням програми ІРБІС, штрих-кодуванням фонду, автоматизацією бібліотечних процесів.

Із формуванням електронних ресурсів важливим стало бібліографічне забезпечення користувачів необхідною та релевантною інформацією, формування пошукового образу документа (ПОД), створення якісного електронного каталогу. Перед фахівцями бібліотеки гостро постали питання лінгвістичного забезпечення (ЛЗ), в якому професійному напрямі рухатися бібліотеці: координатне індексування обирати чи предметизацію у вербальному індексуванні документів? Саме ці проблеми призвели до необхідності вивчення питання лінгвістичного забезпечення електронного каталогу та прийняття рішення щодо індексування документів в університетській науковій бібліотеці.

З метою лінгвістичного забезпечення автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС), покращення доступу до інформаційних ресурсів, багатоаспектного розкриття їх змісту, підвищення якості бібліографічного та аналітичного опису документів в електронному каталозі, було створено робочу групу з формування, редагування та доповнення авторитетного файлу «Предметні рубрики». Координатором групи призначено заступника директора бібліотеки Л. Воробйову. Розроблено та затверджено методичною радою «Методику створення предметних рубрик» та «Методичні рекомендації з використання, редагування та поповнення авторитетного файлу «Предметні рубрики» засобами АРМ «Каталогізатор». У прийнятті рішення щодо предметного індексування документів дослухалися до думок провідних фахівців – С. Наугольних, І. Зарванської, В. Гадомського та інших.

Бібліотека розпочала роботу над створенням контрольованого списку предметних рубрик. Для виконання основної функції змістової каталогізації – віднайти, ідентифікувати, вибрати та отримати доступ користувачу до джерела інформації – здійснювалася уніфікація структури предметної рубрики: заголовки, підзаголовки (тематичного, географічного, хронологічного, формального характеру).

Бібліотека системно використовує передкоординатні (класифікаційні), предметні та координатні інформаційно-пошукові мови в індексуванні, створюючи метадані, завдяки чому електронний каталог бібліотеки стає мобільною та гнучкою інформаційно-пошуковою системою.

У журналі «Вісник Книжкової палати» (2012, № 1) розміщено статтю головного бібліотекаря І. Зарванської «Координатне (посткоординатне)

індексування в електронному просторі як ефективний засіб створення пошукового образу документа», в якій розглянуто координатне індексування як базовий засіб індексування та пошуку документів в глобальному електронному середовищі. Визначено наповнення понять «дескриптори» та «ключові слова». Запропоновано застосування багатомовних політематичних інформаційно-пошукових тезаурусів для ефективного функціонування електронного каталогу бібліотеки on-line.

I. Зарванською створено понад 1000 предметних рубрик, самостійно вивчено класифікаційні можливості Універсальної десяткової таблиці (УДК), які застосовуються на практиці під час індексування авторських рукописних матеріалів викладачів та студентів університету.

Бібліотека продовжує опікуватися якістю своїх фондів. Адже якість обслуговування знаходиться у прямій залежності від стану фонду. Якісне формування фондів – основа життєдіяльності бібліотеки, що можливе за умови достатнього фінансування. Комплектування фонду у ці роки гальмують тендерні закупівлі, відновлені новою владою і поширені на придбання книг, періодичних видань.

За 2009 р. до фонду бібліотеки надійшло 4364 примірники наукових видань, бібліотека передплатила 135 назв наукових журналів. Відповідно до навчальних планів бібліотека формує свої фонди, пріоритети надаються забезпеченню підручниками та навчально-методичною літературою нових дисциплін. Науковими працівниками університету опубліковано низку вагомих наукових та навчально-методичних видань, які за розпорядженням ректорату передаються до університетської книгозбірні.

Значне місце у функціонуванні бібліотеки займала і продовжує набувати нових форм інформаційна та довідково-бібліографічна робота, яку виконують працівники інформаційно-бібліографічного відділу. Вони перейняли досвід бібліографів минулих поколінь. Добру пам'ять залишили про себе Н. Кравець, яка понад 20 років очолювала відділ, головний бібліограф Л. Шаповал – справжні фахівці бібліотечної справи.

Інформаційно-бібліографічний відділ – це важливий структурний підрозділ бібліотеки, який забезпечує інформацією навчальний процес університету.

Сьогодні інформаційно-бібліографічний відділ – це творчий колектив, де працюють ерудовані, ініціативні фахівці. У відділі працюють 6 бібліографів. Ерудовані, компетентні, уважні до читачів, вони є сполучною ланкою від читача до книги на складному шляху пошуку інформації.

Це спеціалісти з вищою бібліотечною освітою: Т. Баланюк, Т. Кузнецова, В. Герасименко та середньою-спеціальною – Т. Коношевська. Другу вищу бібліотечну освіту здобуває І. Остапчук. З 2005 р. очолює роботу відділу висококваліфікований спеціаліст Т. Мірохіна, досвідчений професіонал, яка більше 30 років працює на бібліотечній ниві.

Фахівці відділу допомагають користувачам орієнтуватися у величезному інформаційному потоці різноманітних видань, у довідково-бібліографічному апараті бібліотеки, виконують складні довідки, інформують професорсько-викладацький склад університету.

Глобальна інформатизація суспільства вимагає освоєння та використання в бібліотечній практиці новітніх комп'ютерних технологій. Результатом впровадження інформаційних технологій в бібліографічну роботу є створення електронної бази даних «Аналітичні описи», яка наразі налічує більш ніж сто двадцять тисяч записів, над поповненням і вдосконаленням якої працюють бібліографи.

З 2005 р. бібліотека Вінницького державного педагогічного університету – учасниця колективного проекту бібліотек різних систем та відомств зі створення корпоративного каталогу аналітичних описів статей з журналів України, працює у Всеукраїнській та регіональній кооперативних системах. Вона здійснює обмін аналітичних записів журнальних статей із Центральним українським корпоративним каталогом (ЦУКК) та регіональним корпоративним каталогом (РКК). Враховуючи універсальний фонд бібліотеки та достатньо різноманітний перелік передплатних видань, ми одержали можливість стати членами кооперації, партнерами обласних наукових бібліотек та бібліотек ВНЗ ряду обласних центрів України. Корпоративні бібліотечно-інформаційні мережі були направлені на ефективне інформаційне забезпечення користувачів-освітян.

2009 р. книгозбірня приєдналася до корпоративного каталогу освітянських бібліотек, розпочала на кооперативних засадах співробітництво з освітянськими бібліотеками та ДНПБ імені В. Сухомлинського щодо формування інформаційного ресурсу психолого-педагогічної тематики, створенням інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГІР), здійснює реферування публікацій періодичних видань науковців університету до всеукраїнської БД «Україніка наукова». На корпоративних засадах співробітництва продовжується обмін електронними бібліографічними записами, що позитивно вплинуло на поліпшення якості електронного каталогу університетської бібліотеки. Помітно удосконалюється обмін бібліографічних записів книг, статей із періодичних видань і наукових збірників, виданих науковими працівниками університету.

Бібліографи здійснюють відповідний інформаційно-бібліографічний супровід науково-дослідних робіт науковців університету, заснованого на ретельному вивченні запитів користувачів та диференційованого їх забезпечення з використанням інноваційних технологій. Значно розширюється спектр вторинної інформації, створення галузевої реферативної продукції для повноцінного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі.

Важливою інформаційною формою роботи є «Дні кафедри», на яких працівники бібліотеки спільно із членами кафедр вирішують актуальні питання покращення бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування навчального та наукового процесів навчального закладу. На заходах обговорюються питання комплектування фонду, представляється не тільки нова література, а й література, яка не користується попитом, література, яка вже забута, але потрібна для навчання.

2006-2010 рр. поновлено викладання спецкурсу з основ бібліотечно-бібліографічної грамотності для студентів I-го курсу. Розроблено робочу програму та підготовлено навчально-методичний посібник «Основи інформаційної культури майбутнього» (автори – А. Коломієць, І. Лапшина, В. Білоус). На жаль, у наступні роки відповідно до наказів МОН про вдосконалення нормативної частини змісту підготовки фахівців, збільшенням обсягу циклу професійної і практичної підготовки та у зв'язку зі зменшенням кількості навчальних дисциплін, оптимізації навчального процесу спецкурс було вилучено з навчального плану та розкладу занять. З метою навчання студентів бібліотечної грамотності, зокрема, використання електронних ресурсів, бібліотекарі проводять для першокурсників екскурсії-подорожі бібліотекою, на яких знайомлять із довідковим-бібліографічним апаратом, електронним каталогом та іншими бібліотечно-бібліографічними й інформаційними послугами.

Бібліотека проводить власні наукові дослідження, займається видавничою діяльністю, здійснює моніторинг бібліотечних процесів: вивчає стан та

розвиток документного фонду, аналізує проблему бібліотечно-бібліографічного й інформаційного забезпечення користувачів, досліджує історію освітянської книгозбірні.

З метою систематизації і збереження інформації про науковий доробок науковців університету активно продовжується видавнича діяльність книгозбірні. Видання бібліотеки схвально оцінюються як її користувачами, так і бібліотечними працівниками. Свідченням тому є перемога у конкурсі видань, проведених ВОУНБ імені К. Тімірязєва 2010 р.. У номінації «Кращий бібліографічний показчик» відзначено показчик «Наукові праці викладачів ВДПУ 2002-2006 рр., Вип. V». 2009 р. започатковано серію «Педагоги Вінниччини», в якій вийшли біобібліографічні показчики про науковців педуніверситету – «О. Шестоपालюк. Ректор. Учений. Педагог», «І. Заєць», «Г. Тарасенко», з 2012 р. – довідники «Ювіляри ВДПУ». Метою започаткування серії було вшанування представників професорсько-викладацького складу університету, які своєю багаторічною плідною працею сприяють розвитку науки й освіти в Україні.

Серед видань бібліотеки – бібліографічні показчики «Болонський процес» (2006 р., уклад. – О. Мазур), «Теорія і практика громадянського виховання майбутніх учителів» (2006 р., уклад. – Т. Мірохіна, Т. Баланюк), «Наступність у навчанні» (2010 р., уклад. – Т. Мірохіна, Т. Баланюк), «Психолого-педагогічний глосарій» (2012 р., уклад. – С. Пелимська, І. Мороз, за ред. В. Гадомського), «Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського – 100 років» (2012 р., уклад. – Т. Мірохіна, Т. Баланюк.) та ін.

Працівники бібліотеки розробили низку методичних рекомендацій: «Вимоги до структури біобібліографічних показчиків та їх змісту: метод. реком.» (2007 р., уклад. – І. Зарванська), «Краєзнавча робота в бібліотеці ВДПУ імені Михайла Коцюбинського: досвід роботи» (2008 р., уклад. – В. Іванчук), «Створення презентацій за допомогою програми Microsoft Power Point» (2010 р., уклад. – С. Наугольних) та ін.

Зі впровадженням у бібліотеці нових технологій основні видання в електронному вигляді представляються на сайті університету.

Поступово бібліотека трансформується у науково-інформаційний центр університету, гармонійно поєднуючи паперові та електронні документи. Активно ведеться робота зі створення вторинних ресурсів бібліотеки – електронних і традиційних.

Університетська бібліотека активно формує свої ресурсні масиви відповідно до нових вимог суспільства та нових навчальних програм. Велика увага приділяється інноваційним аспектам розвитку бібліотечно-бібліографічного обслуговування, аналізу процесів трансформації традиційної бібліотечної технології обслуговування, питань впровадження ефективності використання нових інформаційних технологій, зміні функцій та професійної кваліфікації бібліотекаря в умовах розвитку інноваційних технологій у бібліотечній справі, вивченню читача бібліотеки, розширенню спектру бібліотечно-бібліографічних та інформаційних послуг.

Перші кроки комп'ютеризації університетської бібліотеки розпочалися з відділу комплектування, коли фізико-математичний факультет передав до бібліотеки один старенький комп'ютер. Спочатку його використовували як друкарську машинку. Однак уже було розуміння, що комп'ютеризація бібліотеки – незворотній процес. Щоб не залишитися на узбіччі інформатизації, бібліотека повинна впроваджувати новації в свою роботу, освоювати комп'ютерну техніку. Бібліотекарі вивчали досвід книгобірень вищих навчальних закладів (зокрема Вінницького технічного університету), які вже працювали над створенням

електронного каталогу, мали програмне забезпечення.

І лише з 2004 р. у бібліотеці педуніверситету активно розпочався процес комп'ютеризації, придбано ліцензійну програму АБІС ІРБІС-32. З метою організації та функціонування Електронної бібліотеки створено відділ «Комп'ютеризації та експлуатаційно-технічного обслуговування бібліотечних процесів» (завідувач відділу С. Наугольних).

У час глобальної комп'ютеризації в бібліотеці з'являється нова когорта працівників – інженери-програмісти, які вивчили бібліотечні процеси, допомагають бібліотекарям освоїти програмне забезпечення та спільно впроваджують інноваційні комп'ютерні технології в роботу бібліотеки, створюють електронні ресурси, впроваджують нові технології у бібліотечні процеси.

Колектив бібліотеки зрозумів, що в епоху інформаційного буму, комп'ютеризації бібліотека має змінюватися. Володіння комп'ютером стало обов'язковим у роботі бібліотекаря. У навчальній лабораторії для працівників бібліотеки організовано й проведено викладачами університету заняття з основ роботи на комп'ютері, бібліотекарі також самостійно навчалися та вдосконалювали свої знання. Лоцманом у «комп'ютерному океані» виступала С. Наугольних, яка, окрім спеціальних знань, володіла ще й педагогічним хистом, терпляче навчала «переляканих» бібліотекарів роботі на ЕОМ та опануванню автоматизованих робочих місць АБІС ІРБІС. Важливо було перебороти психологічний бар'єр, з яким, на щастя, всі працівники бібліотеки впоралися.

Розпочалася робота над формуванням електронного каталогу. Поряд із традиційними фондами створюються електронні ресурси. Бібліотека шукала шляхи прискорення цього процесу та підтримала ініціативу профільних наукових бібліотек щодо корпоративної діяльності з метою прискорення процесів бібліографічної обробки документів, виключення дублювання процесів й отримання реальних переваг кооперативного використання інформаційних ресурсів.

У зв'язку з новими технічними реаліями (насамперед комп'ютеризацією бібліотечних процесів) було розроблено програму автоматизації бібліотеки, концепцію моделі сучасної бібліотеки, визначено шляхи підвищення інформаційного забезпечення користувачів. Вектором розвитку освітянської наукової бібліотеки стає формування потужної Електронної бібліотеки (ЕБ).

Забезпечує процес впровадження комп'ютеризації та створення Електронної бібліотеки відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів.

Колектив відділу формувався поступово. Деякий час у відділі працювали К. Пономарьова та Г. Кузнецова. Пізніше прийшли Л. Музика, В. Гадомський.

Поступово штат відділу розширювався. Його поповнили бібліотекарі О. Кирик, Т. Стороженко, І. Безкоровайна, О. Тукало, а в липні 2010 р. у колектив відділу влився випускник Київського національного університету культури О. Білоус. Технічний супровід процесу автоматизації взяв на себе В. Жукінський, який формував перші ланки комп'ютерної мережі бібліотеки, встановлював програмне забезпечення, відповідав за безпеку інформації.

Беручи до уваги роль і важливість бібліотеки щодо інформаційного забезпечення навчально-виховного та наукового процесів університету, ректор О. Шестопалюк прийняв рішення про створення електронної зали. За його ініціативи вдалося акумулювати 1 млн. 900 тис. грн. та здійснити повну реконструкцію бібліотеки у навчальному корпусі №3, облаштувати дві читальні зали. Унікальною подією 2009 р. в житті університету й бібліотеки було створення

зали електронної інформації на 40 автоматизованих робочих місць із доступом до локальної мережі та всесвітньої мережі Інтернет. Оновлено затишну залу навчально-методичної літератури на 48 посадкових місць. Бібліотека виходить на новий рівень. Працівниками відділу розроблено «Положення про залу електронної інформації (ЗЕІ)», «Правила користування ЗЕІ», «Положення про сайт бібліотеки», «Положення про електронну бібліотеку», «Положення про інституційний репозитарій». Після вивчення досвіду інших бібліотек, серед яких – ВОУНБ ім. К. Тімірязєва, розроблено облікові статистичні форми, зокрема «Електронний щоденник бібліотеки», в який вносяться дані обслуговування в ЗЕІ та інші показники роботи відділу.

Студенти і викладачі отримали нові зали сучасного дизайну, які навіюють спокій і бажання навчатися. Творчо надихають молодь картини на стінах та різнобарв'я кімнатних квітів. Бібліотека стала візиткою університету. Поважні гості навчального закладу неодмінно заходять і до бібліотеки. З дружнім візитом відвідали бібліотеку колеги з ДНПБ ім. В. Сухомлинського, Переяслав-Хмельницького національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди, Чернігівської обласної наукової бібліотеки та педагогічного університету, студенти Тульчинського культосвітнього коледжу та багато інших. Серед гостей книгозбірні – заступник Міністра освіти і науки України Є. Суліма, Митрополит Вінницького і Барського Симеон, керівники міських та обласних органів влади, учасники наукових конференцій, випускники університету та інші. 2012 р. до бібліотеки завітала польська делегація, яка прибула у ВНЗ на запрошення Інституту історії, етнології і права. Викладачі Варшавського університету були приємно вражені побаченням.

Сьогодні навички формування баз даних (БД) електронного каталогу (ЕК) засвоїли майже всі бібліотекарі. Окремі працівники володіють офісними програмами, графічними пакетами, орієнтуються в мережі Інтернет, самостійно виконують довідки на основі БД ЕК та електронну доставку документів. Читачі також володіють ПК і Інтернет-технологіями, переважна більшість уміє самостійно проводити пошуки в БД ЕК. Чергові консультанти зали електронної інформації (ЗЕІ) надають оперативну допомогу з використання інноваційних бібліотечних послуг.

Для якісного оперативного інформаційного забезпечення користувачів бібліотеки розпочато активне формування Електронної бібліотеки зі створення баз даних електронного каталогу (БД ЕК), гіпертекстових (повнотекстових) документів та медіафонду.

На часі активно розпочинається робота зі створення інституційного репозитарію та забезпечення віддаленого доступу до Інтернет-каталогу бібліотеки, зокрема засвоєння пакетів програм Dspace та Koha. Так, уже 2013 р. розпочато автоматизовану видачу документів медіатеки з використанням АРМ «Книговидача». Працівники бібліотеки вивчають питання штрих-кодування фондів та автоматизованої книговидачі.

Для поповнення БД «Повнотекстові видання» працівники бібліотеки здійснюють пошук засобами мережі Інтернет. Велика увага приділяється організації ЕК, із 2009 р. всі нові надходження відображені в ЕК, розпочато ретроконверсію активної частини фонду. Методичною радою бібліотеки прийнято рішення про вибірковість ретровведення залежно від інтенсивності використання літератури у навчальному процесі та науковій діяльності університету.

Важливу увагу бібліотека приділяє організації та зберіганню фонду. 1999 р. розпочався процес виокремлення цінних і рідкісних видань із фондів

структурних підрозділів та передачі у книгосховище. Відібрано цінні, рідкісні, ілюстративні, довідкові видання, одиничні примірники. З'явилася необхідність збереження літератури у фонді книгосховища, якщо ця література надійшла до бібліотеки у кількості 1 – 2 примірники.

Наша бібліотека пишається цінним і рідкісним фондом, який наразі налічує 1425 примірників. Це видання XIX-поч.XX ст.

У фонді сучасної освітянської бібліотеки збереглися цінні документальні джерела, що є історичним, джерелознавчим та культурним надбанням. Серед цінних надбань тих часів є зразки писемності початку XIX та XX ст., рідкісні прижиттєві видання українських, російських письменників, повний комплект (у 2-х примірниках) енциклопедичного словника Ф. Брокгауза та І. Ефрона, «Статут Великого Княжества Литовського» 1811 року видання, «История Украинского народа» О. Єфименко та ін. Особливу увагу викликає книга із цінного та рідкісного фонду бібліотеки – Д. Багалей. «Опыт истории Харьковского университета. Т. 2 (по неизданным материалам)», видана до 100-річного ювілею (17 січня 1905 р.) Імператорського Харківського університету. Книга містить дарчий напис – «...академіку А. Соболевському від автора» (Д. Багалія). Цікавим є автограф Д. Багалія «Его превосходительству Господину товарищу Министра Народного просвещения...».

Значну цінність для бібліотеки педагогічного закладу становлять раритетні видання: В. Стоюнин «Педагогические сочинения», СПб., 1892 р.; Я. Коменский «Избранные педагогические сочинения», 1894 р; М. Монтессори «Дом ребенка. Метод научной педагогики», 1913 р. та інші.

Досліджуючи та опрацьовуючи цей фонд, видно, що за браком спеціалістів не притримувалися єдиних вимог щодо оформлення книг (печатки проставлялися у різних місцях: на титулі, авантитулі, форзаці).

Штampi на книгах цінного та рідкісного фонду бібліотеки свідчать про зміни у назві бібліотеки та про джерела надходження книг до бібліотеки. Так, зі штампів книг дізнаємося, що вони були придбані у Московському книжковому магазині (у Києві), книжковому магазині Е. Лебедева (у Санкт-Петербурзі), Педагогічному книжковому магазині В. Пенкіна (м. Київ, вул. Володимирівська, 53, напроти міського театру) та ін.

Сьогодні триває процес виокремлення в основному фонді цінних видань шляхом його постійного перегляду. У роботі керуємося «Положенням про фонд цінних і рідкісних видань». Задля ефективного збереження таких книг проводилася ретельна робота: атрибуція видання, ідентифікація вихідних даних, дефектів у документах. Кожне видання рідкісного фонду індивідуальне, тому, крім основних елементів бібліографічного опису, наводяться додаткові відомості щодо наявності конволют, маргіналій, автографів, дарчих написів, екслібрисів, печаток, штампів та інших позначок на них. Такий паспорт книги забезпечує збереження кожного документа, полегшує роботу при створенні БД.

Актуальним і болючим залишається питання про зберігання основного фонду бібліотеки. Певні негаразди збереження фонду, пов'язані насамперед із непристосованим приміщенням, недостатньою площею, порушенням санітарно-гігієнічних умов, мали місце у звітному році. Оптимальний режим безпеки фондів можна забезпечити тільки при виконанні таких умов: підтримка нормативів фізичного і санітарно-гігієнічного стану; розширення площ приміщення книгозберігання відповідно до збільшення фондів; облаштування бібліотеки сучасними комплексами технічних засобів безпеки; постійне вдосконалення матеріально-технічної бази бібліотеки для забезпечення нормативних режимів збереження документів, їхньої стабілізації і реставрації; забезпечення процесів

захисту. Все це вимагає постійного фінансування і державної підтримки.

У різні часи забезпечували роботу відділу книгозберігання К. Єрмачкова (спеціаліст з бібліотечною освітою), О. Мільничук (бібліотекар із середньою спеціальною освітою – Тульчинське культосвітнє училище), І. Кравцова (не маючи відповідної освіти, на практиці засвоїла бібліотечні процеси та якісно їх виконувала). Серед завідувачів відділу – Т. Ніколенко, О. Кисельова, Т. Хмельченко, О. Бородавка.

Згадує сьогодинішнє покоління працівників відділу книго зберігання: Г. Вариводу, О. Кирик, Н. Корчун, Т. Кудраш, Н. Рекуляк, В. Іванюк, О. Бойван та інших. Всі вони зробили внесок у роботу бібліотеки. Для кожного з них праця у відділі стала важливим досвідом у подальшому житті. З 2002 р. працює у відділі Алла Іполитівна Дудіна – висококваліфікований спеціаліст, працююча людина, наставник не одного покоління молоді. А. Дудіна заряджає своїм позитивом, оптимізмом та енергією колег, які за це цінують її та поважають, а молоде покоління бере з неї приклад.

Наразі роботу відділу зберігання фондів забезпечують І. Зайченко, А. Дудіна, О. Собчук, Н. Крисько, очолює відділ М. Марченко.

Працівники відділу велику увагу приділяють формуванню та збереженню книжкового фонду. Адже кожне видання книги – це творчий та індивідуальний шедевр людства. На працівників бібліотеки покладена важлива місія: зберегти фонд для прийдешніх поколінь, оскільки це – наша пам'ять, наша історія.

В усі часи гостро стояла перед бібліотекою проблема збереження фонду. Основний фонд зберігався у непристосованому приміщенні. У планах ректорату, які вже втілюються в життя, – створення необхідних умов для збереження фонду. З цією метою належить виділити приміщення та перенести фонд, що забезпечить нормальне збереження надбань відповідно до існуючих стандартів. 2013 р. основний фонд книгозбірні буде розташовано у відремонтованому приміщенні, що забезпечить його зберігання та можливість використання цінних друкованих видань ще багатьма поколіннями освітян.

Складні умови роботи у відділі загартовують її працівників, вимагають взаємопідтримки у виконанні різних процесів, що стосуються як надання інформації, так і виконання функцій зі збереження основного фонду бібліотеки.

З 2011 р. бібліотека підпорядковується першому проректору з науково-педагогічної роботи С. Гусеву – інтелігентній людині, грамотному спеціалісту, науковцю, який переймається всіма бібліотечними питаннями, вникає у проблеми книгозбірні та надає суттєву допомогу в їх вирішенні.

Нині університет переживає період оптимізації. Серед завдань, які держава поставила перед освітянами, важливе місце належить відродженню та розбудові національної освіти як найважливішої ланки виховання освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я [10, с.32].

Вінницький педуніверситет є багатопрофільним вищим навчальним закладом. Підготовка вчительських кадрів здійснюється за денною і заочною формами навчання в інститутах: магістратури, аспірантури та докторантури; математики, фізики і технологічної освіти; філології й журналістики; фізичного виховання і спорту; історії, етнології і права; іноземних мов; педагогіки, психології і мистецтв; на природничо-географічному факультеті.

У бібліотеці здійснюється активне впровадження новацій, що передбачає розширення ресурсної бази як на традиційних, так і електронних носіях, надання нових послуг користувачам. Гармонізація традиційних і новітніх інформаційних ресурсів – не лише нагальна потреба сьогодення, а й надійна перспектива розвитку книгозбірні в майбутньому.

Сьогодні бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – це універсальний інформаційний ресурс, що становить понад 520 тис. одиниць зберігання. До складу фонду входять навчальні, наукові, науково-популярні, художні, довідкові видання українською та іноземними мовами.

Активно формується електронна бібліотека, яка включає електронний каталог, що на кінець 2012 р. нараховує більше 213 тис. записів, у т. ч. доступних користувачеві – близько 200 тис. записів; медіатека – більше 800 одиниць зберігання. БД повнотекстових видань становить близько 4 тис. записів. Із кожним роком збільшується частка документів на електронних носіях, але традиційні паперові видання не втрачають своєї значимості і ролі, наукової, культурної і фінансової цінності.

Бібліотека займається пошуком, аналізом і збереженням електронної продукції, забезпеченням доступу до електронних та паперових документів, орієнтується на актуальні для навчального закладу інформаційні потреби, прагне розширити склад фонду новими видами документів, у т. ч. електронними: від комплектування традиційними паперовими виданнями до створення конволют з актуальної у навчальному процесі тематики. У цьому напрямі зроблено чимало: формуються БД ЕК та впроваджуються нові системи обслуговування користувачів (електронна доставка документів, медіатека, електронна зала, зона Wi-Fi тощо). 2011 р. бібліотека стала членом зведеного Інтернет-каталогу «Бібліотеки України», що дало можливість користуватися електронним каталогом бібліотеки в мережі Інтернет. Наразі використовується також програмне забезпечення Koha.

Бібліотека сприяє збереженню та пропаганді наукового доробку вчених університету. З цією метою створюється інституційний репозитарій, в якому представлено цифрові колекції публікацій наукових працівників.

За останні роки значно зріс авторитет книгозбірні, зміцнилися зв'язки з багатьма громадськими організаціями міста, наукові контакти з провідними бібліотечними установами та іншими закладами. Бібліотека продовжує членство в Українській і регіональній бібліотечних асоціаціях, активно співпрацює з бібліотеками різних відомств, здійснює корпоративну діяльність щодо формування інформаційних ресурсів, бере участь у конкурсах, оголошених бібліотечними асоціаціями. Бібліотека тісно співпрацює з Вінницькою Суспільною службою, з обласними організаціями національних спілок краєзнавців та письменників.

На жаль, у перехідний період суспільного життя та реформування освітньої галузі, загалом університету, бібліотеку, як і інші суспільні інституції, супроводжують серйозні проблеми, що вносить корективи у її діяльність та роботу навчального закладу. Фінансова криза, зміни у вищій школі, скорочення контингенту студентів вплинуло, відповідно, і на зменшення користувача за єдиною реєстраційною картотекою. Це спричинило зменшення виділення коштів на поповнення фондів, призвело до скорочення штату бібліотечних працівників. 2012 р. було скорочено 11 працівників бібліотеки (9,5 ставок).

У зв'язку зі скороченням переглянуто та проведено перерозподіл обов'язків персоналу бібліотеки, відбулася зміна у структурі відділів, мобілізовано сили на виконання основних функцій. Наразі виробнича структура, що забезпечує роботу бібліотеки на виконання поставлених завдань, складається з 6 відділів: інформаційно-бібліографічного, комплектування та наукової обробки документів, зберігання фонду, обслуговування навчально-методичною літературою, обслуговування науковою та художньою літературою,

інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів.

У структурі бібліотеки – 2 абонементи та 5 читальних залів на 441 посадкове місце, у т. ч. зала електронної інформації на 40 АРМ. Парк комп'ютерної техніки становить 52 ПК, 9 одиниць розмножувальної техніки (сканери, принтери).

Загальна площа бібліотеки – 2622 м², робоча частина – 591,8 м², під фонд – 1117,8 м², для користувачів – 912, 4 м². Забезпечують роботу 53 штатні одиниці.

Сучасна бібліотека пропонує максимально можливу інформаційну підтримку, сприяє підвищенню якості й розвитку навчально-виховного та наукового процесів в університеті.

З метою покращення обслуговування забезпечується дворівнева система – універсальне та спеціалізоване обслуговування за видами фонду та категоріями користувачів: абонементи, читальні зали, спеціалізовані читальні зали (психолого-педагогічних наук, музичного мистецтва), зала електронної інформації, кабінети.

Понад 40 тис. користувачів отримують щорічно майже 1 млн. примірників документів на різних носіях інформації. Більше 400 культурно-просвітницьких заходів організовує бібліотека протягом року, активно впроваджуючи інноваційні форми і методи.

Колектив наукової бібліотеки живе роботою, вболіває за неї, горить бажанням зробити освітянську книгозбірню найкращою, найсучаснішою, комфортною для викладачів, студентів, бібліотекарів.

Якісному інформаційному та бібліотечно-бібліографічному обслуговуванню користувачів сприяє творча ділова атмосфера, доброзичливий мікроклімат у колективі, професійна взаємодопомога всіх підрозділів, спільна цікава діяльність, у якій знаходиться можливість для віншування ювілярів, участі у культурно-просвітницьких заходах, відзначення важливих знаменних подій. За високий професіоналізм, сумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків та вагомий внесок у розбудову університетської бібліотеки працівники бібліотеки неодноразово відзначалися ректоратом та бібліотечною спільнотою. За сумлінне виконання посадових обов'язків працівники книгозбірні були нагороджені грошовими преміями, почесними грамотами та подяками. Крім того, імена кращих бібліотекарів заносяться на Дошку пошани педуніверситету. За останні роки такої честі були удостоєні М. Марченко, І. Стопа, Т. Грищук, Л. Волошина, Т. Баланюк, Б. Федорук, В. Іванчук, В. Білоус, С. Наугольних, І. Зайченко та інші.

Стало вже гарною традицією до святкування Всеукраїнського дня бібліотек організовувати краєзнавчі екскурсії-подорожі. Так, колектив бібліотеки відвідав музей П. Чайковського та жіночий монастир у м. Браїлів (Жмеринський р-н), історичну Бушу (Ямпільський р-н), милувався порогами чудової ріки Південний Буг на організованій «бібліогалявині» у с. Сокілець (Немирівський р-н), знайомився з історичними фортецями Меджибожа та Кам'янець-Подільського (Хмельницька обл.).

Серед працівників бібліотеки щоквартально видається й розповсюджувався інформаційний аркуш «БібліоАс». Іміджевим барометром бібліотеки є її зв'язок із ЗМІ. Діяльність університетської бібліотеки постійно відображається на шпальтах університетської газети «Педагог», студентського часопису «Студентська територія», на хвилях студентського радіо «Юнітон».

На вимогу часу постійно вдосконалюється інформаційне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування користувачів, що вимагає від персоналу бібліотеки підвищення професійного рівня. Бібліотека реагує на процес інформатизації, створюючи й удосконалюючи нові види інформаційно-аналітичної продукції,

використовуючи нові форми бібліотечного обслуговування.

У рамках проекту «Організація нових бібліотечних послуг із використанням вільного доступу до Інтернету» за програмою «Бібліоміст» на базі ВОУНБ імені К. Тімірязєва працівники бібліотеки проходять навчання з основ комп'ютерної грамотності, користування Інтернетом, електронною поштою, пошуку інформації у світовій мережі.

*Оновлена читаль-
на зала бібліотеки*

*Електронна
зала*

Вектори розвитку бібліотеки

*Бібліотека – це організм, який буде живим тільки тоді,
коли він змінюється разом із суспільством у цілому
та користувачами зокрема
А. Збитнєвська*

Зберігаючи традиції попередніх поколінь, змінюючи пріоритети бібліотечного-бібліографічного та інформаційного обслуговування, бібліотека педуніверситету виконує свою основну місію: сприяння вищому навчальному закладу у виконанні навчально-виховного процесу та науково-дослідницькій роботі. Модернізація вищої школи вимагає від освітянських бібліотек більш високого рівня забезпечення навчально-виховного та наукового процесів повною, оперативною та якісною інформацією.

Зміни, які характеризують нову парадигму освіти, диктують зростання вимог до інформаційного забезпечення освітніх закладів як важливого інструменту навчальної, наукової та пізнавальної діяльності. Стратегічні пріоритети вищої школи змінюють пріоритети бібліотечно-бібліографічного й інформаційного обслуговування. На виконання стратегічних завдань університету спрямована робота бібліотеки.

Бібліотека вбачає віхи свого подальшого розвитку у гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів, у реалізації нової моделі бібліотеки з використанням інтелектуальних комп'ютерних технологій. Адже вірно обрана методика діяльності дає можливість бібліотеці бути успішною, прогресивною, потрібною читачеві.

Роль книгозбірні сучасного вищого навчального закладу за умов інформаційного суспільства полягає у використанні можливостей нових технологій для переходу від стратегії володіння інформаційними ресурсами до стратегії забезпечення користувачів інтегрованим і синтезованим знанням.

Пріоритетний напрям бібліотеки педуніверситету – створення потужної електронної бібліотеки, співпраця з науковими та освітянськими закладами, постійна робота в інформаційно-пошукових системах.

За підтримки ректорату бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вдосконалюючи свою роботу на базі нових інформаційних технологій, успішно виконує своє головне завдання – інформаційне забезпечення наукової та навчальної діяльності ВНЗ, трансформується в сучасну, комфортну, прогресивну структуру навчального закладу, справжній науково-інформаційний центр.

Комфортність умов роботи користувачів та персоналу – важливий аспект діяльності ректорату, зокрема за каденції ректора О. Шестопалюка. Ректор

розуміє, що без сучасної бібліотеки не можливе існування навчального закладу. Ректорат університету надає відчутну допомогу у вирішенні матеріальних питань, здійсненні бібліотечних планів і задумів. А задумів і планів в очільника ВНЗ та у бібліотекарів багато. Це і ремонт читальних залів та відділів бібліотеки, заміна меблів, штрих-кодування фонду та автоматизована книговидача, оцифровування фонду та багато інших щоденних невирішених питань.

Модернізація вищої школи вимагає від освітянських бібліотек більш високого рівня забезпечення навчально-виховного та наукового процесів повною, оперативною та якісною інформацією.

Змінюється університет та бібліотека, яка є візитною карткою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Тому потрібно йти в ногу з часом, розвиватися професійно, впроваджувати нові ідеї та замисли, відповідати високому призначенню університетської бібліотеки. Працівники бібліотеки беруть активну участь у житті університету, надають потрібну інформацію кожному студенту та науковому працівнику.

Освітянська книгозбірня продовжує свою діяльність за такими важливими напрямками, як наукове комплектування документів, забезпечення збереження фонду, бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування, активно впроваджує інноваційні технології.

Бібліотечні документи – важливий науковий, культурний, освітній та інформаційний фонд бібліотеки. Їх багатством та якістю визначається авторитет університету. Збереження документів, бібліотечного фонду як духовної цінності прийдешніх поколінь є важливим завданням і обов'язком. Створення сприятливих умов для зберігання основного фонду бібліотеки було у стратегічних планах діяльності ректора О. Шестопалюка.

Вагомий подарунок бібліотеці та її користувачам від ректора до 100-річного ювілею – виділення будівлі старої їдальні (пізніше, хімічні лабораторії) та її ремонт за сучасними технологіями для зберігання основного фонду. Приміщення нового фондосховища обладнано системою опалення, потужною вентиляцією, на вікнах передбачено кватирки для провітрювання. Для розміщення фонду придбано понад 300 металевих стелажів. Перевезено близько 200 тис. одиниць зберігання фонду із напівпідвального приміщення корпусу №1 (15 вантажних машин). Злагоджена робота господарської частини, всього колективу бібліотеки, допомога студентів та технічних працівників дозволили здійснити перевезення фонду за 8 робочих днів. 1 липня 2013 р відбулося урочисте відкриття нового фондосховища.

Векторами розвитку університетської бібліотеки є:

- формування потужної електронної бібліотеки із забезпеченням віддаленого доступу до електронного каталогу й електронних джерел;
- розширення спектру вторинної інформації;
- організація репозитарію відкритого доступу (цифрових колекцій статей науковців університету);
- створення реферативної продукції з метою повноцінного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі;
- підвищення статусу університетської бібліотеки – підвищення статусу університету.

За столітній період історії освітянській бібліотеці довелося пережити різні часи: повоєнні роки, період економічної відбудови, промислового злету, політичної та економічної кризи, але вона завжди була важливою складовою навчального закладу, керівництво постійно пам'ятало про бібліотеку, ставило завдання забезпечити навчальний заклад новою літературою та періодичними

виданнями.

Пройшовши славний історичний шлях, бібліотека педуніверситету виконує свою основну місію щодо інформаційного забезпечення навчально-виховного та науково-дослідного процесу університету.

Відзначаючи віковий ювілей, працівники книгозбірні ставлять амбіційні завдання: відповідати вимогам сучасного вищого навчального закладу, постійно підтримувати імідж бібліотеки та бібліотекаря. Колектив університетської бібліотеки повен енергії, творчих планів і задумів.

*В холі бібліотеки
зона WI-FI*

*Користувачі
електронної зали*

Команда небайдужих, або «наші перші скрипки»

*«В центрі уваги хай буде вічний трудівник – Бібліотекар»
І. Дзюба*

Бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського гідно пройдено шлях у сто років. Запорукою виконання книгозбірнею своїх завдань протягом усього періоду існування завжди були її кадри, люди, які залишили слід у віковій історії. Адже не приміщення і навіть не цінні фонди роблять історію бібліотеки, а саме особистості творили і творять її. Були випадкові працівники, які прийшли і пішли непоміченими. Інші ж на довгі роки залишилися у пам'яті колег.

Працею багатьох поколінь бібліотекарів досягнуто значних успіхів в інформаційному забезпеченні фахівців освітянської галузі, впровадженні новітніх технологій. Працівники бібліотеки проводили невтомну й подвижницьку працю, спрямовану на збереження писемної культури народу, відродження духовності, виховання молоді, забезпечення навчально-виховного та наукового процесів навчального закладу.

Протягом усієї історії бібліотеки до храму знань приходили завзяті люди, ентузіасти своєї справи, щоб забезпечити студентів і викладачів літературою, зберегти фонд для наступних поколінь, продовжити славну працю на розвиток освітянської бібліотеки. Багато грамотних, розумних, творчих людей працювало над розбудовою університетської бібліотеки. І кожен з них залишив добрий слід в історії бібліотеки.

Становлення та плідний розвиток книгозбірні впродовж десятиліть відбувався завдяки професіоналізму, відповідальності, а головне – любові до своєї справи працівників бібліотеки багатьох поколінь, що дозволяло справлятися з труднощами у складні часи. Вагомий внесок у розбудову університетської бібліотеки здійснили ветерани бібліотечної справи: З. Шелягова, Г. Янківська, Д. Псенюк, О. Бородавка, Н. Іщук, Н. Кравець, Л. Шаповал, О. Бойван, Н. Радер, Н. Шпильова., Г. Бондар, С. Медведєва, С. Пелимська, В. Жовмір, В. Сіроштан та багато інших.

Найкращі роки свого життя віддано служінню бібліотеці. Хай вибачають ті, кого не згадали, кого, може, недооцінили. Безумовно, глибокої пошани заслуговують люди, які все своє життя пов'язали з книгою та з бібліотекою. Бібліотечне покликання – це коли читачі та книги стають твоїм життям. Шанобливо схиляємося перед людьми, котрі не покладаючи рук працювали в книгозбірні Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, за лицарську відданість покликанню бібліотечної професії.

Олена Василівна Бойван, директор бібліотеки 1982 р. – 2006 рр. (нар. 03.01.1949 р. в с. Гнатків, Томашпільського району Вінницької області у сім'ї селян-колгоспників).

Батько, В. Гринчук, працював у колгоспі на різних посадах: бригадир рільничої та будівельної бригад, тракторист, комірник, заступник директора з господарських справ, мати, Є. Гринчук, після народження сина важко захворіла і за десять років була вже інвалідом II групи. Вона зуміла створити теплу, затишну та доброзичливу атмосферу в сім'ї.

Олена з похвальним листом закінчила 8 класів Гнатківської школи. Навчалася із задоволенням, всі дисципліни давалися однаково легко. Ланкою, що зв'язала в єдине все краще школи і сім'ї, стала бібліотека. У бесідах дівчини із сільською бібліотекаркою Г. Стаховою – чудовою людиною та прекрасним спеціалістом, викристалізувалося розуміння того, що бібліотечна справа може стати її життям.

Середню школу закінчила 1966 р., цього ж року вступила на бібліотечний факультет Харківського державного інституту культури. 3 липня 1970-го розпочала працювати у Вінницькій обласній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва, з якою були пов'язані 9 років роботи.

З 12 квітня 1982 р. О. Бойван приступила до роботи у бібліотеці Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. Островського на посаді завідувача бібліотекою, занурилася у проблеми, турботи та радості колективу. У кожную справу вкладала серце, душу, знання, вміння – тільки так і вміла працювати.

Стиль керівництва директора відзначався суворою дисципліною, вимогливістю до підлеглих. Природа щедро наділила її всіма дарами: вродою, чуйністю, аналітичним розумом, мудрістю, чудовою пам'яттю. Мала особливий дар – концентрувати увагу на завданнях, що потребували негайного виконання, вміла чітко поставити завдання перед колективом та взяти безпосередню участь у його вирішенні.

Олена Василівна як досвідчений фахівець і вмілий наставник виховала не одне покоління бібліотекарів та бібліографів. За 29 років на посаді керівника зроблено багато для розбудови освітянської бібліотеки: формування колективу однодумців, налагодження основних технологічних процесів, створення нових структурних підрозділів та освоєння нових приміщень бібліотеки, впровадження комп'ютеризації у бібліотеці.

Справжнім визнанням заслуг колективу, рівня роботи директора стало віднесення бібліотеки до першої групи з оплати праці керівних працівників і фахівців.

Бібліотека – це не лише робота О. Бойван, а й її розрада, сенс життя. Ця чарівна жінка є уособленням любові й вірності сім'ї, друзям, бібліотечній професії. Виховала двох чудових дітей – Тетяну та Романа, нині ростить п'ятьох онуків.

Можна підвести «проміжний підсумок» великого життєвого шляху Олени Василівни, чверть віку якого припало на бібліотеку педуніверситету, бо й на заслуженому відпочинку вона продовжує працювати на громадських засадах, цікавиться справами колективу, колег, бере активну участь у заходах бібліотеки.

Заступником завідувача (директора) бібліотеки була О. Бородавка (29.04.1934-03.04.2001), яка більше 40 років працювала у бібліотеці та залишила помітний слід в її історії. Ольга Михайлівна народилася у м. Базалія Базалійського району Хмельницької області у сім'ї службовця. 1954 р. після закінчення середньої школи розпочала свою трудову діяльність бібліотекарем педінституту. 1961 р. закінчила Тульчинське культосвітнє училище (бібліотечний факультет), 1962-

1966 рр. навчалася у Харківському інституті культури, де здобула спеціальність бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації.

О. Бородавко пройшла шлях від простого бібліотекаря до заступника директора бібліотеки. Знаючи спеціаліст, професіонал бібліотечної справи, організована, працьовита та дисциплінована, вона вимагала сумлінного виконання посадових обов'язків та дотримання дисципліни від підлеглих.

І хоча доля Ользі Іванівні випала нелегка (виховання сина, родинні проблеми, паралізований чоловік), вона залишилася у нашій пам'яті завжди доглянутою, із гарною зачіскою, на високих підборах (була невисокого зросту). А якою була господинею, які торти пекла, тістечка, які вироби вив'язувала!..

Хочеться відзначити, що у радянські часи, мабуть, всі бібліотекарі були гарними господинями. Знаходили час для своєї родини створити затишок, спекти щось, пригостити колег, поділитися смачним рецептом. І щоб якось прикрасити себе, виглядати модним, бібліотекарі були справжніми рукодільницями: вміли в'язати, шити, вишивати. Великою популярністю серед читачів та особливо у бібліотекарів користувалися журнали «Крест'янка», «Работница», «Радянська жінка», пізніше «Бурда» та ін. Бібліотекарі вміло поєднували читання «для душі» і для роботи, підвищували фаховий рівень, здобували професійну освіту та навчали бібліотечній грамотності читачів.

Подвижницьку працю щодо розбудови освітянської книгозбірні здійснили працівники довідково-бібліографічного відділу. Н. Кравець, Л. Шаповал – ветерани наукової бібліотеки, зробили вагомий внесок у формування довідково-бібліографічного апарату, навчили не одне покоління бібліотечних працівників майстерності бібліографа.

Неля Степанівна Кравець (Неоніла Степанівна Панченко, нар. 30.01.1941 р. в с. Перемишляни Перемишлянського району Львівської області). Пізніше мешкала з родиною у м. Гнівані Вінницької обл.

1958 р. – 1960 рр. здобувала освіту в культосвітньому технікумі у м. Тульчин Вінницької області. Закінчивши навчання, 1960 р. – 1962 рр. працювала завідувачем сільського клубу, 1962 р. – 1965 рр. – керувала сільською бібліотекою в с. Вітава Тиврівського району, 1965 р. – 1967 рр. працювала методистом районної бібліотеки для дорослих у м. Тиврові.

1967 р. Н. Кравець була прийнята на посаду бібліотекаря у Вінницький педагогічний інститут ім. М. Островського. З вересня 1968 р. переведена на посаду старшого бібліотекаря. 1970 р. закінчила заочне відділення Київського державного інституту культури за спеціальністю бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації. З 1978 р. Н. Кравець працювала на посаді завідувача відділу обслуговування, 1983-2005 рр. завідувала довідково-бібліографічним відділом.

Присвятивши себе бібліотечній справі, Неля Степанівна була віддана їй протягом усієї трудової діяльності. Їй притаманні компетентність і професіоналізм, принциповість і наполегливість у роботі, дисциплінованість, акуратність, вимогливість до себе і колег. Н. Кравець була активним наставником молодих колег, генератором інноваційних проєктів та перспективних ідей у бібліографічній справі. Вона – автор-укладач ряду бібліографічних покажчиків. Неля Степанівна брала участь у конференціях, семінарах, нарадах, заходах із підвищення кваліфікації.

Небайдужа, творча людина, артистична від природи, завжди брала активну участь у корпоративних заходах колективу, перевтілювалася у літературних персонажів, гарно співала українські пісні.

За професіоналізм, сумлінне виконання службових обов'язків, дисципліну праці неодноразово нагороджувалась подяками, грамотами та почесними

грамотами обласного управління культури та університету. Нині Н. Кравець – на заслуженому відпочинку.

Лідія Петрівна Шаповал (Л. Волинець, нар. 08.03.1942 р. в с. Іванівка Вінницького району Вінницької області). Любов до книги, до читання визначила майбутню професію: після закінчення школи Лідія Петрівна вирішила стати бібліотекарем. Закінчила бібліотечний відділ Тульчинського культосвітнього технікуму, бібліотечний факультет Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука. 1963-1966 рр. працювала завідувачем сільською бібліотекою с. Заливанщини Калинівського р-ну Вінницької області, 1966-1969 рр. була бібліотекарем бібліотеки Палацу культури Вінницького хімічного комбінату.

Упродовж 1969-2006 рр. працювала у бібліографічному відділі бібліотеки Вінницького педуніверситету, де пройшла шлях від простого до головного бібліографа. Фахівець із великої літери, добра, чуйна до колег, уважна до читачів. За сумлінну працю багаторазово нагороджувалася подяками й грамотами університету. Лідія Петрівна залишила добру пам'ять про свою роботу в бібліотеці, навчила не одне покоління бібліотечній майстерності, виростила доньку Олену, яка теж працює в книгозбірні. Нині Лідія Петрівна на заслуженому відпочинку, має радість – двох онучок.

Наталія Ісаківна Радер (нар. 28 лютого 1944 р. у м. Оренбурзі (Чкалов), де перебували батьки, евакуйовані зі Сталінграда). 1946 р. батька направлено до м. Вінниці для відбудови взуттєвої фабрики, з ним переїхала вся сім'я. 1961 р. вступила до Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. Островського. 1966 р. – випускниця філологічного факультету Вінницького педагогічного інституту, за фахом – учитель російської мови та літератури, англійської мови. Як дружині військового, довелося жити на Уралі, в Сибіру, Азербайджані. Та доля знову привела до Вінниці, а 1975 р. – до бібліотеки ВДПІ імені М. Островського, де займала різні посади: бібліотекаря, старшого бібліотекаря, завідувача відділу, заступника директора). З 1989 р. очолювала відділ обслуговування, організовувала масову роботу. Н. Радер - людина завжди активна й небайдужа до життя бібліотеки, саме таким ставленням до роботи вона завоювала авторитет і повагу серед колег.

Як досвідчений фахівець і вмілий наставник, виховала не одне покоління бібліотекарів, завжди була прикладом для молодих бібліотекарів, виявляючи активну життєву позицію, творчий підхід до справи, людяність, володіла всебічними знаннями, широкою ерудицією, грамотністю.

Н. Радер здійснила вагомий внесок у справу вдосконалення роботи бібліотеки, зокрема культурно-просвітницької діяльності. Наталії Ісаківні притаманне невичерпне джерело енергії, пошук нових креативних форм масової діяльності. Справжній професіонал, ентузіаст своєї справи, вона прагнула донести книгу до читача. Комунікабельна, легка на підйом, Наталя Ісаківна невтомно, наполегливо розвивала й зміцнювала бібліотечну роботу. І хоча за освітою – вчитель-філолог, за покликанням – бібліотекар. За роки роботи в бібліотеці нагороджена почесними грамотами, подяками, нагородами, преміями. Та найбільша її заслуга – це вдячність за невтомну працю від читачів і колег.

Галина Павлівна Бондар (нар. 05.03.1954 р. у Літинському районі) відповідальна, добросовісна працівниця, трудолюбива, дисциплінована, душевна людина. 1973 р. прийшла в бібліотеку ще зовсім юною у відділ комплектування на технічну обробку, та лишилася відданою професії на все життя.

Г. Бондар закінчила Тульчинське культосвітнє училище. Понад 30 років чудовим каліграфічним почерком заповнювала книжкові формуляри, технічно

опрацьовувала кожну книгу, що надходила до фонду книгозбірні, сумлінно виконувала всі покладені обов'язки.

Наталя Мстиславівна Шпильова (нар. 05.12.1950 р.), закінчила Харківський державний інститут культури. Її вихована, грамотна, начитана людина, професіонал бібліотечної справи. Прийшла на посаду бібліографа до університетської бібліотеки 1986 р., маючи досвід роботи в обласних бібліотеках (медичної та «Тімірязевки»).

Згодом була переведена на посаду завідувача відділу комплектування та наукової обробки літератури. Н. Шпильова перейняла досвід Р. Капітанської та очолила важливу ділянку бібліотечного процесу – систематизацію фонду. На цій посаді вона працювала до 2007 р.

Високий професіоналізм і національна самосвідомість, а також відповідальність за доручену справу – невід'ємні складові життя Наталі Мстиславівни. Знаходячись на заслуженому відпочинку, вона й нині не покидає бібліотечну діяльність, бере активну участь у громадських організаціях, є частим відвідувачем заходів Університету культури, ВОУБ імені К. Тімірязєва.

Вагомий внесок у розбудову освітянської книгозбірні, в бібліотечно-бібліографічне забезпечення навчального процесу університету, формування позитивного іміджу бібліотеки та власне бібліотекаря внесла **Світлана Іванівна Пелимська** (нар. 10.10.1952 р.).

Закінчила Київський інститут культури, бібліотечний факультет. Це небайдужа людина, справжній фахівець, бібліотекар із великої букви.

Світлана Іванівна любить свою професію та з повагою до неї ставиться. Колектив бібліотеки поважає її за те, що вона завжди уважна, відкрита. Як старший наставник вчить молодих колег розуміти необхідність бібліотечної роботи, яка вимагає творчого підходу, не допускає шаблону, сірості, байдужості. Переживаючи серцем і душею за улюблену справу, зацікавлена, щоб поряд працювали цікаві, по-справжньому віддані бібліотечній справі люди.

С. Пелимська – творчий дух бібліотеки, вона завжди сучасна, модна, доброзичлива, випромінює енергію, оптимізм, товариськість. За спеціальністю – бібліотекар, в душі – актриса, любить співати, виступати перед аудиторією. Світлана Іванівна ніколи не страждала часто притаманною бібліотекарю соціофобією, тому й працює у відділі обслуговування, любить читачів, із задоволенням організовує та проводить різноманітні масові заходи.

Метром, справжнім майстром у проведенні масових заходів є Б. Федорук, яка передає свій досвід молодим.

Броніслава Іванівна Федорук (нар. 07.01.1958 р.) здобула вищу бібліотечну освіту у Київському інституті культури, працювала систематизатором у ВОУНБ імені К. Тімірязєва. До бібліотеки педінституту прийшла 1993 р., надавши перевагу роботі з читачами. Б. Федорук вважає, що головне завдання бібліотекаря – ріднити людей з книгою, а найефективнішим засобом популяризації літератури серед читачів є масовий захід. Людина широкої душі, вона користується повагою й авторитетом серед колег та читачів. Життєрадісна, енергійна, оптимістична. У загальній читальній залі, де Броніслава Іванівна працює вже 20 років, незважаючи на низьку температуру повітря, завжди панує атмосфера душевного тепла, домашнього затишку, взаємної поваги до читача та бібліотекаря.

Різдвяні посиденьки, Великодні свята, свято весни, осіння щедрість, свята сонячного циклу, вернісаж ілюстративних виставок «Зимові передзвони», «Покровонько, Покровонько, покрий мою головоньку», «Христос Воскрес» – далеко не повний перелік організованих Б. Федорук свят. Велику увагу приділяє народним традиціям. Спільно з працівниками читальної зали налагодила зв'язок

із музейно-просвітницьким центром університету. Відшукує талановиту молодь серед студентства, організовує спільні цікаві заходи. У читальній залі постійно експонуються студентські роботи.

Броніслава Іванівна – багатогранна особистість, справжній професіонал своєї справи. Студенту підібрати матеріал до занять, із читачем обговорити щойно прочитаний твір, порадити щось із новинок поважному професорові, просто поспілкуватися, вислухати... Її професіоналізм і практичний досвід, творчий підхід до справи, любов до читача неодноразово відзначалися подяками та грамотами, занесенням ім'я на Дошку пошани університету.

Важливе значення в діяльності бібліотеки належить довідково-бібліографічному обслуговуванню. Серед професіоналів-бібліографів – Т. Баланюк та В. Герасименко.

Тетяна Михайлівна Баланюк (нар. 8.07 1962 р. у с. Демківка Тростянецького району Вінницької області). 1977 р. відмінно закінчила восьмирічну школу, 1981 р. – з відзнакою Вінницький політехнічний технікум. 1985 р. – 1989 рр. навчалася у Кишинівському державному університеті, після закінчення якого отримала диплом бібліотекаря-бібліографа. Працювала методистом та завідувачем методичного відділу в Республіканській юнацькій бібліотеці м. Кишинєва.

З 1992 р. працює у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету. Завдячуючи професіоналізму, інтелектуальному потенціалу, відданості бібліотечній справі, пройшла шлях від бібліотекаря навчального абонементу та читальної зали періодичних видань до головного бібліографа бібліографічно-інформаційного відділу. Як головний спеціаліст бібліотеки та як член методичної ради складає регламентуючу документацію, перевіряє і запроваджує норми праці, здійснює контроль за веденням довідково-бібліографічного апарату.

У межах виробничої діяльності Тетяна Михайлівна бере участь у формуванні бази даних «Аналітичні описи», корпоративній каталогізації, готує «Бюлетень нових надходжень з педагогіки і психології», є співавтором-укладачем ряду тематичних і бібліографічних покажчиків.

Тетяна Михайлівна користується повагою в колективі, є наставником молодих колег у їх професійному становленні.

За сумлінне ставлення до службових обов'язків, дисципліну праці неодноразово нагороджувалася подяками, грамотами та почесними грамотами університету, Вінницької обласної організації Профспілки працівників освіти і науки України.

Валентина Василівна Герасименко (нар. 17.02.1961 р. в с.мт. Липова Долина Сумської області). 1965 р. з родиною переїхала на постійне місце проживання до Вінниці.

З дитинства батьки виховували любов до книги, тому після навчання в середній школі № 1 дівчина обрала спеціальність бібліотекаря.

Валентина Василівна закінчила Тульчинське культосвітнє училище, потім Київський державний інститут культури ім. О. Корнійчука та отримала спеціальність бібліотекаря-бібліографа і вже 35 років працює на бібліотечній ниві.

Почала свою трудову діяльність у міській бібліотеці ЦБС бібліотекарем відділу обробки і комплектування, працювала у Вінницькій обласній бібліотеці для юнацтва, де пройшла шлях від бібліотекаря до завідувача відділу. З 2001 р. працює в інформаційно-бібліографічному відділі бібліотеки педуніверситету головним бібліографом. Компетентна, комунікабельна, ерудована. За добросовісну працю Валентина Василівна неодноразово була відзначена

подяками та почесними грамотами.

Серед працівників бібліотеки – випускники університету, вчителі, які згодом перекваліфікувалися та обрали своєю професією бібліотечну справу, присвятили своє життя освітянській книгозбірні.

Студенти, випускники багатьох поколінь університету, особливо філологічного факультету (нині Інституту філології й журналістики) здійснили вагомий внесок у розбудову бібліотеки педагогічного університету. Через постійний дефіцит бібліотечних кадрів в усі часи саме філологи завжди були тим потенційним кадровим ресурсом, з якого згодом виходили справжні бібліотекарі-професіонали, які безпосередньо, на практиці здобували бібліотечну кваліфікацію та на високому професійному рівні виконували свої посадові обов'язки. Саме випускники філологічного інституту часто залишалися працювати бібліотекарями у навчальному закладі, педагогічна освіта була прирівняна до відповідного (бібліотечного) напрямку освіти. Випускники Вінницького педагогічного інституту (університету) різних років Н. Радер, М. Оленевич, Н. Гриневська, Н. Поліщук, Т. Грищук, Т. Кудраш, А. Будякіна, Л. Мельнікова, Н. Шилько, Л. Киричок, Т. Чернелівська, В. Беринда, О. П'ятак та багато інших доклали чимало зусиль для розбудови освітянської книгозбірні.

На часі діяльність освітянської книгозбірні забезпечують віддані бібліотеці люди, професіонали своєї справи, серед яких – Л. Воробйова, С. Пелимська, Л. Михальчук, М. Марченко, А. Дудіна, В. Іванчук, В. Руцька, Л. Мельнікова, І. Зарванська, Л. Волошина, Т. Мірохіна, Т. Баланюк, В. Герасименко, Б. Федорук, І. Зайченко, Н. Гриневська та інші.

Сучасний колектив бібліотеки зберігає та примножує традиції, закладені попередниками. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як спадкоємниця традицій багатовікового досвіду об'єднує в собі функції освітнього, науково-дослідного та культурного центру.

Доводиться констатувати, що через кадрову проблему в країні у бібліотеці, на жаль, працюють люди без бібліотечної освіти. Але, завдяки наставництву старших поколінь бібліотекарів, вони на практиці навчилися основам бібліотечної професії, перейняли досвід і знання своїх колег-бібліотекарів та забезпечують важливі ділянки роботи університетської бібліотеки. Яскравий приклад тому – Т. Позднякова, Л. Музика, О. Тукало, І. Кравцова та інші.

Бібліотека – колектив одностайних, відданих бібліотечній справі, у ньому органічно поєднано досвід старшого покоління з ентузіазмом молоді. Сучасне покоління бібліотечних працівників зберігає й примножує традиції освітянської книгозбірні. Серед когорт молодих спеціалістів, на яких бібліотека покладає велику надію у продовженні справи забезпечення освітян якісною інформацією, – І. Стопа, Т. Коношевська, О. П'ятак, Т. Грищук, Т. Кудраш, Н. Волошина, Т. Чернелівська, В. Беринда, Л. Киричок та інші.

Серед бібліотекарів педуніверситету немало креативних самобутніх фахівців, які є ініціаторами численних починань, що примножують добру славу освітянської бібліотеки. Це чудові спеціалісти, які зберігають, формують і пропагують серед читачів книжкові багатства, люблять студентів і виконують свою скромну роботу. У тому, якою є сьогодні університетська бібліотека, звичайно, заслуга бібліотекарів усіх поколінь.

Бібліотекарі – талановиті люди. Вони – умілі виконавці професійних обов'язків, майстрині з «золотими руками». Вони представляють свої творчі роботи на бібліотечних та загальноуніверситетських заходах. Так, до 90-річчя бібліотеки на виставці «Таїна жіночого таланту» у розділі «Золоті руки

нашого відділу» вперше були представлені творчі роботи працівників відділу обслуговування навчально-методичною літературою В. Єрмакової (вироби із бісеру) та Л. Мельнікової (вишивка).

Працівники бібліотеки традиційно беруть активну участь у Днях народознавства, на яких презентують свої вироби. В. Єрмакова проводить для студентів майстер-класи з бісероплетіння. З мистецтвом декупажу ознайомила колектив бібліотеки та провела майстер-клас О. Тукало. Серед виробів майстринь бібліотеки, презентованих на заходах, – вишивки О. Тукало, Л. Мельнікової, Н. Доніної.

Є серед наших бібліотекарів, здавалося б, такої не спортивної професії, свої спортсмени. Так, С. Ревган – кандидат у майстри спорту з настільного тенісу, учасниця республіканських, обласних змагань, неодноразово захищала честь бібліотеки та університету на різних змаганнях, спартакіадах, організованих Федерацією профспілок Вінницької області, де виборювала призові місця.

Всю свою енергію й душу віддають улюбленій роботі кращі її працівники, які організовують персонал на виконання основної місії бібліотеки вищого навчального закладу. Вони – наші «перші скрипки».

Білоус Валентина Степанівна, директор бібліотеки, (нар. 20.09.1960 р. у м. Сарни Рівненської обл.).

В дитинстві мріяла бути лікарем, учителем. Після закінчення середньої школи у пошуках покликання неодноразово змінювала професії, поки не знайшла ту єдину, якій залишається відданою понад чверть віку. Працювала у дитячому садочку (санітаркою), у середній школі (піонервожатою), у лісовому господарстві (сувенірником). Однак її доля – саме бібліотека. Здобула вищу спеціальну освіту у Рівненському державному інституті культури (1979-1983 рр.). Після закінчення навчання за спеціальністю бібліотекознавство та бібліографія за направленням як молодий спеціаліст працювала у Вінницькій обласній юнацькій бібліотеці (1983-1986 рр.) на посаді старшого бібліотекаря відділу обслуговування, пізніше – в. о. завідувача відділу обслуговування до 1986 р. Саме молодечий запал, активність, бажання освоєння та впровадження нового – характерні риси характеру Валентини Степанівни.

1987 р працювала у бібліотеці Волинського національного педагогічного університету імені Л. Українки (м. Луцьк).

Робота у кожній із бібліотек була своєрідною цеглинкою у набутті бібліотечного професіоналізму, багаторічного досвіду.

З 13.05.1987 р працює у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. За період роботи у книгозбірні ВНЗ опанувала практично всі бібліотечні процеси: обслуговування читачів, забезпечення їхніх інформаційних потреб, організацію довідково-бібліотечного апарату, комплектування фонду. Займала посади провідного бібліотекаря відділу обслуговування науковою та художньою літературою, бібліографа I категорії відділу бібліографії, головного бібліотекаря відділу комплектування, заступника директора бібліотеки. Віддала бібліотеці понад 25 років, створюючи імідж наукової, високопрофесійної книгозбірні і в той же час доступної, толерантної, зрозумілої користувачу.

З 29.05.2006 р. й дотепер – директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Керувати колективом – робота наскільки цікава, настільки й складна. У кожного свій характер і відповідальна ділянка роботи. У спадок від попередниці, О. Бойван Валентині Степанівні дістався вміло сформований колектив високопрофесійних кадрів, які працюють у бібліотеці не один десяток років.

Для нинішнього директора колектив – не абстрактне поняття, у ньому вона знає кожну людину з її заслугами й недоліками. Проблеми намагається вирішити позитивно, кожному йде назустріч, розуміючи, що на роботу люди йдуть із радістю, як у рідний дім. У стилі керівництва прагне суміщати науковий підхід до бібліотечної справи, чуйне ставлення до людей та принципову вимогливість до виконання посадових обов'язків, чітке дотримання бібліотечних технологій і трудової дисципліни. Ставлення у колективі з колегами, підлеглими, керівниками – рівне, професійне, толерантне. Їй притаманний виважений та системний підхід до вирішення складних питань функціонування бібліотеки, вміння передбачати тенденції та перспективи розвитку книгозбірні. Валентина Степанівна послідовно відстоює інтереси бібліотеки перед ректоратом університету.

Зайнявши відповідальну посаду директора бібліотеки, розуміла, що в інформаційну добу загальної комп'ютеризації та Інтернету бібліотеці необхідна потужна Електронна база. Виступила ініціатором у налагодженні кооперативних зв'язків між науковими та освітянськими бібліотеками з питань каталогізації, проведення активної діяльності бібліотеки на засадах корпоративної співпраці з науковими та освітянськими бібліотеками. Є ідейним натхненником багатьох проектів: створення книжкового клубу, вступу колективу бібліотеки до Української бібліотечної асоціації (УБА), Асоціації бібліотек Вінниччини (АБВ).

В. Білоус – автор більше 30 публікацій у періодичних виданнях, збірниках науково-практичних конференцій. У статтях порушує питання гармонізації традиційного й інноваційного у роботі університетської бібліотеки, корпоративної діяльності книгозбірень у формуванні інформаційного простору, створення позитивного іміджу бібліотеки, бібліотекаря тощо. Велику увагу приділяє краєзнавчій діяльності бібліотеки як складовій бібліотечного краєзнавства, досліджує історію бібліотеки педуніверситету.

В. Білоус досконало володіє технологічними процесами діяльності педагогічної бібліотеки. Кваліфікований спеціаліст, керівник розробки ряду технологічних процесів із проблем бібліотечної справи, регламентуючої документації. Вона – активна учасниця всеукраїнських, міжнародних семінарів, конференцій, інтернет-конференцій, форумів, на яких виступає з різних питань бібліотечно-бібліографічної та інформаційної діяльності бібліотек та бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Переймає та впроваджує в роботу університетської бібліотеки все те краще, що з'являється в бібліотеках ВНЗ України, із задоволенням ділиться власним досвідом із колегами. Проводить для слухачів Вінницького факультету НАКККиМ та студентів педуніверситету заняття з основ бібліотечно-інформаційної грамотності.

Вивчає питання гармонізації традиційних та електронних ресурсів, позиціонує бібліотеку педуніверситету. Вболіваючи за престиж бібліотеки та створення належного іміджу, приділяє значну увагу впровадженню новацій та сучасних інформаційних технологій.

За професіоналізм, сумлінне виконання посадових обов'язків ім'я В. Білоус двічі було занесене на Дошку пошани університету. Неодноразово відзначалася грамотами, подяками, почесними грамотами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінницького управління освіти і науки обласної державної адміністрації, Української бібліотечної асоціації.

Любов Миколаївна Воробйова, заступник директора бібліотеки, (нар. 24.06. 1965 р. у с. Слобідка Талалаївського р-ну Чернігівської обл.).

У дитинстві дуже любила читати, часто відвідувала сільську та шкільну

бібліотеки. Бібліотекарем у шкільній бібліотеці працювала інтелігентна, приємна жінка, професіонал своєї справи, спілкування з котрою та любов до книги і стало приводом для обрання професії бібліотекаря.

Одразу після закінчення школи вступила до Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука на бібліотечний факультет, який закінчила 1986 р. та отримала диплом бібліотекаря-бібліографа. За направленням приїхала на роботу до м. Вінниці. Розпочала свою трудову діяльність завідувачем бібліотеки Вінницької швейної фабрики ім. В. Володарського. Активна та енергійна, 1989 р. була обрана секретарем комсомольської організації фабрики.

Л. Воробйова з 2007 р. працює у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: спочатку провідним бібліографом інформаційно-бібліографічного відділу, а з вересня 2009 р. – на посаді заступника директора бібліотеки. За період роботи зарекомендувала себе як відповідальний, добросовісний, компетентний працівник. Вона – неабиякий організатор і талановитий менеджер. Любов Миколаївна – позитивна, доброзичлива, акуратна в роботі, працездатна, вміє навчатися й навчати колектив.

Здійснює моніторинг основних бібліотечних процесів на основі аналізу звітів та планових показників. Є членом ради з виховної роботи університету. Л. Воробйова організовує колектив та проводить у бібліотеці заняття з підвищення кваліфікації.

Енергійна, чуйна, комунікабельна, ерудована, вона користується повагою серед колег. Будучи за своєю суттю людиною м'якою та інтелігентною, у принципових питаннях проявляє твердість і наполегливість.

За добросовісну працю, сумлінне ставлення до службових обов'язків була відзначена подякою, грамотою та почесною грамотою університету.

Любов Миколаївна – гарна статна жінка. Має люблячого чоловіка, доля з яким випадково звела у потязі (вона – пасажирка, а він – провідник). За красунею Любою переїхав з далекого Владивостоку до Вінниці. Разом виховують Богом дану дитину – дівчинку Богдану.

Тетяна Володимирівна Мірохіна, завідувач інформаційно-бібліографічного відділу (нар. 10.05.1959 р. у м. Вінниця). Закінчила середню школу № 32. 1977 р. вступила на бібліотечний факультет Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука, 1981 р. успішно його закінчила і ось уже 32-й рік працює бібліотекарем. Свою професійну діяльність розпочинала у Державній республіканській науково-технічній бібліотеці м. Києва, де працювала впродовж 1981 – 1984 рр. У кінці 1984 р. повернулася до Вінниці, завідувала технічною бібліотекою ПО «Аерогеоприлад».

З 1992 р. працює у бібліотеці педагогічного університету: спочатку бібліотекарем відділу комплектування та наукової обробки літератури, потім у бібліографічно-інформаційному відділі, де з 2005 р. займає посаду завідувача.

За добросовісну працю Тетяна Володимирівна багаторазово нагороджувалася подяками і почесними грамотами університету, управління культури Вінницької обласної державної адміністрації.

Любить роботу, колектив і користується повагою співробітників.

Марія Вікторівна Марченко, завідувач відділу зберігання фонду (нар. 15.03.1955 р. в с. Мазники Деражнянського району Хмельницької обл.).

1976 р. закінчила бібліотечний факультет Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука. За направленням приїхала у м. Вінницю, працювала у ВОУНБ ім. К. Тімірязєва у відділі книгозберігання (бібліотекарем, старшим бібліотекарем, завідувачем відділу). Пізніше була завідувачем бібліотеки у

Замостянському райкомі партії, а після реорганізації райкому перейшла на роботу до бібліотеки Вінницького кооперативного технікуму. З 1997 р. працює в бібліотеці педуніверситету, з 1998 р. – завідувач відділу книгозберігання.

До покладених обов'язків ставиться сумлінно, організовує працівників відділу на роботу із формування та збереження фонду. М. Марченко – справжня «берегиня фонду», для якої фонди, як дорогі реліквії. Координує роботу з переобліку фонду і разом з тим популяризує фонд книгозбірні. На вимогу часу засвоїла інноваційні технології (ретроконверсія фонду, створення регламентуючих документів, актів на списання у електронному вигляді), активно впроваджує їх у роботу відділу.

За добросовісну працю, сумлінне ставлення до посадових обов'язків ім'я М. Марченко було занесене на Дошку пошани педуніверситету. Неодноразово відзначена почесними грамотами університету, бібліотечною асоціацією.

Валентина Олексіївна Іванчук, завідувач відділу обслуговування науковою та художньою літературою (нар. 03.05.1959 р. в с. Комсомольське Козятинського району Вінницької обл.).

1976 р. закінчила Комсомольську середню школу і вступила до Київського інституту культури ім. О. Корнійчука на спеціальність «бібліотекар-бібліограф».

За направленням як молодий спеціаліст приїхала у м. Вінницю. Впродовж 1980-1987 рр. працювала у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва у науково-методичному відділі на посадах методиста, старшого методиста, головного бібліотекаря. 1987 р. перейшла працювати у бібліотеку Вінницького педінституту на посаду завідувача відділом обслуговування. 1993 р., коли були створені два відділи обслуговування, один із яких – відділ обслуговування науковою та художньою літературою – очолила В. Іванчук (тоді ще Козак).

На часі у структуру відділу входить абонемент наукової та художньої літератури, загальна читальна зала, читальна зала періодичних видань та психолого-педагогічних наук. Наскільки цікава робота у відділі, настільки й складна. Вміння організувати людей, знайти до кожного працівника індивідуальний підхід, бути вимогливою, адесь і назвати ласкаво «кошечка» – це все забезпечує роботу відділу, яким керує В. Іванчук. Враховуючи розміщення структурних підрозділів відділу, непрості умови праці, недостатність наукових видань, працівники відділу разом із завідувачем забезпечують якісне інформаційно-бібліотечне обслуговування читачів.

Сумлінно виконує покладені на неї обов'язки, вражає колег зарядом енергії, знаходить сили вникати в усі процеси бібліотеки й університету, організовує культурно-просвітницьку діяльність серед студентської молоді. Традиційно на початку навчального року бере участь у фронтальній видачі комплектів навчальної літератури та проводить для студентів першокурсників екскурсії-подорожі бібліотекою.

Неодноразово виступала на семінарах, науково-методичних конференціях методичного об'єднання бібліотек ВНЗ м. Вінниці. Валентина Олексіївна здійснює методичну роботу відділу, навчає молодих працівників бібліотечній технології, ділиться з колегами власним досвідом роботи. Підготувала брошуру «Краєзнавча робота у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського». За багаторічну сумлінну працю має подяки та нагороди, її ім'я занесене на Дошку пошани педуніверситету.

Валентина Євгеніївна Руцька, завідувач відділу обслуговування навчально-методичною літературою (нар. 03.08.1959 р. у м. Рига, Латвія).

Здобула вищу освіту, закінчила Латвійський державний університет імені

Петра Стучки, історико-філософський факультет, спеціальність – історик, викладач історії та суспільствознавства. Загальний стаж роботи – 34 р., бібліотечний стаж – 30 років, 9 із яких працювала у профспілкових бібліотеках, останні роки – у бібліотеках вищих навчальних закладів. Упродовж 1990 – 2000 рр. – завідувач сектором у науковій бібліотеці Прикарпатського національного педагогічного університету імені Василя Стефаника, з 2000 р. і дотепер працює в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. З 01.08.2001 р. – завідувач відділу обслуговування навчально-методичною літературою.

В. Руцька – інтелігентна людина, грамотна, з широким світоглядом. За час роботи зарекомендувала себе як кваліфікований спеціаліст, до своєї роботи ставиться сумлінно, відповідально. Як керівник відділу вимоглива у роботі до себе та підлеглих. Сумлінно, обґрунтовано, з детальною обробкою та якістю виконує всі поставлені адміністрацією бібліотеки завдання.

Готова взяти на себе відповідальність, не схильна перекладати її на інших. Дослухається до думки колег. До користувачів бібліотеки завжди доброзичлива, вміє попередити, а в разі виникнення, розв'язати конфліктну ситуацію. Дорожить честю й гідністю свого робочого колективу, а колеги це цінують та з великою повагою ставляться до свого керівника.

Валентина Євгеніївна намагається завжди бути демократичною у стосунках, є зразком чемності, високої порядності, інтелігентності, чуйності, людяності. У її стосунках із читачами панує атмосфера вимогливості, відповідальності та поваги. Колектив пишається, що у його складі така чудова, шляхетна людина.

Ірина Олександрівна Стопа, завідувач відділу комплектування та наукової обробки документів (нар. 28.11.1974 р. у селищі Прогрес на Чернігівщині у родині службовців).

Змалку улюбленим заняттям було читання, не розлучається з книгою і сьогодні. 1992 р. з золотою медаллю закінчила середню школу та вступила до Харківського державного інституту культури. 1996 р після завершення навчання в інституті за спеціальністю «бібліотекознавство і бібліографія» та з кваліфікацією «бібліотекар-бібліограф» працювала на різних посадах, постійно зростаючи як фахівець.

Свою трудову діяльність у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського розпочала 2001 р. на посаді бібліотекаря відділу обслуговування навчальною літературою.

3 травня 2002 р. працює у відділі комплектування та наукової обробки документів редактором I категорії. Протягом двох років опановувала традиційні бібліотечні технології, та час змінив вимоги до бібліотекаря. Саме у цей період бібліотека здійснювала перші кроки на шляху до автоматизації. За два роки І. Стопа як користувач освоїла комп'ютер, техніку ведення електронного каталогу, складання електронного бібліографічного запису. Вона була серед тих, хто створював перші бібліографічні записи до електронного каталогу бібліотеки. У квітні 2004 р. призначена на посаду провідного бібліотекаря з обов'язками комплектатора, а 2006 р. – на посаду головного бібліотекаря.

З листопада 2007 р. Ірина Олександрівна працює завідувачем відділу комплектування та наукової обробки документів, відповідає за впровадження інноваційних технологій в області комплектування та наукової обробки документів. Виконуючи обов'язки комплектатора, здійснює науково обґрунтоване, повне й оперативне комплектування фонду бібліотеки документами всіх типів і видів, координує роботу з інститутами, кафедрами, книготорговельними організаціями, веде діяльність з іншими бібліотеками щодо

книгообміну, опрацьовує нові надходження, вивчає стан книгозабезпечення літературою відповідно до навчальних планів та програми університету. Завдяки відповідальності цієї жінки така робота проводиться професійно, організовано. Завідувач відділу бере активну участь у роботі з нормативними та фінансовими документами. Ірина Олександрівна надає методичну і практичну допомогу, консультує працівників підрозділів бібліотеки з питань організації фондів і каталогів.

Продовжуючи наполегливо підвищувати фаховий рівень, І. Стопа спільно з колегами з інших відділів 2011 р. брала участь у тренінгу «Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці» за програмою «Бібліоміст». У травні 2012 р. підвищувала кваліфікацію на Вінницькому факультеті Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, успішно здала залік та отримала свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Поєднуючи традиційні й інноваційні форми роботи, завідувач відділу разом із колегами залучається до виконання основної місії бібліотек – удосконалення і покращення обслуговування користувачів, зокрема задоволення інформаційних потреб читачів, розширення їх доступу до інформаційних ресурсів. Її стихія – вогонь, знаходиться у постійному пошуку, вивчає нові процеси та впроваджує у бібліотеці. Розумна, чесна, інтелігентна людина, гарна господиня, разом із чоловіком виховують доньку Вікторію.

Світлана Глібівна Наугольних, завідувач відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів, (нар. 27.10.1959 р. у м. Сквирі Київської області).

1977 р. закінчила з золотою медаллю Сквирську середню політехнічну школу № 1. 1978 р. працювала кресляркою та секретарем на Київському експериментальному заводі. Цього ж року вступила до Київського державного університету імені Т. Шевченка. 1983 р. закінчила механіко-математичний факультет університету. Захистила диплом зі спеціальностей «математик» та «викладач (математики)». Як молодий спеціаліст отримала направлення на виробниче об'єднання «Жовтень» м. Вінниці у відділ автоматизованих систем управління виробництвом на посаду інженера-програміста, де працювала до 1996 р.

У бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського з 2004 р. Спочатку працювала на посаді інженера-програміста І-ї категорії, а з 2005 р. – завідувачем відділу комп'ютеризації та експлуатаційно-технічного забезпечення бібліотечних процесів (із 2013 р. – відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотечних процесів).

Саме з ім'ям С. Наугольних пов'язані кардинальні зміни у житті університетської бібліотеки. З притаманною їй скрупульозністю та наполегливістю були вивчені та розроблені інструктивні методики впровадження у діяльність бібліотеки університету програмних модулів АБІС ІРБІС. С. Наугольних виступила справжнім лоцманом у морі комп'ютеризації та впровадженні інноваційних технологій у бібліотечні процеси, навчила бібліотекарів працювати в автоматизованій бібліотечній системі, формувати бази даних електронного каталогу, налагоджувати систему інформаційного обслуговування користувачів в електронній залі. Засвоїла основи Інтернет-технологій та Web-дизайну. Розробила структуру, дизайн та програмний код сайту бібліотеки, який постійно поновлюється та вдосконалюється. Веде блог та гостьову книгу бібліотеки.

Завідувач відділу бере активну участь у розробці проектів із формування потужної електронної бібліотеки, впровадження Інституційного депозитарію, організовує працівників відділу та бібліотеки на виконання основного завдання сучасної університетської бібліотеки – інформаційного забезпечення навчального та наукового процесів університету. Разом з адміністрацією бібліотеки розробляє документацію відділу, інструктивні та методичні матеріали з усіх процесів запровадження нових інформаційних технологій у діяльність бібліотеки.

Бере активну участь в культурно-просвітницькій та методичній діяльності книгозбірні.

Світлана Глібівна – духовна людина, кваліфікований, ініціативний, освічений спеціаліст, вирізняється ерудованістю та великою працездатністю, є активним читачем художнього фонду бібліотеки.

Майбутнє університетської бібліотеки вбачає у гармонійному поєднанні традицій та інновацій – книг і сучасних телекомунікаційних систем інформації. У щорічних створених тематичних добірках до Всеукраїнського дня бібліотек, «Найвідоміші бібліотеки світу», «Книга – любов моя», «Святковий калейдоскоп», які виставляються на сайті бібліотеки, пропагує саме цю ідею. Так, у добірку 2012 р. увійшли постери, що висвітлюють роль книг, читання та бібліотеки у житті людства, зокрема студентської молоді.

Час випробовує нас на професійну придатність. Бібліотечному ремеслу навчалось протягом життя не одне покоління працівників бібліотеки і на практиці переконалися, що коли повністю опануєш бібліотечну справу, вона з ремесла стає мистецтвом.

А чи є критерії, за якими оцінюється робота бібліотекаря? Професіоналізм? Ерудованість? Інтелігентність? Уміння працювати з інформацією? Чи все це разом, помножене на душевну щедрість, толерантність, дієве прагнення бути відданим раз і назавжди обраній справі? Якби не було, але все це у повній мірі притаманне колективу бібліотеки педуніверситету.

Про освітянську бібліотеку в публікаціях

1. Бібліотека // Вінницький державний педагогічний інститут : історичний нарис 1912-1997 / З. М. Грузман, А. М. Подолинний, М. Ф. Присяжнюк, Б. В. Хоменко. – Вінниця, 1997. – С. 36-39.
2. Хіхляч Б. Бібліотека Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1913-1998 рр.) / Б. Хіхляч // Тези доповідей і повідомлення дев'ятнадцятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції. – Вінниця, 1999. – С. 71-74.
3. П'ятак О. Бібліотека була і буде священним храмом премудрих знань / О. П'ятак // Педагог. – 2001. – Жовтень (№ 2). – С. 2.
4. Бібліотека // 90 років Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського / А. М. Подолинний, Б. В. Хоменко ; відп. за вип. Н. М. Шунда. – Вінниця : ВДПУ, 2002. – С. 52-56.
5. Бойван О. Джерело мудрості і знань : [бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського] / О. Бойван // Освіта. – 2002. – 16-23 жовтня (№ 49). – С. 2.
6. Бойван О. Книга – джерело мудрості та знань / О. Бойван // Педагог. – 2003. – Жовтень (№ 10). – С. 3.
7. Кравець Н. Знайомство зблизька: довідково-бібліографічний відділ / Н. Кравець // Педагог. – 2003. – Листопад (№ 12). – С. 4.
8. Шпильова Н. Знайомство зблизька : відділ комплектування та наукової обробки літератури / Н. Шпильова // Педагог. – 2003. – грудень (№ 13). – С. 4.
9. Білоус В. С. Виховання молоді : [конференція методичного об'єднання бібліотек ВНЗ на базі ВДПУ] / В. С. Білоус // Педагог. – 2004. – Травень (№ 7). – С. 3.
10. Іванчук В. Знайомство зблизька: відділ наукової та художньої літератури / В. Іванчук // Педагог. – 2004. – Березень (№ 3). – С. 4.
11. Марченко М. Знайомство зблизька: відділ книгосховища / М. Марченко // Педагог. – 2004. – Квітень (№ 5). – С. 4.
12. Руцька В. Знайомство зблизька: відділ обслуговування навчально-методичної літератури / В. Руцька // Педагог. – 2004. – Січень (№ 1). – С. 3.
13. Білоус В. С. На шляху до електронної бібліотеки / В. С. Білоус // Педагог. – 2005. – Жовтень (№ 2). – С. 3.
14. Білоус В. С. Берегині книжкової скарбниці / В. Білоус // Педагог. – 2006. – Вересень (№ 1). – С. 3.
15. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського: стратегія розвитку / В. Білоус // Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України ; ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова та ін. – К., 2006. – С. 251-257.
16. Білоус В. С. Корпоративні бібліотечно-інформаційні системи в діяльності

бібліотек вищих навчальних закладів / В. С. Білоус, С. Г. Наугольних // Концепція розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23-25 травня 2006 р. – К., 2006. – С. 120-121.

17. Гаврилюк Л. Бібліотечні новини: на базі бібліотеки ВДПУ пройшов семінар «Удосконалення культури бібліотекаря, обслуговування користувачів і культури читання у бібліотеці» / Л. Гаврилюк // Педагог. – 2006. – Листопад (№ 3). – С. 3.

18. Коломієць А. М. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкове навчання» / А. М. Коломієць, І. М. Лапшина, В. С. Білоус. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – 88 с.

19. Білоус В. С. Діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: традиції, інновації, стратегія розвитку / В. С. Білоус // Бібліотека в контексті світової культури, науки, інформації : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. / Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2007. – С. 146-150. – Бібліогр. : с. 150.

20. Гаврилюк Л. У рамках програми «INTEL – навчання для майбутнього» / Л. Гаврилюк // Педагог. – 2007. – Березень (№ 7). – С. 2.

21. Швець А. Якби книги могли говорити... / Алінка Швець // Студентська територія. – 2007. – № 6(8). – С. 4.

22. Білоус В. С. Бібліотеці університету бути гарною, комфортною, сучасною / В. С. Білоус // Педагог. – 2008. – Грудень (№ 4). – С. 1.

23. Білоус В. С. Одна з найстаріших бібліотек міста над Бугом святкує своє 95-річчя / В. Білоус // Педагог. – 2008. – Вересень (№ 1). – С. 2.

24. Білоус В. С. Традиційні та інноваційні форми роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в науково-освітньому процесі університету / В. С. Білоус // Наукові праці державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – К., 2008. – Вип. 1. – С. 349-357.

25. Краєзнавча робота в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : досвід роботи / уклад. В. О. Іванчук ; відповід. за випуск В. С. Білоус. – Вінниця: ВДПУ ім. М. М. Коцюбинського, 2008. – 8 с.

26. Білоус В. С. Інформаційна культура та культура читання як складова професіоналізму сучасного бібліотекаря / В. С. Білоус // Діяльність бібліотек вищих навчальних закладів у світі модернізації вищої освіти : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Севастополь, 19-21 травня 2009 р. – Севастополь, 2009. – С. 162-168. – Бібліогр. : с. 167-168.

27. Білоус В. С. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу та науково-дослідної роботи бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів : матер. V наук.-практ. конф. / М-во освіти і науки України, Донецький Нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Наук. б-ка ; редкол.: А. А. Садеков та ін. – Донецьк, 2009. – С. 29-33. – Бібліогр. : с. 33.

28. Білоус В. С. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя / В. С. Білоус // Бібліотеки ВНЗ та основні напрямки їх роботи в системі підвищення якості освіти : матер. регіональної наук.-практ. конф., м. Луганськ, 12-13 березня 2009 р. / редкол.: Ж. В. Марфіна, Л. О. Масюрова, В. В. Залінова. – Луганськ, 2009. – С. 71-79.

29. Гаврилюк Л. 30 квітня 2009 р. відбулася презентація оновлених

бібліотечних приміщень університету / Л. Гаврилюк // Педагог. – 2009. – Травень. (№ 9). – С. 1.

30. Ксенчина Н. Оазиси наукової краси відкрили у педагогічному університеті: [про оновлені сучасні читальні зали університету] / Н. Ксенчина // Молодіжна газета Вінниччини.. – 2009. – Січень (№ 2). – С. 7.

31. Шевченко Ю. Фінальні акорди... ремонту / Юлія Шевченко // Студентська територія. – 2009. – № 3(23). – С. 2.

32. Білоус В. С. Впровадження сучасних інформаційних технологій в роботу бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, Наукова б-ка ; редкол.: О. М. Завальнюк та ін. – Кам'янець-Подільський, 2010. – С. 306-311. – Бібліогр.: с. 311.

33. Білоус В. С. Електронна бібліотека вищого навчального закладу як середовище швидкого доступу до інформації / В. С. Білоус // Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ : зб. матер. Республіканської наук.-практ. Інтернет-конф., м. Вінниця, 12-18 квітня 2010 р. – К. : Кондор, 2010. – С. 29-39. – Бібліогр.: с. 39.

34. Білоус В. С. Починаю я свій день зі сторінок газети «День» : [виступ на книжковій конференції «Формування історичної пам'яті молоді», м. Вінниця, ВОУНБ ім. К. Тімірязєва, 2.02.2010 р.] / В. С. Білоус // Педагог. – 2010. – Лютий (№ 5). – С. 2.

35. Білоус В. С. Студентська бібліотека / В. С. Білоус // Подільський книжник : альманах / уклад. Т. Р. Соломонова ; ред.: М. Г. Спиця, О. І. Кізян. – Вінниця, 2010. – Вип. 2. – С. 9-16.

36. Білоус В. С. Формування та використання електронних ресурсів у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 2: Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку / НАПН України, Держ. наук.-пед. бібліотека ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: Л. А. Дубровіна, В. А. Вергунов, Т. І. Ківтар та ін. – К., 2010. – С. 210-215. – Бібліогр.: с. 215.

37. Зайченко І. Частина душі зосталась у Буші / І. Зайченко // Педагог. – 2010. – Жовтень (№ 2). – С. 4.

38. Руцька, В. Надійний супутник студента – книга / В. Руцька // Педагог. – 2010. – Вересень (№ 1). – С. 3.

39. Білоус В. С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як осередок інформаційного забезпечення освітян / В. Білоус // Освіта на Поділлі: матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовтня 2011 р. (До 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського). – Вінниця, 2011. – С. 84-88.

40. Білоус В. С. Електронні ресурси – вагома складова документно-інформаційного ресурсу бібліотеки ВНЗ / Валентина Білоус // Електронні ресурси та технології: створення, використання, доступ : збірник матеріалів Міжнародної Інтернет-конференції, м. Вінниця, 10-17 травня 2011 р. – К. : Кондор, 2011. – С. 26-31.

41. Білоус В. С. Краєзнавча діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. Білоус // Літературне краєзнавство Поділля в системі сучасної освіти: стан, проблеми, перспективи : зб.

наук. пр. – Вінниця, 2011. – С. 53-57.

42. Білоус В. С. Потужна електронна бібліотека – стратегія розвитку бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матер. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 12-13 березня 2009 р. / редкол.: Ж. В. Марфіна, О. В. Бикова, К. О. Шарамет. – Луганськ, 2011. – С. 327-339. – Бібліогр.: с. 338-339.

43. Білоус В. С. Традиційні та інноваційні форми краєзнавчої роботи у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. С. Білоус // Краєзнавство: історичний досвід та перспективи розвитку : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції 13-15 жовт. 2010 р., Вінниця. – Вінниця, 2011. – С. 65-66.

44. Воробйова Л. М. Бібліотека ВНЗ – середовище інтелектуального і творчого розвитку молоді / Л. М. Воробйова // Педагог. – 2011. – Квітень (№ 7). – С. 2.

45. Гордійчук Ю. Бібліотеки – це скарбниці всіх багатств людського духу / Ю. Гордійчук // Студентська територія. – 2011. – Вересень (№ 5). – С. 1-2.

46. Соломонова Т. Р. Бібліотека Вінницького учительського інституту (1912-1917 рр.) / Т. Соломонова // Освіта на Поділлі : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовтня 2011 р. (До 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського). – Вінниця, 2011. – С. 53-55.

47. Яковишина А. Живий організм університету : [бібліотека] / А. Яковишина // Студентська територія. – 2011. – Жовтень (№ 7). – С. 6.

48. Белоус В. С. Традиционные и электронные ресурсы в библиотеке Винницкого государственного педагогического университета имени Михайла Коцюбинского [Електронний ресурс] / В. С. Білоус // Традиції і новації в інформаційному забезпеченні науки та освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції бібліотек ВНЗ, 22-24 травня 2012 р., м. Сімферополь. – Сімферополь, 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-R).

49. Білоус В. С. Бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – 100 років! / В. С. Білоус // Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2013 року : хронол. довід. / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2012. – С. 32-36.

50. Білоус В. С. Бібліотечно-бібліографічне краєзнавство – важливий напрям краєзнавчої діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського [Електронний ресурс] / Валентина Білоус // Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону : міжнародна науково-практична конференція, 10-12 жовтня, 2012 р, ВОУНБ імені К. А. Тімірязєва – К., 2012. – 1 електрон. опт. диск (CD-R).

51. Білоус В. С. Гармонізація традиційних та новітніх інформаційних ресурсів – перспектива розвитку бібліотеки вищого навчального закладу / Валентина Білоус // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи / НАПН України, Держ. наук.-пед. бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – С. 155-165.

52. Білоус В. С. Інформаційні технології та безпека інформаційно-комунікаційних систем : збірник наукових праць міжнародної науково-технічної Інтернет конференції, 12-19 березня 2012 р. – Вінниця : Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників, 2012. – С. 34-40.

53. Білоус В. С. Корпоративна діяльність бібліотеки Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / Валентина Білоус // Формування єдиного галузевого інформативного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики : Всеукраїнський науково-практичний семінар, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського (березень, 2011) – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – Режим доступу: <http://www.dnrb.gov.ua/>

54. Білоус В. С. Лінгвістичне забезпечення – важливий аспект автоматизованої бібліотечної системи у корпоративній діяльності бібліотеки вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / В. Білоус // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України : зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова (голова), Л. М. Заліток (заст. голови) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – Режим доступу : <http://www.dnrb.gov.ua/datas/upload/files/807830330.pdf>

55. Білоус В. С. Престиж і привабливість бібліотечної професії та бібліотеки вищого навчального закладу / В. С. Білоус // Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів : матер. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю НБ ХНУ, 15-16 берез., 2012 / редкол.: О. Б. Айвазян [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – С. 71-84.

56. Білоус В. С. Сучасний бібліотечний менеджмент: роль керівника в організації діяльності бібліотеки вищого навчального закладу / В. С. Білоус // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 жовт. 2012 р. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського, Наук. б-ка ; [наук. ред. Т. П. Ткаченко]. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. – С. 32-42.

57. Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського – 100 років : біобібліографічний покажчик / уклад. : Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 52 с.

58. Воробйова Л. М. Вінницькому державному педагогічному – 100! / Л. М. Воробйова // Наші новини. – 2012. – № 4. – С. 7.

59. Наукова бібліотека // Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (1912-2012) : ювілейна книга / редколегія О. В. Шестопалюк (голова) [та ін.] ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – С. 214-221.

60. Білоус В. С. Бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – 100 / Валентина Білоус // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 1. – С. 41-43.

61. Білоус В. С. Формування основ християнської моралі в інформаційному середовищі бібліотеки / В. С. Білоус // Виховання молоді на принципах християнської моралі: відзначення в Україні 1025 – річчя Хрещення Київської Русі : матеріали регіональної науково-практичної конференції, 5 березня, 2013 р. – Вінниця, 2013. – С. 10-12.

62. Білоус В. С. Лінгвістичне забезпечення – важливий аспект діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / Валентина Білоус // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 3. – С. 4-17.

63. Зарванська І. Універсальна десяткова класифікація як система організації знань авторських оригіналів / Ірина Зарванська // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 5. – С. 21-25.

Видавнича діяльність бібліотеки

1. Наш земляк Михайло Коцюбинський : пам'ятка до 100-річчя з дня народження / підгот. : В. М. Борщевський, З. М. Шелягова, Т. І. Ніколенко, ; упоряд. А. Й. Лучко ; Б-ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського , Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 1964. – 23 с. – [ротатор].
2. Народний учитель у художній літературі : методичні бібліографічні матеріали на доп. б-кам / склали З. М. Шелягова, Т. І. Ніколенко ; відп. Й. А. Погорелов ; Б-ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського , Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 1968. – 68 с. – [ротатор].
3. Бібліографічний показчик наукових праць викладачів педагогічного інституту / уклад. Т. І. Ніколенко ; Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва, Б-ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського. – Вінниця, 1970. – 201 с. – [ротапринт].
4. Герой Радянського Союзу Порик В. В. : реком. показ. л-ри / уклад. В. Ф. Погуть, ; ред.. Г. К. Смагло ; Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва, Б -ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського. – Вінниця, 1970. – 13 с. – [ротатор].
5. Письменники Радянської Вінниччини : біобібліогр. показч. / уклад. Г. Г. Подруцька, В. Ф. Погуть, Г. К. Смагло ; ред. М. Ф. Присяжнюк ; Вінниц. обком ЛКСМ України, Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва, Б-ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського. – Вінниця, 1971. – 156 с. – [ротатор].
6. Бібліографічний показчик наукових праць викладачів інституту / уклад. Г. З. Гончарук. – Вінниця, 1972. – Вип. II. – 152 с. – [ротапринт].
7. Вихователям молоді : бібліографічний показчик з методичними порадами / уклад. В. Ф. Погуть, Г. Г. Подруцька, А. А. Пшенична ; Б-ка Вінниц. держ. пед. ін-ту ім. М. Островського , Вінниц. держ. обл. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 1972. 16 с. – [ротатор].
8. Бібліографічний показчик друкованих праць співробітників Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. Островського / уклад. Л. П. Шаповал. – Вінниця, 1991. – Вип. III. – 263 с.
9. Подолинний Анатолій Мусійович : до 60-річчя з дня народження : бібліографічний показчик / уклад. Н. С. Кравець. – Вінниця : Континент-Прим, 2001. – 28 с.
10. Бібліографічний показчик наукових праць викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1983-2001 рр.). Вип. IV : у 2 кн. / уклад. Н. С. Кравець. – Вінниця, 2004. – 701 с.
11. Болонський процес : бібліографічний показчик / уклад. О. П. Мазур. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – 41 с.
12. Теорія і практика громадянського виховання майбутніх учителів :

бібліографічний показник / уклад.: Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2006. – 28 с.

13. Вимоги до структури біобібліографічних показників та їх змісту : метод. реком. / уклад. І. В. Зарванська . – Вінниця, 2007. – 8 с.

14. Краєзнавча робота в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : досвід роботи / уклад. В. О. Іванчук ; відповід. за випуск В. С. Білоус. – Вінниця : ВДПУ ім. М. М. Коцюбинського, 2008. – 8 с.

15. Бібліографічний показник наукових праць викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2002-2006 рр.). Вип. 5 : у 4 ч. / уклад. О. В. Діденко. – Вінниця, 2009. – [799 с.].

16. Наукові праці Буяльського Болеслава Адамовича : бібліографічний показник / уклад. О. В. Діденко. – Вінниця, 2009. – 19 с.

17. На допомогу науковцю : методичні рекомендації / уклад.: В. С. Білоус, О. В. Діденко. – Вінниця : ВДПУ, 2010. – 49 с. – (Серія «Основи бібліотечно-бібліографічних знань»).

18. Наступність у навчанні : бібліографічний показник / уклад.: Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2010. – 32 с.

19. Створення презентацій за допомогою програми Microsoft Office Power Point 2007 : методичні рекомендації / уклад. С. Г. Наугольних. – Вінниця : ВДПУ, 2010. – 41 с. – (Серія «Основи бібліотечно-бібліографічних знань»).

20. Тарасенко Галина Сергіївна : біобібліографічний показник / упоряд.: О. В. Діденко, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2010. – 63 с. – (Серія «Педагоги Вінниччини»).

21. Іван Іванович Заєць. Історик. Археолог. Педагог : До 90-річчя від дня народження : біобібліографічний показник / уклад.: Т. А. Кузнецова, Т. В. Мірохіна. – Вінниця : ВДПУ, 2011. – 28 с. – (Серія «Педагоги Вінниччини»).

22. Олександр Васильович Шестопалюк. Ректор. Учений. Педагог : До 60-річчя від дня народження : біобібліографічний показник / уклад. : Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : Вінницька газета, 2011. – 92 с. – (Серія «Педагоги Вінниччини»).

23. Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського – 100 років : біобібліографічний показник / уклад.: Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 52 с.

24. Психолого-педагогічний глосарій: нові та маловідомі терміни з педагогіки і психології / уклад. С. І. Пелимська, І. Мороз. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 56 с.

25. Ювіляри ВДПУ – 2012 : довідник / уклад. Т. А. Кузнецова. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 76 с. – (Серія «Педагоги Вінниччини»).

26. Ювіляри ВДПУ – 2013 : довідник / уклад. : Т. А. Кузнецова, Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 64 с. – (Серія «Педагоги Вінниччини»).

27. Бібліографічний показник наукових праць викладачів ВДПУ ім. М. Коцюбинського (2007-2011 рр.). Вип. 6, ч. 1 / уклад. Т. А. Кузнецова ; бібліогр. ред. Т. В. Мірохіна ; відп. за вип. В. С. Білоус. – Вінниця, 2013. – 216 с.

28. Інформаційні технології в навчально-виховному процесі : бібліографічний показник / уклад. Т. В. Мірохіна, Т. М. Баланюк. – Вінниця, 2013. – 92 с.

29. Маркетинговий інструментарій у практиці роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / уклад. В. О. Іванчук ; відповід. за вип. В. С. Білоус. – Вінниця, 2013. – 15 с.

Використані документи

1. Айвазян О. Б. Бібліотеки освітянських закладів Подільського єпархіального відомства другої половини XIX – початку XX століття / О. Б. Айвазян // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національного університету імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека ; редкол. : О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. за вип.) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2.– (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство). – С.123-134.
2. Атаманюк О. Студенти оволодівають марксистсько-ленінською наукою / О. Атаманюк // Червоний кордон. – 1939. – №291 (22 груд.). – С. 2.
3. Бабюх В. А. «Чистки» бібліотечних фондів як форма політичної цензури 1920-1930-х рр. в Україні / В. А. Бабюх // Освіта, наука і культура на Поділлі : збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2006. – Т. 6. – С. 344-353.
4. Бейліс Л. До сторіччя першого бібліотечного з'їзду / Л. Бейліс // Бібліотечна планета. – 2011. – № 3(53). – С. 12-14.
5. Бібліотека – свідок і творець історії краю : 110-річчю заснування ОУНБ ім. Д. І. Чижевського присвячено / ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, авт. кол. ; гол. ред., відпов. за вип. О. М. Гаращенко. – Кіровоград : Центральне-українське видавництво, 2009. – 182 с.
6. Вінницький державний педагогічний інститут : історичний нарис (1912-1992) / З. М. Грузман, М. Ф. Присяжнюк, І. П. Пшук, Б. В. Хоменко ; редкол. Н. М. Шунда. – Вінниця : ВДПУ, 1992. – 96 с.
7. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (1912-2012) : ювілейна книга / редколегія О. В. Шестопалюк (голова) [та ін.] ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 223 с.
8. Гальчак С. Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: XIX – поч. XXI ст. / С. Гальчак. –Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2011. – 788 с.
9. Гальчак С. Стан на Вінниччині в період Другої Світової війни / С. Гальчак // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – С.197-211; с. 197; 198.
10. Гандзюк В. Університет в новітню добу (2003-2011 рр.): основні вектори діяльності / В. Гандзюк // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – С. 11-32.
11. Григорчук П. Освітня політика як один із напрямків діяльності місцевих органів влади Поділля на початку 1920-х рр. / П. Григорчук., Н. Кузьмінець //

Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – С. 155-159.

12. Державний архів Вінницької області (ДАВО). – Ф. Д. –54. – Оп. 1. – Спр.71; арк.10. Там само. – Спр. 61.; арк. 77. Там само. – Спр. 62; арк.70. Там само. – Спр.71; арк. 3-6. Там само. – Спр. 16; арк. 6. Там само. – Спр. 16; арк.2.

13. ДАВО. – Ф. 292, од. аб.42, арк.48-49. Там само. – Ф. 254. – Спр.1031, с.63.

14. ДАВО. – Ф.П. – 292. – Оп. 1. – Спр.5; арк. 46.

15. ДАВО. – Ф.Р. – 1336. – Оп.1. – Спр.68; арк.1. Там само. – арк. 4. Там само. – арк. 6. Там само. – арк. 8, 9.

16. ДАВО. – Ф. – 1941. – Спр.15; арк. 37. Там само: – Ф. – 1941. – Спр. 37; арк.1.Там само: – Ф.Р. –1941. – Оп. – Спр. 38; арк. 64-65. – Спр.39; арк.1-2. Там само. – Ф.Р.1941. – Оп.1. – Спр.3.

17. ДАВО. – Ф.П. 29. – Оп. 1. – Спр.1135. Персональна справа Кондрацького. Ф.А. –1923-1924; арк.92.

18. Дитинник Л. В. Становлення і розвиток бібліотек системи Дирекції народних училищ на Поділлі (кінець XIX – початок XX ст.) / Л. Д. Дитинник // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека ; редкол. : О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. ред.) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – С. 137-143. – (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство).

19. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; голова ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінкомінтерн, 2008. – С.52.

20. Заочний відділ Кам'янець-Подільського учительського інституту розпочав свою роботу // Червоний кордон. – 1939. – № 257 (3035). – 10 листоп. – С.4.

21. Зінько Ю. Інститут історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія та сучасність / Ю. Зінько, П. Григорчук, В. Тучинський // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – С. 32-37.

22. Зінько Ю. А. Особливості функціонування навчальних закладів Вінниччини в період нацистського режиму / Ю. А.Зінько, П. С. Григорчук // Наукові записки. Історія / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2004. –Вип. 7. – С.132; С. 134.

23. Из материалов государственного научного методического кабинета Наркомпроса УССР о задачах библиотечного строительства в республике [3 августа 1927 г.] // Книга и книжное дело в Украинской ССР : сб. док. и материалов, 1917-1941. – К. : Наук. думка, 1985. – С. 192-196.

24. Комарніцький О. Б. Кам'янець-Подільський учительський інститут 1939-1941 рр. у газетних фондах наукової бібліотеки К-ПНУ імені Івана Огієнка / О. Б. Комарніцький // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека ; редкол. : О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. за вип.) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство). – С.431-434.

25. Культурне будівництво в Українській РСР. В 2-т. Т.2. – К., 1961. – 617 с.
26. Лойко О. Українізація освіти на Поділлі у 20-х рр. ХХ ст. / О. Лойко, П. Григорчук / Тези доповідей і повідомлення дев'ятнадцятої Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції, 18 лютого 1999 р. – Вінниця, 1999. – 105 с.
27. Лопата О. Дослідження інформаційних потреб читача в контексті бібліотечної практики 20-х поч.30-х років ХХ ст. / Олена Лопата // Вісник книжкової палати. – 2011. – № 8. – С. 34-39.
28. Навальська Т. В. Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець ХІХ ст. – поч. ХХІ ст.) : монографія / Т. В. Навальська. – К. : КНУКіМ, 2005. – 225 с.
29. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національного університету імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека ; редкол. : О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. за вип.) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – 648 с. – (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство).
30. Нестеренко В. А. Бібліотечна справа на Поділлі у контексті політичних процесів 1920-1930-х рр. / В. А. Нестеренко // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіум, 2009. – Т.14. – С. 385-395.
31. Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали ХХІІІ Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – 414 с.
32. Попов А. О путях социалистической реконструкции библиотечной работы / А. Попов // Красный библиотекарь. – 1931. – № 4. – С.16-23.
33. Постернак С. Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917-1919 рр. / С. Постернак. – К. : 6 друкар., 1920. – 128 с.
34. Прокопчук В. Ф. А. Кондрацький – ректор Вінницького інституту народної освіти (1922-1924 рр.) / В. Прокопчук // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали ХХІІІ Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – 414 с.
35. Пшук І. П. Вінницький державний педагогічний інститут ім. М. Островського: короткий історичний нарис / І. П. Пшук ; ред. Ц. Й. Рожковський. – Вінниця, 1970. – С. 5.
36. Рогова П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ – 20-ті рр.. ХХ ст.) / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 270 с.
37. Русова С. Єднання вчителів / С. Русова // Нова рада. – 1917. – 21 квітня. – С. 5.
38. Ручко В. П. Озброєння студентів марксистсько-ленінською наукою / В. П. Ручко // Сталінська молодь, – 1940. – № 14 (28 січ.). – С.2.
39. Ряппо Я. Народна освіта на Україні за десять років революції / Я. Ряппо. – Х. : Держвидав України, 1927. – 127 с.
40. Савинова Е. А. Система источников комплектования документных фондов региональных вузовских библиотек на рубеже ХХ и ХХІ вв. / Е. А. Савинова // Науч. и техн. б-ки. – 2011. – № 7. – С. 27-34.
41. Соломонова Т. Бібліотека Вінницького учительського інституту (1912-1917 рр.) / Тетяна Соломонова // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали ХХІІІ Всеукраїнської наукової історико-

краєзнавчої конференції 20-21 жовтня 2011 р. – Вінниця, 2011. – С. 53-55.

42. Становлення і розвиток бібліотек системи Дирекції народних училищ на Поділлі (кінець XIX – початок XX ст.) // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Наукова бібліотека ; редкол. : О. М. Завальнюк (голова), В. С. Прокопчук (відп. ред.) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010.– Вип. 2. – 648 с. – (Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство).

43. Суровий А. Ф. Вінницький інститут народної освіти (1920-ті рр.) / А. Ф. Суровий // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць / редкол. О. М. Завальнюк, відп. ред. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Т.10. – С. 305.

44. Троστοгон А. Відродження освіти на Вінниччині в післявоєнний період (1944-1950 рр.) / А. Троστοгон / Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011. – С. 211-214.

45. Трухманова С. Умови життя та діяльності освітян Поділля у 20-х рр. XX ст. / С. Трухманова // Освіта на Поділлі: минуле та сьогодення : до 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : матеріали XXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, 20-21 жовт. 2011 р. – Вінниця, 2011.– С.172.

46. Хроніка //Бібліологічні вісті. – 1926. – № 1. – С. 71-87.

47. ЦДАГО України. – Ф. 57. – Оп.4. – Спр. 118; арк.2, 3.

48. ЦДАВО України. – Ф. 331. – Оп. 1. – Спр. 149; арк. 74.

49. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф.Р. 166. – Оп. 2. – Спр. 1050; арк. 136.

*П.В. Гришков,
перший бібліотекар*

Екскурсія до Білорусії. 70-ті роки

Д.І. Псенюк

О.В. Бойван

*Колектив бібліотеки.
70-ті роки*

*Гонта В.Г., Островська Т.І.,
Мамчук А.І.*

Колектив бібліотеки. 1989 р.

Кравець Н.С.

*Pageh Н.І.
(Ліборуз)*

Відділ бібліографії 1989 р.

*4-ті Всеукраїнські педагогічні
читання "В.О. Сухомлинський
і сучасність"*

Сухомлинські читання, 1981 р.

Відділ комплектування, 1991 р.

*Відділ комплектування,
1993 р.*

Перебігін

Відділ обслуговування навчально-методичної літератури, 2013

Підготовка до перебігін

80-ті обслуговування на навчальному абонементі

Відділ обслуговування навчально-методичної літератури, 2003

Миньків А.Д., Могвочева С.І.

Відділ обслуговування навчально-методичної літератури

Довігрово-бібліографічний відділ, 2003

*Працівники відділу
бібліографії*

*Радер Н.І., Полющук М.О.,
Іванчук В.О.*

*Загальна читальна зала
бібліотеки корпусу №1*

*Працівники загальної читальної
зали Редорчук Т.І.,
Тригіна Н.І.,
Воробейчик А.С.*

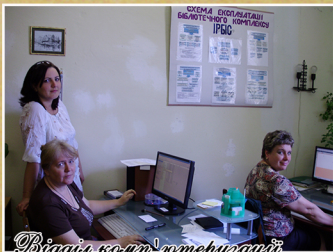
*Працівники інформаційно-
бібліографічного відділу
Канюшевичка М.В., Мірежкіна М.В.,
Останчук С.І.*

*Працівники відділу
бібліографії*

Дугіна А.І.

Відділ комп'ютеризації

Рущока В.Є

Інформаційний зал

*Бачалюк Т.М., Шашкова Н.М.,
Бондар Т.П., Парфененко В.В.,
Михальчук А.І., Волошина А.В.*

*Єтупа І.О., Кудраш М.В.,
Зарванська І.В., Позднякова М.М.,
Бондар Т.П., Михальчук А.І.*

*Традиційна відділу колектування,
2013 р.*

Михальчук А.І., Бондар Т.П.

*Волошина А.В.,
Чернавіська М.М.*

Відділ обслуговування навчально-методичної літератури, 2013

*В. Г. Білозу,
директор бібліотеки*

*Баланук Т. М., головний бібліограф
інформаційно-бібліографічного відділу*

*Зарванська І. В., головний бібліотекар
відділу комплектування та наукової
обробки документів*

*Зарванська І. В.
створення електронного
каталогу*

*Марченко М. В., зав.
відділу зберігання фонду*

*Воробйова М. М.,
Білозу В. Г. Біль виставки
до 100 річчя університету*

*Мірошніна М. В.,
зав. бібліографії*

*Наугольна С. І., 2012
ректорат*

Абонемент наукової та художньої літератури

Науковий абонемент

*Юкаш Н.В.,
Прокончук М.С.,
Худраш М.В.,
Гришук М.М.*

Відділ обслуговування наукової та художньої літератури, 2003

*Колектив відділу компютеризації - Данила Н.І.,
Понімарьова Н.А.,
Науколюбних Є.І.,
Гадомський В.Є.*

*Завжди люди в залі електронної інформації. Обслуговують користувачів
Шукала О.М., Музика А.М.*

Науківий бібліо

*Зав. бібліотекою освітнього
наукового та художнього
літературного Івано-Франківського Р.О.*

Пересвіт

Зайченко І.В.

Бібліотека книгозберігання, 2011 р.

Науківий бібліо

*Марченко М.В., Курко О.І.,
Зайченко І.В., Войван О.В.*

Симеон

Наши гости

*Епифанасова А., Івасюк І. Д.
Шестопалюк О. В., Кривонозко О. І.*

*Працівники ДНТБ
імя В. О. Сухомлинського*

*Колеси з Переяслав-
Хмельницького
педагогічного
університету*

*Підвєрєга зустрєтї з братами
Капрановими*

М. Єстороженко, А. Бортняк

*Презентація книги
Коліструк О.А*

*Літературна зустріч з
письменниками В. Єсторожук,
Н. Гнатюк, М. Аковенко*

Народознавець Ніфус М.П.

*95 - років бібліотеки
Псенюк Д.І., Радець Н.І.*

*Надгравання музики
Скрябіна А. та директором
В.В.С.Р.С. Маргарита Н.,
Бойван О.В*

Приймаємо вітання

*Відзначення працівників бібліотеки
Асоціацією бібліотек Вінниччини*

*Грищук М.М.
проводить захід*

*Різдвяні посиденьки в
читальній залі*

*Вітальюк Микола Ковтун,
виставка ляльок у бібліотеці*

В народознавчому центрі

Презентація книги про Гужу

*Молодекламация, презентація
творчості К. Дебери*

Семинар в ІЛБ ВНМУ

*Видавнича продукція
бібліотеки*

*Конференція МО 6-к
ВНБ м. Вінниці*

Лютий 2013

Семинар у ВНМУ

*Гейван О.В. на науково-практичній
конференції*

*Срмачова В.А., Дудіна А.І.
на відповідальній ділянці перевезення*

*Розстановка книг у новому
приміщенні фондосховища*

Перевезення фонду

*Ще одна електронна зала
на 48 ПК*

Нові зали Бібліотеки

*Ректор О.В. Шестопалюк презентує
нові зали бібліотеки*

Наше дозвілля

*Вуєтп'їр року тїзфа,
2011*

Новий рік, 2013

*Робіан С.І. серед переможців з
настільного тенісу*

*Вуєтп'їр Нового 2013 року,
ведучї - Волошина Н.Б.,
Черняївська М.М.*

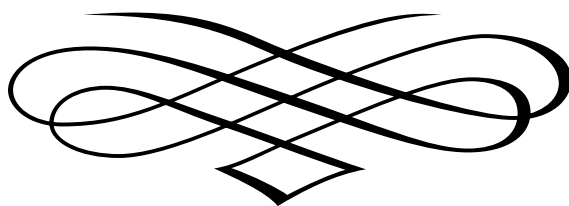
Кам'янець-Подільський, 2012

Зміст

Передмова.....	3
Привітання ректора.....	5
Становлення освітянської книгозбірні.....	7
Буремні роки революцій та війн.....	15
Бібліотека Інституту народної освіти.....	18
Передвоєнне десятиріччя та роки фашистської окупації	23
Повоєнна відбудова та становлення бібліотеки	29
Часи «хрущовської відлиги»	32
Стабілізація та вдосконалення діяльності наукової бібліотеки	36
Роки перебудови	44
Переломні 1990-ті.....	47
Двадцять перше століття – нові сторінки у житті книгозбірні	55
Вектори розвитку бібліотеки	74
Команда небайдужих або «наші перші скрипки»	77
Про освітянську бібліотеку в публікаціях	91
Видавнича діяльність бібліотеки	96
Використані документи	98
Фотоматеріали.....	102

Науково-краєзнавче дослідження

БІЛОУС Валентина Степанівна

*Бібліотека Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського:
історія, сьогодення, постаті*

(до 100-річного ювілею)

Відповідальний за випуск:	Білоус В.С.
Комп'ютерна верстка:	Король В.П.
Науковий консультант:	Кароєва Т. Р.
Дизайн обкладинки:	Король В.П.
Коректор:	Федорчук І.П.

Б 61 Білоус В.С. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: історія, сьогодення, постаті (до 100-річного ювілею) : науково-краєзнавче дослідження / В.С. Білоус ; ред. колегія О.В. Шестоपालюк (голова), Л.М. Воробйова, І. В. Зарванська. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – 102 с.

Підписано до друку 10 вересня 2013 р.
Формат 60х84/8.

Папір офсетний. Друк різнографічний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. др. арк. 4,8
Наклад 100 прим.

Видавець і виготівник ТОВ «Фірма «Планер»
Реєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців серія ДК №3506 від 25.06.2009 р.
21050, м. Вінниця, вул. Визволення, 2
Тел.: (0432) 52-08-64; 52-08-65
<http://www.planer.com.ua> E-mail: sale@planer.com.ua

